AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 3, Cilt: VIII, ,Sayı: 136
Rüzgârlı Sok. Ovehan
Kat: 3, Daire: 7
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)
Fiatı: 60 Kuruş

Metin TOKER
*

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ûl Müdür:
Yusuf Ziya ADEMHAN
*

Umumi Neşriyat Müdürü
Hamdi AVCIOĞLU

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ
*

Karikatür :
TURHAN
*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI
*

Klişe :
Doğan Klişe ATELYESİ
*

Müessese Müdürü
Mübin TOKER.
*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	: 6 lira
6 aylık	(25 nüsha)	: 12 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 24 lira

*

İlan *Şartları :*
8 renkli arka kapak (Tam Sayfa): 850 lira
Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı Ter 7
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 13.12.1956

Kapak resmimiz :

Muammer Aksoy

Fraklı sanık

Kendi Aramızda

Üniversite hakkında

Derginizin 1 Aralık 1966 tarihli sayısında Fuzulî'nin 400'üncü ölüm yıldönümü münasebetiyle Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi adına yaptığım açış konuşmasında hiç de alakası olmadiği halde kalkınmadan bahsetmek suretiyle politika yaptığım iddia edilmekte ve Fuzulî gününde fuzulî lâflar ettiğim kaydedilmektedir. Bu törende Fakülte Dekanı olarak müessesemiz tarafından şimdiye kadar yapılmış, olan araştırma faaliyetinin bir muhasebesini yaptım ve memleketimizde son yıllarda büyük bir hızla gelişen imar ve kalkınma hamleleri ile araştırma faaliyetlerimiz arasındaki muvaziliğe işaret ettim. Bütün memleketin gözü önünde cereyan eden' kalkınma hareketlerinden bir kaç cümle, ile bahsetmemin sayın yazarınızı memnun etmediğini ve Fakültemizin bu ilmî faaliyetlerinin neler olduğunun okuyucularınıza aksettirilmedigini üzüntü ile müşahede ettim.

Prof Dr. Sedat Alp - Ankara

*

Ziya Paşa'nın aşağıdaki beytinin, Prof. Turhan Feyzioğluna iletilmesine delâletinizi rica ederim: "Erbabı kemali çekemez nakıs olanlar-Rencide olur dîde-i huffâş ziyadan."

A. Yalcın - Ankara

*

Dış politika hakkında

Ne bize ve ne de ittifak bağları ile bağlı bulunduğumuz bir memlekete karşı tecavüz etmeyi hattâ düşünmemiş olan İsrail ile münasebetlerimizi kesmemiz, şüphe yok ki, manâsız bir İslami politikanın tezahürlerindendir. Bu, politik bir manevra da olabilir. Ancak, Birleşmiş Milletlerin gölgesinde, birçok devletin kendisine lüzumsuz tavlılar verdiği bir diktatöre hoş görünmek sevdasına bizim de katılmış olmamız anlaşılmayacak bir husus ta değildir.

Tamer Örge - İstanbul

*

Kalkınma hakkında

Şu buhranı bizim de atlatmamız lâzım deyip petrol sarfiyatımızı kısıyoruz: Güzel! Memleketimizin kalkınması lâzım: Barajlar yapıyoruz: Nekadar iyi!. E, bir de açılış töreni yapalım artık, değil mi efendim...

Cumhurlyet'in haberine göre, "Davet edilenleri bine yakın otomobil ve otobüsle götürüyoruz", tabiî getiriyoruz da.. Harıl harıl benzin yanıyor mu ? Beşerden en az beşbin vatandaşın bir günlük çalışma gücü de caba..

Ziya Arman - Mersin

*

Basın hakkında

AKİS'in 134 üncü sayısında çıkan 'Çiğlik" başlıklı yazıyı okuduktan sonra, yolunu şaşırmış zavallı "Ulus"a daha çok acıdım ve "Ulus"un ne için çıkarılmakta olduğunu bir defa daha düşündüm. Tarafsız gazeteler -başta AKÎS- muhalefetin fikirlerini daha derli toplu ve daha cesaretle yayarken "Ulus"un sesi sedası çıkmıyor. Belki de kendisini hâlâ iktidarın organı zannediyor.

Fevzi Sanlı - Tefenni

*

Şu cümle 6 Aralık 1956 tarihli Milliyette çıkmıştır ve Peyami Safa'ya aittir: "Demokrat memleketlerde ilim adamı günlük politikaya karışmaz, fa-al siyasî gazetelere ve dergilere yazı yazmaz. Yazdığı zaman da İktidar lehinde veya aleyhinde imâlar yapmaz".

Senelerden bu yana bir fikir adamı vasfı ile yazı yazmakta bulunan bu zatın şu cümlesini okuduğum vakit, -bu sözlerin bir fikir olarak serdedilmiş bulunması keyfiyeti karşısındaduyduğum hayret ve teessürün derecesi, cereyan eden olayların şahsımda bıraktığı tesir mertebesindedir.

F. Giritlioğlu - Keşan

Mecmua hakkında

Kıymetli mecmuanızın "Kendi Aramızda" sütununu okuyuculara bırakmanızı hoş karşıladım. Çünkü bu sütununuz, mihenk taşına benzedi. Cevher yumurtlayan, şaheser fikirler veren imzalar tanıyoruz. "Kendi Aramızda" yaşayan "Brütüs"lerin maskeleri, ancak bu şekilde düşebilirdi.

Rauf Çetin - İzmir

Musiki yazarınızın "Dördüncü Zenci" başlıklı yazısına ek bilgi olarak, bir beşincisini haber vereyim. Bu Aida'nın "Zafer Sahnesi"nde solist olarak danseden Trinidad'lı dansçı Geoffrey Holder'dir. Bu yıl Aida'dan başka La Perichole'de oynayacaktır. Aida'nın aynı sahnesinde gecen yıl danseden Goeffrey Holder'in karısı Carmen de Lavallade da zenci olduğuna göre Metropolitan'deki zenciler altılaştı. Sahneye çıkış tarihlerine göre sıralarsak, AKİS yazarının dördüncü zencisi, beşinci olacaktır.

Metin And - New York

*

AKİS'in 134 üncü sayısının "Tartta Olup Bitenler" kısmını okurken meşhur bir ingiliz yazarının su sözleri hatırıma geldi: "gark sarktır, Garp te garp!.".

Yusuf Aturgil - Manisa

*

24 Kasım 1956 tarihli mecmuanızın "Kitaplar" sayfasında, dördüncü şiir» kitabım "Meyhaneden Çıkan Kıral" hakkında çıkan eleştirme yazısını okudum.

Bugüne kadar kitaplarım hakkında pek cok eleştirme yazıları çıktı. Fakat bu kadar eften püften olanı ile ilk olarak karşılaşıyorum.

Eleştirmeyi yapan şahıs, büyük lâflar etmiş. Şiirlerimin "vasatın çok aşağısında, hususi mahiyette şiirler olduğunu ve bunların kitaba alınmasının bir hayli garip kaçtığını" söylemekten geri kalmamış.

Ciddi olarak bildiğim mecmuanızda böyle bir eleştirme yazısının yer alması, benim pek garibime gitti.

J. Habib Gerez - İstanbul

Dış Politika

Seyahatin hikâyesi

Porto - Aralık.. (Aydemir Balkan *bildiriyor.)* —

Uçaklar ve gemiler sadece Muhalefet başkanlarına azizlik yapmazlar ya.. Bu sefer azizlik İktidar Başkanının başına geldi. Adnan Menderesi ve NATO Konseyi heyetimizi getiren Air Prance uçağı pazar gecesi Orly hava meydanına saat 23 de inecek yerde saat 21.30'da könuverdi. Uçak fırtına yüzünden Münihe uğramayıp doğruca Parise gelmişti. Tabii vakti bol olan Münih yolcuları bu beklenmedik "Paris gecesi" hediyesine sevindiler, ama resmî karşılama merasimi hayli aksadı. aşıyorlardı. Karşılamaya bu defa nedense hiç bir hanım gelmemişti.

Meydana konan uçaktan her zamanki mütebessim çehresiyle inen Başbakanı öyle bir kalabalık takip etti ki sanki bu, Konseye verdiğimiz önemin en heyecanlı tezahürüydü. Kimler çıkmadı ki? Büyük elçiler, elçiler, milletvekilleri, memurlar, subaylar, v.s. v.s. Yalnız, on beş kişilik heyetimizde sadece iki hariciyeci teknisyenin bulunması nazarı dikkati çekiyordu. Bütün Konsey çalışmasının motörü bunlar olduğuna ve mesainin asıl yükü bunların omuzlarına düşeceğine bakılacak olursa alâka tezahüratının daha ziyade gazete fotoğrafçılarının istihlakine mahsûs bulunduğu neticesine varmamak imkânsızdı. Zaten iki gün sonra, Chaillot sarayındaki NATO Konseyinin

NATO'nun toplantı salonu
Tek Başbakan: Menderes

Gelmesi beklenen Fransızlar ve diğer yabancılar, bilhassa gazeteciler ortalıkta görünmediler. Bazıları ise otomobil kervanı Paris istikametinde yol almaya başladığı sırada hava meydanına yardı. Radyo otomobili bir saat sonra yetişti.

Ancak bu gibi karşılama törenlerinde çok "hassas" olan resmi delegasyonlarımız tam kadro ile, zamanında Orly'de hazır ve nazırdı. Meydanın salonu buz gibiydi. Galiba Fransızlar petrolsüzlüklerini her vesile ile yabancılara gösterip kendilerine acındırmak istiyorlardı. NATO ve OECE delegasyonlarımız, SHAPE'deki subaylarımız, Elçilik erkanımız ve Başkonsolosluk mensubun salonu nefesleriyle ısıtmağa ça-

çalışmalarına bütün bu kalabalıktan ancak beş kişiyle iştirak edecektik.

Heyetle beraber bir de milletvekili gelmişti: Sıtkı Yırcalı.. Sıtkı Yırcalı Konsey delegasyonuna dahil değildi. Üstelik kendisinin şimdiye kadar dış politika hakkında tek bir kelime söylediğini hatırlayan yoktu. Şu hal de? Acaba bu milletvekilimize Başbakan mutlaka bir Paris seyahati mi yaptırmak istemişti ?

Bu millet vekilinden başka üç kişinin daha mevcudiyeti göze çarpıyordu. Anadolu Ajansından falanca ile Turizm Müdürlüğünden filancalar.. Fakat bunların asıl görevleri kulağa fısıldanıyordu. Pek âlâ! Hükümet Başkanlarına seyahatlerinde elbette ki emniyet memurları refakat ederler. Ama bu gülünç kamuflaja sebeb neydi?

Adnan Menderes kendisini karşılayanların ellerini sıktı, gönüllerini aldı. Zaten beraberinde getirdiği heyet içinde, doğrusunu söylemek lazım gelirse, en batılı, en avrupai görüneni oydu. Hele bazı muhterem zevat vardı ki onların seyahate dahil edilmelerinin izahım bir diplomat, arkadaşının kulağına ayak üstü yapıverdi: Ortalarında Adnan Menderes, Kenyada bir Oxford'lu gibi duruyordu.

Genel Kurmay Başkam Tunaboylu, Başbakanı dikkati çeken bir "esas vaziyet"de dinliyordu. Buna mukabil SHAPE'deki temsilcimiz Tümgeneral Erikan da Genel Kurmay Başkanımızın yanında aynı vaziyetteydi. Adnan Menderes en ziyade NATO nezdindeki Daimi temsilci vekilimiz -Bakanlıkların vekillerle idare edildiği bir sırada elbette ki Daimi temsilcilere asil memurlar getirilmiyecekti; ama insaf edilsin, Hariciyemizin bu en mühim vazifesi Fatin Rüştü Zorlunun milletvekili olmasından bu yana, yani tam 1954 seçimlerinden beri vekillikle • idare olunmaktadır M. Ali Tineye iltifat etti. Aslına da bakılırsa M. Ali Tiney ak günde kara günde dosta düşmana karşı emniyetle çıkarabileceğimiz tek adamdı.

Çalışmakla geçen gece

Başbakan Paristeki ilk gecesini Maurice Barres bulvarının üzerindeki 82 numaralı meşhur köşkte geçirdi. Köşk; Zerin ailesinin uzun ikametiyle şöhrete kavuşmuştu, ihtimal Adnan Menderes bu binayı merak etmişti ki, otele inecek yerde orada kalmayı tercih etti. Zaten böylece köşke ödenen yüksek kira da bir işe yaramış oluyordu. Gece çalışıldı.

Bütün gece bütün delegasyonumuzun çalıştığı öylesine belliydi ki ertesi sabah Malesherbes bulvarı üzerindeki delegasyon binamızda kim aransa, santral uykulu bir sesle ya "biraz evvel yatmaya gitti", ya "saat yedide evine döndü", ya "ancak altıda ayrılabildi" diye cevap veriyordu. Hâlâ çalışabilen, Z. Kuneralp idi. NATO'nun 1 numaralı atlatma mütehassısı olan Kuneralp ise telefonda muhatabına nefes aldırmadan konuşmaya başlıyordu: "Vallahi kardeşim, bir saat uyuyamadım. Şu **anda** Ankarayı bekliyorum. O kadar.. Tak dir edersiniz ki.. Yemin ederim.. Şimdilik hiç bir şey belli değil.."

Zaten Konseye İki **gün** kala Delegasyonumuzun bir maraton gayretine kapıldığı artık meşhut olmuştur. Her şey, hemen hemen son dakikada hazırlanıp çantaya konur. Tabii bu arada memurların yüreğini ağzına getiren bazı -in extremis- sahneler de olur. Ankaradan gelenler **ekseriya** buradakilere, buradakiler ise Ankaradan gelenlere güvenmişlerdir. Çeşitli ihtimallere göre hazırlık, pek

YALNIZLIĞIN ISTIRABI

Demokrat İktidar bir savaştan daha, fena halde berelenmiş olarak çıkıyor. Üniversiteye karşı girişilen kampanyanın sona erip ermediği henüz meçhul. Fakat bilinen, cakalı eda taşıyan grup tebliğlerinin, şimşekler yüklü makalelerin, dehşetengiz başyazarların tehditlerinin bir sabun köpüğünden fazla tesir yapmadığı. Hareket bir "D.P. içi hareket" olarak kaldı ve hükümet muamelesi halini almadı. Kulakları tırmalayan büyük lâflar, süratle dağıldı gitti. Zarar gören sadece İktidar partisidir. Bin muhalif sözcünün nutku D.P. ye, şu iki hafta içinde aldığı yaranın binde birini veremezdi. 1946 ile 1950 arasında yükseltilen kalenin en kıymetli taşlarından biri daha büyük gürültüyle, yıkıldı. Bunları tekrir yerine koymanın artık imkânsız olduğu aşikâr.

Son iki hafta, başka bir bakımdan daha manalı ve alâka çekicidir. Üniversiteye, ilme ve ilim adamlarına karşı girişilen hücumlarda D.P. nin yalnızlığı hazin bir manzara oldu. Partinin yüksek sevk ve idaresini deruhte edenler, tahsil müesseselerinde girişmeye hazırlandıkları temizlik ve tasfiye için komandolarını öne sürdüler. Bu, âdeta bir çıkartmaydı. Çıkartmayı ağır topların desteklemesi, eşyanın tabiatı icabıydı. Ama derhal görüldü ki D.P. bu ağır toplara malik dahi değildir. İktidar partisi bütün taarruz hareketinde yanında üç adamı, sadece üç adamın çabalamalarını buldu. Meseleyi Doçent Mehmed Köymen adında bir "meçhul şöhret" çıkardı, sonra İktidarların ebedî sözcüleri Burhan Belge ve Orhan Seyfi Orhon vazifelerini ifaya çalıştılar. Hepsi o kadar.. Bütün mücadele devamınca, o üçünün dışında, başka bir tek hakiki ilim adamı, bir tek tanınmış kalem, bir tek fikir adamı hür düşünceye indirilmek istenilen darbenin âleti olmayı kabul etmedi. Seslerini, mümkün olduğu kadar pes perdede kalmasına hususi itina göstererek çıkaranlar, muayyen gazetelerin muayyen yazarları oldu. Onların dahi gösterdikleri çekingenlik, D. P. nin İçinde bulunduğu yalnızlığın en hazin işaretiydi. Buna mukabil memleket aydınları topyekûn karşı taraftaydılar ve içlerinden bir çoğu fikirlerini celadetle söyledi. D.P. haksız dâvasında kendisini müdafaa ettirecek kimse bulamadı. Bu, bahis mevzuu parti-için ne kadar ibret vesilesiyse, memleket bakımından da o nisbette gurur vericidir. Siyasî tarihimizde, ihtimal ki hiç bir siyasi teşekkül kendisini böyle bikes, böyle yalnız hissetmemiştir. Düşününüz, bu çapta, bir harekete girişiliyor, partinin organları ateş yağdırıyor, gazetesi sütunlar dolusu yazıyı parmak kalınlığında manşetlerle neşrediyor, âdeta seferberlik ilan ediyor. Sonra etrafına bakıyor: Üç kişi.. Bir doçent, iki klasik İktidar sözcüsü.. Buna mukabil ilim adamları, fikir adamları arasında anketler yapılıyor. Hepsi, beliren zihniyeti yermekte müttefiktir. Peki, biri çıksın da açıkça "D.P. haklıdır" desin. Bütün o gürültülü günler İçinde Zafer gazetesini karıştıranlar bu yolda bir tek kanaate rastlamadılar. Halbuki Üniversite müh tariyeti mevzuunda dehşetengiz başyazarla aynı fikirde olanlar yok muydu? Ama umumî efkârın toplu reaksiyonu karşısında, bunu imzası tahtında belirtecek olanı çıkmadı. Dünyadaki bütün iktidarlar, hatta en totaliter temayüle sahip bulunanları ancak etraflarına bir aydınlar zümresi toplamak suretile hedeflerine doğru gidebilmişlerdir. Atatürk İstiklâl Savaşını o zümrenin desteğile kazanmıştır ve bütün inkılâpları sadece ona dayanarak gerçekleştirmiştir. Roosevelt, yanına fikir adamlarını alarak Amerikayı buhrandan kurtarmıştır. Diktatörlerden Hitlerin dâhi nazariyecileri olmuştur ve "kitabi"ler hiç bir devirde istihfaf olunmamıştır. Zira hiç bir şef, en kudretlisi bile, eşyayı -veya iktidarını- muallakta tutmak marifetini gösterememiştir.

Emin olunuz, gösteremeyecektir de...

AKİS

âdetler arasına girmemiştir. Morendum ve bakanın' Konuşması üç, dört genç memurumuzun kaleminden sabaha karşı çıkar. Bu arada, en son sızma haberlere karşı uyanık bulunulur. Fakat esas itibarile hareket hattını takip ettiğimiz A devleti vaziyetini değiştiriverirse ona uyabilmek için artık zaman geçtir. İkinci bir dosya tabiatile hazır değildir. 0 zaman ekseriya A devleti gibi hareket eden B ve C devletlerinin vaziyetine uyulur. Fakat bunlar da birbirlerinden ayrı istikamet takip ederlerse işler karışır. Bu sırada Ankaradan gelen şifreler ise, her şeyi, arap saçına çevirir.

Pazar akşamı Konseyde kimin ne şeklide konuşacağı henüz tamamile belli değildi. Pek çok şey, sadece Başbakanın kafasının İçindeydi. Bir hat tesbiti, havanın sezilmesi için Amerikalılarla temasa geçmek isteniliyordu.

Temas imkânı aranıyor

Pazartesi sabahı "Zorlu Köşk'ün telefon santrali mütemadiyen meşgul işareti veriyordu. Öğleye kadar Delegasyon Başkanımızı -Başbakanımızı- Foster Dulles ve Selwyn Lloyd ile temas ettirme gayretleri devam etti. Tabu Lloyd, bu mülakata dünden hazırdı. Fakat Sam Amca Foster Dulles'ın, Parise geldiğinden beri, öfkeli bir hah vardı. Amerika Dış İşleri Bakam hiç kimseyi hususi olarak görmeye yanaşmıyordu. Fransız ve ingiliz dış bakanlarının davetlerini reddettiği gibi ancak bir tek resmi ziyarette bulunabileceğini fransız başkentine ayak bastığında bildirmişti. Ya Süveyş tecavüzünden sonra fransız ve ingilizlere hiddeti hâlâ

Sıtkı Yırcalı
Yeni bir ihtisas mi?

geçmemişti, ya da öyle görünmeli istiyordu. Her halde State Department şefi Orta Doğudan konuşmaya niyetli değildi. Zaten yanında bir tek Orta Doğu mütehassısı getirmemişti.

Öğleden sonra, heyetimiz "routine" işlerle meşgul oldu. Bu arada öteki delegasyonlarda olup bitenler hakkında haber alınmasına çalışılıyor ve her memleket temsilcisinin nasıl davranacağının tesbitine gayret ediliyordu. Hakikaten NATO camiasında durumlar son derece kartı şıktı. Nitekim öğleden sonra Asker Komitenin Başkam İtalyan General Martinelli Chaillot sarayında teşkilâtın askeri çalışmaları hakkında bir basın konferansı, tertipledi. Ancak ingilizlerle amerikalıların arasının a-

çılmasından sonra bir çok şeyin yeni baştan revizyonuna girişmek gerekmisti. Meseleler o kadar muâllaktaydi ki İtalyan Generali bütün İtalyanlığına rağmen lafları gevelemekten başka bir şey yapamadı.

Aynı gece. teşkilâtın Genel Sekreteri Lord Ismay gazetecilere malûmat verdi. Mükellef basın salonu uğultu ve sigara dumanı içindeydi. Biraz sonra sayın Lord muazzam cüs sesi, iri başı ile arzı endam etti. NATO Genel Sekreteri on beş milletin kanını taşıdığını her vesileyle söyler, ama aslında Büyük Britanyanın teşkilâttaki sağ ve sol koludur. NATO'nun teşkilâtına halelin olmak isteyen ingilizler, Amerikanın askeri ve iktisadî sahalardaki üstünlüğüne Lord Ismay'le bir teselli ve telafi imkânı bulmuşlardır. Genel Sekreterin yalında sadık bendesi Parsons Jr. varili. Suallere mümkün olduğu kadar kaçamaklı cevaplar verdi. Hele Orta Doğudan sual açıldıkça lâfı çabuk kapatmak istiyordu. Gündem? Kimer konuşacak? Açık celse olacak mı? Kıbrıs? İngiliz - Amerikan ihti-

Akis Dergisi Yazı İşleri Müdürlüğüne Ankara

Yeni Asır'ın trajını fazla merakedişinizin sebebini bilmiyorum yorum. Ama had tanımaz neşriyatınıza bakılırsa bizim yalnız İzmirde değil, bütün Eğede en çok okunan gazete oluşumuza tahammül edemediğiniz anlaşılıyor. Yeni Asır'ın yalnız İzmir bölgesindeki tirajı 20 binin üstündedir. Bu açıklamanın ayni sütunda neşrini talep ederim.

Yeni Asır Gazetesi

Nihat Özgürel

Kuzey Afrika? Yeni rus notası?Almanyanın birleştirilmesi dâvası?.. Tecrübeli Lord, hiç kimseyi güvendirmeden bütün bu sualleri mesaretle uyuttu.

Uyumayan o akşam, gene bizim Paristeki delegasyonumuz mensuplaoldu. Bu, ikinci uykusuz geceleiydi. Son hazırlıklar yapıldı, son röuşlar tesbit edildi. Anlaşılan Adnan Menderes, hava karardıktan sonra Hininin teksif kabiliyetini arttırıyordu.

else açılıyor

Salı sabahı Paris puslu günlerinden birini yaşıyordu. Chaillot saayında NATO'nun Genel toplantı salımı mutad seklini almıştı. Masalar anyana dizilmişti ve bayraklar varı. Delegeler yerlerine geçtiler. Celenin başı, bir açık celseydi. Bu yüzen salon, bilhassa fotoğrafçılar ve nemacılarla doluydu. Almanların aşında von Brentano vardı. İngilizler, kurnaz gözlü Selwyn Lloyd'un aşkanlığındaydılar. Fransızların, Amerikan şamarından sonra süklüm üklüm halleri gözden kaçmıyordu.

Mehmet Ali Tiney

Bir vekil daha

Bizim heyette terütaze görünen Adnan Menderes gülümseyerek belli heyecanını örtmeye çalışıyordu. Heyetimiz bu sabah toplantısında, hayli kalabalıktı. Muharrem Nuri Birgi ve M. Ali Tineyden başka Şem'i Ergin ve İsmail Hakkı Tunaboylu göze çarpıyordu. Fakat nazarları Üzerine çeken, asık suratı, iri çenesi ve muazzam vücuduyla Foster Dulles idi. Amerikan bakam iri bir pehlivanı andırıyordu. Masaya zorlukla sığınıştı. Kalın ve usun parmaklarıyla masaya vurarak etrafım süzüyordu.

Evvelâ gazeteciler çalıştılar. Konseye İtalyan Dış İşleri Bakanının başkanlık etme sırasıydı. Açış nutkunu Martino söyleyecekti Salon, "yabancı"lardan süratle temizlendi. Böylece Konsey çalışmalarının üzerine bir perde iniyordu. Öğleden sonraki celse, daha da kapalıydı. Her delegasyondan sadece üç kişi hazır bulunuyordu. Türkiye masasında Menderes, Birgi ve Tiney vardı. Menderes Konsey çalışmalarına katılan tek Baş bakandı. Herkes Dış İşleri Bakanlarını göndermişti. Kim bilir, belki de bizde asil bir Dış İşleri Bakam bir türlü tayin edilemediğinden şimdi o makama fiilen Başbakan vekâlet ediyordu.

Beklenen nutuk, Dulles'ın nutkuydu. Nutuk söylendikten sonra, NATO kaynakları gazetecilere bu nutkun çok tafsilâtlı bir hülâsasını verdiler. Yalnız içinden cümle alınmayacaktı ve hiç bir söz, cümle halinde kâtibe atfedilmeyecekti. Nutkun havası nikbindi ve Adeta diniydi. Amerikan Dış İşleri Bakanı, peygamberane konuşmayı tercih etmişti.

O gün heyetimiz teşkilâta bir rapor verdi. Raporda, Suriyedeki Sovyer nüfusunun ve sızıntısının tehlikeleri belirtiliyordu. Öğleden sonra Menderes konuştu. Fâkat nutkuna dair NATO kaynakları gazetecilere hiç bir malûmat vermedi. Zira delegasyonumuz, her zamanki gibi, basınla temas bahsinde yaya vaziyetteydi. Bütün ümid Menderesin çarşamba akşamı yapacağı basın toplantısındaydı. O gün öğleden sonra Batı Avrupa Birliği; Almanya, Fransa, İtalya ve Benelüks devletleri temsilcilerinin iştirakile çalışmalarına başlayacaktı. Bunun yanında da Amerika ile İngiltere, hiç beklenilmediği bir sırada ikili görüşme yapacaklarım ilân etmişlerdi. Görüşmelerde Amerika delegasyonu Dulles, Maliye Bakanı Humphrey ve Savunma Bakanı Wilsondan müteşekkil olacaktı. Kendilerine belli başlı müşavirleri refakat edeceklerdi. İngiltere tarafında ise LJoyd, Maliye Bakam MacMillân ve Savunma Bakam Head bulunacaktı.

Bu arada Konsey -bir celsesini Orta Doğu meselelerine tahsis etti. Müzakere Türkiye tarafından verilen bir rapor üzerinde oluyordu. Fakat NATO'cular bu bölgenin pakta her hangi bir şekilde -bilhassa garanti şeklinde- bağlanmasına taraftar görünmediler. Zaten bunu tahmin etmek için kâhin olmaya lüzum yoktu.

Hafta ortasında durum

Bu satırlar yazıldığı sırada durumu şöyle hülâsa etmek kabildir: Amerika, geçen NATO toplantısındaki Amerika değil. Korktuğumuz bir şey, Amerikanın yeni hareket tarzına uymakta virajı geç ve güç âlacağımız. Amerikalılar artık Asya ve Afrika milletlerim her şeye rağmen tutmak ve böylelikle Sovyet genişlemesini önlemek istiyorlar. Tabii ingilizler buna çarnaçar uymak so-

rundalar.. Sovyetlerin gönüllü reddi de işlerini kolaylaştırmada. Şimdiye kadar hiç te vuzuh ve sarahati olmayan, hele Son haftalarda hızlı bir akış tutturan Orta Doğu politikamızda müsbet elemanlara dayanan rasyonel bir üslup seçeceğimizi ümid ediyoruz.. Bir yıl evvel Tahranda olduğu gibi "sürpriz nutuk"ların olmayacağına da bilhassa inanmak istiyoruz.. Hele ingiliz hükümetinin bugün yârın değişebileceğini düşünerek Orta Doğuda kötü bir duruma, feda edilmiş kabahatli rolüne düşmeyi hiç arzulamıyoruz. Heyetimizin bu noktaları bilhassa inceleyeceğine emin olmak mecburiyetindeyiz. Buna mukabil NATO partenerlerimizden de bize karşı her zaman açık, sadık ve samimi olmalarım, insanlık idealleri» ne ve hür dünyanın beşeri ilkelerine yürekten inanan bir müttefik olarak istiyoruz.; Zira Majestelerinin hükümeti her zaman böyle davranmak niyetinde gibi görünmüyor...

Buna mukabil bir avantaja sahibiz. Orta Doğudaki karışık durum, bu bölgenin tek sağlam görünen memleketi olmamız bakımından prestijimizi, bilhassa Amerika nezdinde arttırdı. Bundan istifade edemezsek, kabahat sadece ve sadece bizde olacaktır. Menderes, bizim için hiç bir zaman olmadığı kadar elverişli bir zamanda NATO Konseyinde Türkiyeyi temsil ediyor.

ASIL TAHRİKÇİ : HAKSIZLIK

İktidarın organları haftalardan beri, daha doğrusu senelerden beri- memlekette bir tahrikçi aramakla meşguldürler. Bir tahrikçi ki herkesi iktidarın aleyhine kışkırtmaktadır. Basında tenkitkar neşriyat başlar, o tahrikçinin ele geçirilmesine çalışılır. Adalet mekanizmasında huzursuzluk olduğu anlaşılır, o tahrikçi merak edilir. Üniversiteden istifalar başlar, aynı tahrikçinin peşine düşülür. Nihayet halkın D.P. den soğuduğu endişesi çıkar, kabahat hep bir tahrikçiye yüklenilir. İktidarın organları tarafından bu role en ziyade yakıştırılan İsmet İnönüdür. Onun arkasından zaman zaman Hür. P. veya G. M. P. liderleri de itham altında bırakılır. Yabancı gazetelerde ve yabancı çevrelerde tahrik yapan ise, tabii Kasım Gülektir. Üniversitedeki son hadiseler münasebetile İktidar organının yazdıkları, bu arama gayretlerinin yeni delilidir. İktidar sözcülerine göre her şey C.H.P. Genel Başkanının başının altından çıkmıştır.

Halbuki boşuna gayret sarfediliyor. Bir tahrikçinin mevcudiyeti aşikârdır. Ama o ne filânca şahıstır, ne falancası. Tahrikçi, hakiki tahrikçi bizzat İktidarın hareketlerinde gididir. İktidar, hareketleriyle, bir haksızlık yapıldığı kanaatini uyandırdığı müddetçe tahrikçinin faaliyeti devam edecektir. Dünyada kısanları, hem de en sakin insanları çileden çıkartmak için haksızlık yapıldığı hissini yaratmak kâfidir. Bu his yaratılmadığı müddetçe ne yerlisi, ne yabancısı; ne muhalifi, ne muvafıkı hiç kimsenin gayreti para etmez.

Haksızlık hissi nasıl yaratılır? İşte, en basit misali: Mecliste Adalet Bakanından 16 hâkimi niçin emekliye ayırdığı soruluyor. Aralarında Temyiz Başkanı ve baş savcısı mevcut, üstelik pek çoğu daima mümtazen terfi etmiş olan bu hukuk adamlarına bulunan kabahat nedir? Ehliyetsiz midirler, yoksa ahlâksız mı? Adalet Bakanı Profesör kürsüye çıkıyor ve diyor ki: "Ben kanunun bana tanıdığı mutlak hakkı kullandım". Böyle söylüyor ve iniyor. Fazla izahat vermek lüzumunu hissetmemiştir. Ama kendisine o mutlak hakkı veren kanun bu hakkın yalnız ehliyetsizlik, kifayetsizlik hallerinde kullanılması gerektiği tasrih edilerek Meclisten çıkmıştır. Hak mutlak olabilir, hattâ itirazı da bulunmayabilir. Ne var ki o hakkı kullanan zat haksızlık yapmadığını kendisine İktidarı emanet etmiş olan kitleye açıklamak, ispat etmek zorundadır. Demek ki yarın Milli Eğitim Bakanına Prof. Feyzioğlunun neden bakanlık emrine alındığı sorulduğunda o Profesör Bakan da: "Ben,kanunun hana verdiği mutlak hakkı kullandım" deyip kürsüden inecektir. Yani, "Sizlere ne?" diyecektir.

Bakanlar bunu yapabilirler. Madem ki kendi milletvekilleri onlardan bu gibi hareketlerinin hesabım sormamaktadırlar, madem ki kanunun verdiği "mutlak hak "kın kayfe göre kullanılabilmesine göz yummaktadırlar, madem ki "kanuni mutlak hak" ile "mutlak hakkın kanuni kullanılması" arasında fark görmemektedirler, hiç bir teşrif mesele yoktur.

Ama işte, bir siyasî meselenin mevcudiyeti her haksızlık hissinin yaratılmasında kendisini belli ediyor. D. P. düşmanını dışarda ne diye arıyor? Onun asıl düşmanı haksızlıktır ve D. P. emin olsun, bu düşman asla affetmeyen bir düşmandır.

Demokrasi

Radyoların sahibi

Bu haftanın içimde Türkiyedeki radyo dinleyicileri bir ismin Menderes isminden de, Dulles isminden de, Mozart isminden de, Zeki Müren isminden de, Şükran Özer isminden de fazla tekrarlandığım duydular. Bu isim Celâl Yardımcı ismiydi. Radyoların haber bültenlerini dinleyip te Celâl Yardımcıdan bahsedildiğine şahid olmayan, hemen hemen bütün bir hafta içinde, çıkmadı. Devlet Bakam Celâl Yardımcı, Eskişehire gitmişti, Devlet Bakanı Celâl Yardımcı vali, belediye başkanı, v.s. tarafından karşılanmıştı, Devlet Bakam Celâl Yardımcı D.P. merkezim ziyaret etmişti, Devlet Bakam Celâl Yardımcı Kütahyaya hareket edecekti. Devlet Bakanı Celâl Yardımcı Kütahyaya hareket etmişti. Devlet Bakanı Celâl Yardımcı Kütahyaya varmıştı. Devlet Bakam Celâl Yardımcı Kütahyada karşılanmıştı, Devlet Bakanı Celâl Yardımcı, Devlet Bakanı Celâl Yardımcı, Devlet Bakanı Celâl Yardımcı...

Halbuki aslında, söylenecek bir tek haber vardı: Devlet Bakanı Celâl Yardımcı basın işlerini tedvire memur edilmişti ve Anadolu Ajansı ile Radyolar basın işlerini tedvire memur Devlet bakanına bağlıydı. Celal Yardımcı Anadolu Ajansına ve Radyoya hakim ilk bakan değildi. Ondan evvel aynı işi Emin Kalafat görüyordu. Ama radyo dinleyicileri Emin Kalafatın hiç bir seyahatinden böyle dört başı mamur şekilde haberdar edilmemişlerdi. Emin Kalafat da seyahat ederdi. Ancak basın işlerini tedvire memur bakanların başkalarına nazaran bir rüçhan hakkına sahip olmadıklarını bildiğinden günde üç posta ismini radyolarda okutmaya teşebbüs etmemişti. Hattâ başka bir şey yapmıştı: Radyoların sabah akşam bakan ismi okumalarını menetmişti. Şimdi Celâl Yardımcı, yeni vazifesinde ilk icraat olarak radyoların dinleyicilerinle kendi seyahatlerinin tafsilâtını sunuyordu. Mesaisinin çok makbule geçeceğinden zerrece şüphe yoktü. Eee, sabık Millî Eğitim Bakanının demokratik rejimi anlayışı ne de olsa Emin Kalafatın bile anlayışından farklıydı ve doğrusu İstenilirse bu anlayış 1956 DP. sine daha uygun düşüyordu. Hem Celâl Yardımcı Menderes IV. kabinesinin kuruluşundan bu yana gölgede uzun günler geçirmemiş ve Meclis kürsüsüne dahi ancak Amerikaya giden Tarım Bakanının vekili olarak çıkmamış mıydı? Artık yeniden gün ışığına kavuşması, elbette ki haklıydı. Celâl Yardımcıyı tekrar aktif politika sahasında görmekten dolayı duyduğu büyük memnunluğu AKİS burada ifade etmeyi zevkli bir vazife bilir.

Dinmeyen şikâyetler

Bu sırada Radyo, yeniden günün mühim meselelerinden biri Haline gelmişti. Hakikaten bu haftanın başında Sırrı Atalay (Kars- C.H.P.)

Mecliste gündem dışı söz aldı ve bir şikayeti olduğunu bildirdi. Radyoda bir Meclis Saati vardı. Bu saatte, o günkü Meclis müzakereleri veriliyordu. Yalnız ne hikmetse sadece iktidar ileri gelenlerinin sözleri bütün tafsilatıyla bildiriliyor, Muhalefet hatiplerine gelince onların "iddialarım tekrarladıkları" söylenmekle iktifa olunuyordu. Buna bir çare bulunmalıydı. Başkan -İhsan Baç-, başkanlığın elinde bir selâhiyet olmadığını bildirdi. Aslında itiraz doğruydu. Bunun Meclis başkanlığı ile bir alâkası yoktu. Ama Devlet Bakanlığı ile? Devlet Bakanlığının icraatı ise, Radyoyu "Kalafat devri"nden geriye götürme, "Dr. Sarol devri"nin Adetlerine kavuşturma yolundaydı. Hatırlanacağı veçhile o tarihlerde de Haber bültenlerinde Dr. Sarolun seyahatnamelerinden geçilmezdi.

Anlaşılan metinlerde bir tek has İsim değişecekti.

Böylece ezeli parti propagandasının yanına, yeniden şahsi propaganda da tuz biber olarak programlara ilâve olunuyordu.

Üniversite

Yorgan gidince

Geçen haftanın ortasında Ankarada Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesinin Dekanı Prof. Sedat Alp'in hayatından memnun bir havası vardı. Arkadaşlarına:

"__ Kendimi feda ettim, ama müesseseyi kurtardım" diyordu.

Müesseseyi kurtarmak için yaptığı fedakârlıkların içinde her halde, Fuzuli günü münasebetiyle okuduğu konuşmasına bası fuzuli kısımlar koymuş olması da vardı. Hakikaten o gün Dekan, hiç yeri ve sırası değilken milletçe üzerinde bulunduğumuz nurlu Kalkınma yolundan bahsetmişti. Gerçi Dekan, içinde edebiyat yapılan bir fakültenin başındaydı ve belki o sebepten vazifesiyle -ve Fuzuli ile- "Kalkınma edebiyatı" arasında bir münasebet bulmuştu. Ama o konuşmanın kendisi için hakikaten bir fedakârlık olduğu şuradan da belliydi ki Dekan Alp, Fuzulî gününden bir kaç gün sonra, İngiliz Kültür Heyetinin yeni Başkam ile Üniversite mensuplarımızın tanışmasını temin maksadıyla tertiplenen bir kokteylde "ben anlamam bu işlerden, kardeşim" demekten geri kalmamıştı. O Birada muhatabı Aydın Yalçındı. Aydın Yalçın İstanbulda bir konferans vermiş ve İktisatçı gözüyle "Kalkınma hamleleri"mizin pek de öyle parlak olmadığım rakamlarla belirtmişti. İki ilim adamının konuşması gazetelerde hemen aynı günlerde yayınlandığından Aydın Yalçın nikbin meslekdaşına kokteylde rastladığında:

"— Üstadım, demişti, aynı mevzuda birbirimizi tekzip eder duruma düştük. Her halde, görüşlerimizi üzerine bina ettiğimiz kaynaklarımız değişik.. Siz, rakamları nereden aldınız?"

Dekan işte o zaman bu işlerden pek anlamadığını beyan etmişti. Fedakârlıkların biri buydu. Fakat Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi "müessese"yi kurtarmak için yeni fedakârlıklara da hazırlanıyordu. Hakikaten Fakültede bir "Serbest Konferans" serisi tertiplenecekti ve bu isin organizatörlüğü Prof. Nusret Hızır'a

İstanbul Senatosunun tablosu
Doyuncaya kadar bakınız

Kapaktaki Doçent

Muammer Aksoy

İçinde bulunduğumuz ayın ilk cumartesi gecesi, frak giymiş bir adam polisin karşısına çıkarıldı. Karakolda fraklı adamlara rastlanması ender bir vaziyet değildi. Ama ne var ki, karakola düşen bu fraklılar, umumiyetle içkiyi fazla kaçıranlar arasından çıkarlardı. Cumartesi gecesi polisin karşısına getirilen fraklı adam, sarhoş değil, doçentti. Hem de rasgele bir karakola değil, Emniyet Birinci Şube Müdürlüğüne getirilmişti. Fraklı doçentin adı Muammer Aksoydu ve polisin karşısına, Ankara Palasta yapılan Soroptimistlerin toplantısından alınarak dikilmişti. Gece yarısı, polis karşısında fraklı bir doçent! Bu manzara ne kadar ciddiyse, Muammer Aksoyun Birinci Şubeye celbini icap ettiren sebebler de o kadar ciddiydi. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanının bakanlık emrine alınacağı haberi talebeler arasında teessür yaratmıştı. Talebeler derslere girmiyorlardı. Aynı fakültede Medeni Hukuk okutan Muammer Aksoy, talebelerin bu sessiz protestosuna tahrik ve teşvik etmekle itham ediliyordu.

Muammer Aksoy, Birinci Şube müdürlüğünden çıktıktan sonra evine gitti ve hemen vazife telâkki ettiği bir işi yaptı: İstifanamesini yazdı ve fakülteye gönderdi.

Aksoy, 1917 yılında Antalyanın İbradı nahiyesinde doğmuş, orta tahsilini Antalyada, lise tahsilini de İstanbul lisesinde yapmıştır. 1937 yılında İstanbul Hukuk Fakültesini bütün derslerden tam numara alarak birincilikle bitiren Muammer Aksoy, Adalet Bakanlığının açtığı bir İmtihanı kazanarak Zürich'e gönderilmiş, fakat İkinci Dünya Harbinin çıkması üzerine geri çağrılmış, 1943 yılına kadar Prof. Hirsh ile birlikte Ticaret Hukuka kürsüsünde çalışmış ve bu tarihte tekrar Zürich'e giderek hukuk lisansı ve hukuk doktorası yapmışta*.

1990 yılında yarda dönen Muammer Aksoy kısa bir müddet hakimlik yapmış, sonra Üniversitenin müracaatı üzerine Siyasal Bilgiler Fakültesine intisap etmiştir. 1953'te parlak bir şekilde doçent unvanını alan Muammer Aksoy'un "Das Erbrecht Ausserehelicher Kinder" adlı 2 ciltlik ve 1400 küsur sayfalık eseri, yabancı literatürde dahi, sahasındaki en mükemmel kitaplar arasında sayılmaktadır.

verilmişti. Dekan, Konferanslar içinde İktidarın hoşlanacaklarının başa alınmasını istemişti. Üniversite bütçesi Meclisin Bütçe Komisyonunda görüşüldüğü sırada şerbet tadı taşıyan seslerin ilim müesseselerinden yükselmesi elbette ki milletvekillerinin ağızlarının acısını alacak ve Bütçe geçecekti. Bu, mükemmel bir taktik değil miydi? Nitekim davetiyelerin çok sayıda basılması ve bunların bilhassa "bizi tutan" milletvekillerine gönderilmesi kararına varıldı.

Prof. Sedat Alp hakikaten cansiperane çalışıyordu. Müesseseyi kurtarmak! Hedefi buydu. Nitekim Ankara Senatosu tarafından verilen ve Prof. Feyzioğlunun durumunu bahis mevzuu eden kararı dahi imzalamaktan istinkâf etmesi bu yüzdendi. Kararda, takdirin Bakana bırakıldığının belirtilmesi daha iyi olacaktı. Gaye "müesseseyi kurtarmak" değilmiydi?

Hangi müessese

Son haftaların en mühim hâdisesi, Dekan Alp'in bu kanaatte olan tek ilim adamı olmadığının anlaşılmalıydı. Gazeteciler o heyecanlı günlerde, fikirlerini almak üzere muhtelif profesörlere başvurmuşlardı. Bunların içinde Prof. Feyzioğlunun Bakanlık emrine alınması kararım tasvip etmediklerini açıkça belirtenler çıkmıştı. Banlar, gelişi güzel de konuşmamışlar, kanaatlerini hangi hukuki mesnetlere dayadıklarını da belirtmişlerdi. Aksi fikri savunan çıkmamıştı. Ama bir profesörün "bence Prof. Feyzioğlunun Bakanlık emrine alınması tamamiyle yerindedir, sebebi de şudur şudur şudur.." demesinde hiç bir garabet yoktu. Halbuki "müesseseyi kurtaralım" şampiyonlarından olan ve zamanını Siyasal

Münci Kapani

Ege'nin şerefi

Coşkun Kırca

Tahammüle paydos

Bilgiler Fakültesi kürsüsü ile Merkez Bankası İdare Meclisindeki vazifesi ve resmî dış seyahatler arasında taksim eden Prof. Fadıl Hakkı Sur "Aman, bu suali bana sormamış olun" diye cevap vermişti; bu cevabı gazetelerde yayınlanmıştı.

İstatistik

Üniversite meselesinin başlangıcında, Prof. Feyzioğlu bakanlık enirine alınınca İsmet İnönü Ulus'ta bir makale yazdı. Uzunluğu: 74 santim.

İsmet İnönüye Zafer tam yedi gün müddetle cevap verdi. Uzunluğu: 13 metre 53 santim.

Gazeteciler İstanbul Üniversitesi Senatosunun geçen haftaki toplantısını da merakla takip etmişlerdi. Ama Senato değil havadis vermek, resmini çektirmeye bile razı olmamıştı. Muhabirler de kapının üzerindeki tabloya bakıp teselli bulmuşlardı; Senato 1949'da Ressam Feyhamana poz bile vermek için vakit bul muştu. Şimdi ise, fotoğrafçılara resmini çektirmekten kaçınıyordu. Anla, doğrusu istenilirse o tarihte Senato Bakanlık emrine profesör almak isteyen Bakanların tezkereleriyle böylesine yüklü halde değildi.

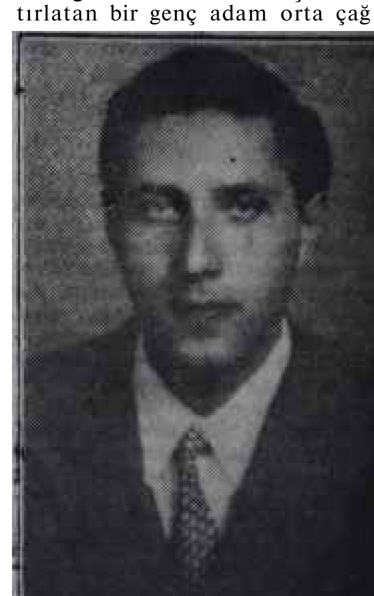
Gazetecilerin toplantıyı takip etmelerindeki sebeb şuydu: O haftanın başında Üniversite mensupları D.P. Meclis Grubu tarafından yayınlanan bir tebliğde hangi delile müstenit oldukları belirtilmeyen çok ağır itham-

lar altında bırakılmışlardı. Tebliğde açıklandığına göre Adnan Mendere bazı fiillerin -suç olan fiillerin- sabi bulunduğunu bildirmişti. Buna karş yapılması beklenen en masum hare ket Senatonun mukabil tebliğle it hamları reddetmesi, hiç olmazsa bun ların dayandığı mesnetlerin açıklan masını istemesiydi. Dünyasın her ta rafında ananesi mevcut müessesele bu şekilde davranmazlar mıydı ve biz üniversitelerimizin 500 üncü yıl dönümünü kutlamıyor muyduk? A ma Senotadan hiç bir ses yükselme mişti.

İstifa edenler.

Buna mukabil Ankarada Üniver siteden ayrılanlar birbirini takip ediyordu. Doçent Muammer Aksoy takiben asistan Coşkun Kırca, onda sonra Doçent Münci Kapani, mütea kiben asistan Şerif Mardin ve Pro fesör Turhan Feyzioğlu bu şartlar a tında ilim yâpılamıyacağını acı mek tuplarla bildirerek istifa etmişlerd İşin alâka uyandırıcı tarafı bunları hepsinin bir zamanlar D.P. ye büyü sempati beslemiş gençler olmasıyd Üstelik Coşkun Kırca 1956 Sfenki Prof. Fuad Köprülünün damad Münci Kapani ise şöhretli Demokrs Osman Kapaninın kardeşiydi. Fua Köprülü damadının hareketini taşvi etmişti; ama Osman Kapani kardeş ni caydırmak için çok emek sarfel misti. Münci Kapani, hak bildiği yo dan ayrılmamıştı. Nitekim bir ka gün sonra İzmirli hemşehrileri ker disini tebrik ediyor, ona şükranlar nı bildiriyorlardı. Feyiz aldığı Egeni itibarını, o korumuştu.

Aynı günlerde Dil, Tarih ve Coğ rafya Fakültesinin koridorlarında ise tanınmış sinema, artisti Stewar Granger'in fazla kilo almış halini ha tırlatan bir genç adam orta çağ şö

Şerif Mardin

"Haysiyetsiz ilim olmaz"

valyelerine has gururla dolaşıyordu. İşte, herkese duman ettirmişti. Bu, Doçent Mehmet Köymendi. Mehmet Köymen Amerikaya gönderilmeye hazırlanıyordu.

İnsanlar ve müesseseler

Bu haftanın sonlarına doğru Üniversite hadiseleri küllenmeye yüz tutmuştu. D.P. ikinci bir taktik hatası yapar da bu külleri yeni şiddet tedbirleriyle deşmezse meseleye kapanmış gözile bakılabilirdi. Derslere girmeyen Siyasal Bilgiler Fakültesi talebesinden dokusu da içlerinde mektebin en iyi talebeleri de vardır- muvakkat ihraç ile cezalandırılmışlardı. Bütün rivayetlerin aksine yeni profesörlerin bakanlık emrine alınması muhtemel değildi. Ama, D.P. içinde her şeyin -en beklenilmedik hataların- olabileceği hatırlardan çıkarılmamalıydı.

Mehmet Köymen
Orta Çağ şövalyesi

Hadiselerden bir kaç ders kalmıştı. Evvelâ, haksız bulunan harekete karşı bir mukavemet doğduğu açıktı. Hem bu, hayli şiddetli olmuştu. Her yeni haksızlık karşısında tekrarlanacağı da açıkça anlaşılmıştı. Ama mukavemet, müesseselerden ziyade şahısların mukavemeti olmuştu. Üniversite, yola getirilmeye, çalışılan üçüncü büyük müesseseydi ve doğrusu istenilirse celadet sahibi şahıslar en ziyade o müesseseden çıkmıştı. Buna mukabil bizzat müesseseye "müesseseyi kurtaralım" zihniyetine sahip unsurlar hakim olmuşlardı. Halbuki manası kaybolan bir Muhtariyet müessesesinin muhafaza edilmeye lâyık tarafı kalır mıydı?

Demokrasisinin onuncu yılında Türkiyede demokratik zihniyete malik olan ve hakların ancak onlara sahip çıkıldığı takdirde muhafaza edilebileceğini bilen şahıslar vardı. Müesseseler ise henüz yoktu.

DOÇENT FERİDUN ERGİN DİYOR Kİ:

Tarih boyunca, ilim ve siyaset arasında beliren gerginlikler, daima tek bir sebepten ileri gelmiştir. Tenkid hürriyetinin kökleşmediği cemiyetlerde, ilim adamlarının ictihadlarını kendi siyasî menfaatlerine uygun görmiyen idareciler, fikir hareketlerini durdurmak istemişlerdir. Onlar, ilim adamlarım susturdukları takdirde, işledikleri hatâların halk kütleleri tarafından daha geç öğrenileceğini düşünmüşlerdir.

Filozoflar, tenkid hürriyetini daraltmağa matuf tedbirlerin, hükümdarlar hesabına bir zaaf alâmeti sayılabileceğine kanidirler. Hakikatte de, tenkide tahammülsüzlük, cevap verebilmek için lüzumlu fikir hamulesinden mahrum bulunanların haleti ruhiyesidir. On sekizinci asırda yaşamış ingiliz devlet adamlarından Sheridan'ın dediği gibi, münakaşa ve meşveret, kültür ve muvazene sahibi insanların imtiyazıdır. Sheridan'a göre, atına konsüllük payesi veren Roma İmparatoru Caligula, elbet kararlarım umumî efkâr huzurunda müdafaa edebilecek mevkide değildi. Caligula, zaafının ve liyakatsizliğinin halk tarafından anlaşılmasını önlemek için, tenkidcilerini kuvvet kullanarak sindirmeğe mecburdu.

İktidar, haksız bir dâvanın kisvesini taşıdığı zaman da, ilim ve fikir adamlarını susturmak zaruretini' duyar. Düşman işgali altına düşen memleketlerde, ilk tedbir olarak, yüksek tahsil müesseselerinin kontrol altına alındığı malûmdur. Napoleon, hürriyet ve istiklâl emelleri besledikleri için, Almanyada birçok üniversitelerin faaliyetini tatil etmişti.

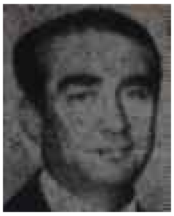
Demokrasilerde, üniversiteler meselesi çoktan halledilmiştir. Medenî dünya, hakikat hizmeti ile siyasî menfaat arasında, kat'î bir tercih yapmıştır. İlmi ve fikri içtihadların siyasî ve idarî tazyiktan masun tutulması, demokrasilerin gayrı kabili tecezzi şartlarından biri haline gelmiştir. İlim şuurunun kuvvetini ancak hürriyetten alabileceği anlaşılmıştır. Siyasette müsamaha zihniyeti hakim olduğu müddetçe, iktidarı tenkid hürriyeti, ilim adamlarının dokunulmaz selâhiyetlerinden birini teşkil etmektedir.

Türkiyede, son hâdiseler dolayısile, üniversiteler muhtariyeti aleyhine bir siyasî cereyan başladığından bahsedilmektedir. "Halk içinden çıkmış, halk tarafından seçilmiş ve halk için çalışan" iktidar rejimlerinde, böyle bir temayülün asla fiiliyata inkılâb edemiyeceğine şüphe yoktur.

Üniversite muhtariyetinin ve ilmî ictihad hürriyetinin hukukî teminatı, kanundur. Üniversiteler kanunu, profesör ve doçentleri, memleket meseleleri ile alâkalı aydınlatıcı neşriyatta bulunmakla mükellef tutar. Meslek an'anesi de, insanlık ve medeniyet dâvasının gerektirdiği yerde, hakikâtleri söylemekten çekinen ilim adamlarını manen vazifeden istifa etmiş sayar. Bütün neşir vasıtalarını kullanarak ilimi ve hakikatin dilini konuşmak ve tenkidler yapmak, üniversite hocalarının vazifelerindendir.

Üniversite muhtariyetinin siyaset ahlakı bakımından teminatı, Demokrat Partinin mazisidir. Demokrat Parti, muhalefette iken üniversite muhtariyetine, fikir hürriyetine ve tenkid hakkına hararet ve samimiyetle taraftar gözüküyordu. Parti programının 11 inci maddesinde, yüksek tahsil mensuplarının siyasî faaliyete karışabilecekleri tasrih edilmişti. O tarihlerin muhalefeti de, demokrasi dâvasında münevverlere şerefli bir vazife düştüğüne kani idi. Mücadele yıllarında bu derece açık cephe alan bir siyasî partinin tenkid ettiği karanlık tezi siyasi menfaat mülâhazası ile benimsemesi, bir iflâstan başka manâ taşımayabilir. İlmî tenkidlerden ve hür fikirlerden ürktüğünü teşriî ve idarî tasarruflarla tescil eden bir iktidar partisi, kendi prestijine muhalefetin yapamıyacağı kadar ağır bir darbe indirmiş sayılabilir. Demokrat Partinin üniversite muhtariyetini de kaldıracağına dair dolaşan şayialar, ancak tahakkukunu gördükten sonra işlendiğine inanılabilecek hatâlardandır.

Üniversite muhtariyetinin ve ilmî ictihad serbestisinin tarihî ve manevi teminatı ise, Atatürke beslenen hürmettir. İlmin siyasî hayata rehber ve gençliğin hürriyetlere bekçi olmasını, Türkiyeyi kurtaran Büyük Adam istemektedir. Gençliğe hitap ederken "... Bütün bu şeraitten daha elim ve vahim olmak üzere memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve delâlet ve hattâ hiyanet içinde bulunabilirler. Millet fakrü zaruret İçinde harap ve bitap düşmüş olabilir." diyen ve ona siyasî hâdiselerde şuurlu ve fiili rol oynamaksızın yerine getirilemiyecek bir vazife veren Atatürktür. Üniversite muhtariyeti ve hocaların' ilmî ve ahlâki ictihadları, bu vazifeyi yapacakların fikir yolunu aydınlatan meş'alelerdlr.

PROFESÖR MUHLİS ETE DİYOR Kİ:

Muhtariyet kendi kendini idare etmek san'atı, hatta hakkıdır. Üniversite muhtariyeti ilmî, idari ve mali sahalarda tecelli eder.

İlmi muhtariyet bir kan ilmî faaliyet şeklini, sistemini tâyinde serbestliktir. Üniversitenin serbest hareket imkânına malik olması, öğretim üyelerini serbestçe seçebilmesi, terfi ettirebilmesi ve cezalandırabilmesi bu serbestinin içindedir. Profesörlerin mukadderatları fikir ve kanaatlarını serbestçe söylemek hakkını haiz olmaları bakımından, memur statüsüne göre taayyün edemez.

İlmî muhtariyet üniversiteye bazı idarî tasarruf imkânlarını da bahşeder. Nitekim D. P. programı bile "Üniversitelerin ilmî ve idarî muhtariyete sahip olmalarına taraftar olmakta ve ilmin her türlü fikir faaliyetlerinin siyasî ve idarî müdahalelerden uzak kalmasını demokrasinin değişmez bir esası olarak" kabul etmektedir.

Hükümet murakabesinin ölçüsü

İlmî muhtariyete sahip olmak demek, devletin her türlü müdahalesinden mutlak bir şekilde azade olmak değildir. Şurasını kabul etmek lâzımdır ki, üniversiteye maddi imkânlar temin eden, onu yaşatan devlettir. Memleketin muhtaç olduğu elemanlar burada yetişmektedir. Bu itibarla Üniversiteye siyasi idarenin muzahareti, hatta onu bir nevi murakabesi lâzımdır. Bu nezaret yüksek dereceli bir murakabenin hududunu aşmamalıdır. Bir çok memleketlerde hükümetin murakabe derecesi kanunlarla tayin edilmiştir. Fakat burada kanuni hükümlerden ziyade bunları tatbik eden adamların zihniyeti esastır. İdari ve mal! muhtariyet üniversitenin iç teşkilâtı ve mali bünyesiyle alâkadardır.

İlim adamı siyasetle uğraşmalı mıdır?

Günlük parti politikası dediğimle faaliyet- muayyen bir siyasi partinin geniş halk tabakaları içindeki propaganda faaliyeti- hariç, memleketin siyasî gidişiyle meşgul olmak, ilim adamının vatandaş sıfatiyle vazifesidir. Hele demokrat bir idare sisteminde bunun başka olacağım düşünmek abestir. Bilhassa içtimaî ilimlerde, mütehassıs olan profesörlerin iç ve dış siyasetle alâkadar olmamalarına imkân var mıdır? Âlimin vazifesi hakikatleri bulmağa çalışmak ve bulduğuna emin olduğu kanaatleri zamanı gelince söylemek ve yazmaktır.

Fikrimizi bir misalle izah edelim. Üniversitede bir iktisat profesörü icra organının her hangi bir kararını, iktisat ilminin kaideleri bakımından pek âlâ tenkid edebilir. Muayyen bir gidişin bir enflâsyona veya buhrana müncer olabileceğini söyliyebilir. Fakat söyledi diye takibe uğram amalidir. Profesörün, işaret ettiğimiz şartlar dahilinde, mutlak masuniyeti olmalıdır. Bir arkadaşın Meclisin daha evvelki devrelerinin birinde ifade ettiği gibi, "bir milletin Üniversitesi yaşar, düşünür, konuşur ve millî birliğin nâzımı olursa, o millet ruhu üs, tarihi ile yaşar" Üniversitelerimizi milletin sn yüksek düşünce organı hâlinde yaşatmağa mecburuz!

Gençlik ve siyasî eğitim

Çok Partili siyaset hayatında, vatandaşların siyasî içtihatlarını izhar etmeleri, seçimlerde bu içtihatlarına göre istedikleri partilere rey vermelerinden daha tabii bir şey olmaz. Vatandaşların rey verirken kendi görüşlerine yakın partileri tercih etmeleri, şüphesiz ki seviyeli bir hareketi ifade eder. Bilhassa münevver tabakalara gidildikçe, vatandaşların muayyen şahıslardan, muayyen menfaatlerden ziyade, muayyen ideolojileri gözettikleri görülür.

Yüksek tahsil gençliği, münevver tabakanın en genç, fakat en heyecanlı kısmını teşkil etmekle, siyasete cok meclûp bir zümredir. Siyasete karşı bu alâka çok kere yüksek tahsille beraber başlar. Aile ve Fakülte muhitindeki siyasî sohbetler, sosyal ilimlerde siyasetle ilgili bahisler, gazeteler, siyasi partilerin toplantıları gençlerin siyasî merak hayranlığım arttıracak fırsatlardır. Bu durum karşısında yüksek tahsil gençliği bir tercih yapmak zorundadır. Ya politika ile uğraşmalı, yahut uğraşmamalıdır.

Çok kere aileler, hocalar ve hatta siyaset adamlar gençliğin siyasetle meşgul olmasını doğru bulmazlar, Gençler dersleriyle meşgul olmalı, okul veya fakülte lerini biran önce bitirmeğe bakmalı, meslek hayatına atılmalı, gerekirse o zaman politika ile iştigal etmek denilmektedir. Şunu peşinen söyliyeyim ki, hakiki bil demokrasiye girmiş veya girmeye azmetmiş memleket lerde durum pek öyle değildir.

Yüksek' tahsil gençliğinin memleketin siyasi cere yanları hakkında fikri olması lâzımdır. Hattâ münev ver vatandaş olmak itibariyle başka memleketlerin si yasî cereyanları ile de az çok alâkadar olması, kend rejimi ile başka rejimleri mukayese etmesi Ve bu tet kikler neticesinde kendi memleketinin hususiyetini gö zetmek şartiyle en iyiyi, en doğruyu araması lâzımdır

Bugünkü gençlik liberal bir doktrini, neoliberal dokt tinden, sosyalist bir relimi sosyal politikaya dah ehemmiyet veren bir rejimden, sosyalist bir sistem komünist bir sistemden ayırdetmeyi bilmelidir. "Demokrasi" eğer halkın hâkimiyeti demekse, halkın b hâkimiyete bilerek sahip olması lâzımdır. Münevver zümreyi teşkil eden yüksek tahsil gençliği ise parti lerin ideolojilerine en fazla vakıf olabilecek bir duruna dadır. Daha ilk çağdan itibaren üniversite talebes öğrenme serbestisine; üniversite hocası ise, öğretm serbestisine sahip kimsedir. Yüksek mektepte, üniver sitede ilim çerçevesi dahilinde kalmak şartiyle, he şeyi öğrenmek ve öğretmek mümkündür.

Öğrenme hürriyeti ve usulleri

Modern Üniversitelerde ve talebe müesseselerindi politik eğitime azamî ehemmiyet verilmektedir Her vatandaşın kendi şehri, kendi memleketi ile meşgı olmasından daha tabii bir şey olmadığına ve bugünk cemiyette ise Köy, Şehir ve Memleket işleri, başka bi tâbirle "Devletin idaresi" partiler vasıtasiyle yapıld gına göre, vatandaşın ister istemez cemiyetlerle v partilerle alâkadar olması gerekmektedir. Bilhass Anglo-Sakson memleketlerinde yüksek tahsil gençliği nin politika ile alâkası çok calibi dikkattir. Bilhass İngiltere üniversitelerinde politika ile meşguliyet bi siyasi eğitim, bir siyasî terbiye şeklinde tecelli eder.

Hele içtimai ilimler tedris eden fakültelerde siya) eğitimin arz ettiği manzara son derece alâka uyand rıcıdır. Fakültelerde İçtimai ve iktisadi rejimler bilgis siyasi tarih, hususi ve âmme hukukuna ait siyasî part ler bilgisi öğretilmektedir. Fakat Londra Üniversitesi de hususiyet arzeden cihet talebenin mektep dışında h(çaları ile beraber Siyasî Klüpler şeklinde siyasî semineı ler tertip etmeleri, buraya muhtelit partilerin liderli rini davet etmeleri ve siyasi münakaşaları birlikte ya malarıdır. Bu münakaşalar büyük bir sükunet ve o gunluk içinde cereyan eder. Diyebilirim ki, İngiliz yül sek tahsil gençliğinin bu tarz münakaşaları bir ço milletlere örnek alacak durumdadır.

Başka memleketlerin gençleri de, kendilerine göı siyasî eğitimle meşgul olmaktadırlar.

Orta Doğu

Bulanık denizde kaptanlar

Geçen haftanın başında New-York Times, Suriyenin Rusyanın silâh deposu haline geldiği hakkındaki haberleri çok mübalâğalı bulduğunu belirterek şöyle yazıyordu:

"İnanılır Batı kaynakları sovyet zırhlı otolarının Suriyeye gelmekte devam ettiğini söylemektedir. Fakat teslim tarihlerini, miktarını, silâhların tiplerini, teslim mahallerini tasrih edememektedirler."

Amerikalılar, alarm çalan haberlere rağmen, Suriyenin dost olarak Rusyayı değil, Amerikayı seçeceğinden emin görünüyorlardı. Amerikalı-"kurd"a kaptırmamak için gözcülük ediyordu. Fakat Suriye hakkındaki haberler, bu memleketin kızıl posta büründüğünü ısrarla söylemeye devam ediyorlardı. Kara koyunu, kızıl göstermekte kimlerin menfaati olabilirdi?

Fransa ve İngiltere, Mısırdaki askeri müdahalelerini haklı göstermek veya unutturmak için, rusların Orta Doğuyu bir silâh deposu haline getirdiğini ileri sürmekte ve müdahalelerinin Orta Doğuya komünizmin girmesini önlediğini iddia etmekteydiler. İngiltere ve Fransanın maksadı açıktı: Komünizm düşmanı Amerikayı kendi taraflarına çekmek..

Bundan başka Mısır meselesinde takındığı müphem tutum, Irak halkını Nuri Saidin aleyhine çevirmişti. gençliğinin büyük çoğunluğu milliyetçi ve komünizm düşmanıydı. Nuri Said ancak, onları komünizm tehlikesine inandırarak durumunu sağlamlaştırabilirdi. Suriye hadiseleri ne kadar şişirilirse, Nuri Saidin iktidarda kalma şansı o kadar artacakta. Iraklı diktatörün meclisi niçin kapattığı da ortaya çıkmıştı: Tam 40 milletvekili dış politika hakkında konuşmak için söz almıştı da, ondan...

Irakın en iyi dostları İngiltere ve Türkiye Nuri Saide yardım için ellerinden geleni yapmaktaydılar. İngilterenin bu sırada yapacağı en iyi şey gölgede kalmak, fakat Iraka silâh teslimini hızlandırmaktı. Bundan başka Amerikanın Bağdat Paktına daha fazla alâka göstermesinin Irak

Başbakan Nuri Said ve Başbakan Adnan Menderes

Siyasetimizin şimdiye kadar çizilmiş en *güzel panoraması*

Bira göre, Suriyenin başında komünizme düşman, aşırı milliyetçi bir hükümet vardı. Fakat müstemlekelilik düşmanı hisler ve tecrübesizlik Suriyeli liderleri ateşle oynamaya sevketmektedir. Amerikalı bir diplomat şunları söylemiştir: "Suriye rus yardımını arzu etmektedir. Fakat kendisini icabında tehlikeden kurtarabilmesi için, belinden bir iple Amerikaya bağlanmayı daha çok istemektedir".

Demek ki amerikanlar, Suriyede olup bitenleri, oğlunun haşarılıklarını yarı mütebessim, yarı çatıkkaşlı kar--layan bir peder gibi mütalâa etmekteydiler. Sürüden ayrılan koyun, çok geçmeden sürüye avdet edecekti. Esasen "çoban", sürüden ayrılanları Bağdatta Meclisin tatilinden, üniversitelerin kapatılmasından sonra da karışıklıklar devam etmiş ve örfi idare ilân edilmişti. Hattâ New York Times, Nuri Saide suikast tertip edildiğini bile yazıyordu. Kısacası Irakta halkla liderler arasındaki bağlar kopmuş bulunuyordu. Halk, Nâsır'ın izinde yürümek istiyordu- Mısırdan hususi surette gönderilen propagandacıların sözleri, başbakanınkilerden daha çok tesir ve alâka uyandırıyordu. Halkın isteklerine rağmen, İngilterenin dostu kalmakta ısrar eden Sir Nuri Said hakikaten müşkül bir durumdaydı. Irak halkını siyasetine iştirak ettirmek zorundaydı. Kurt politikacı, Suriyenin hazırladığı fırsatı kaçırmak niyetinde, değildi. Irak için kıymetli bir yardım olacağı da açıktı. Halen Iraka en fazla faydası dokunabilecek memleket Türkiye idi. Türkiye, Nuri Saidi kurtarmak azmindeydi. İsraile hiç bir hususi düşmanlığımız olmadığı halde sefirimizi geri çekmiştik. Bu karar, Bağdat Paktında yahudilerin parmağı bulunduğu propagandasına kolaylıkla kapılan Irak kütlelerine verilmiş bir cevâptı. Nuri Said bu kozu azami randımanla kullanmak istiyordu. Bundan başka Suriye'ye karşı bir sinir harbine girişilmişti: Komünizm tehlikesine karşı, milliyetçiliğin makul davranması gerektiği anlatılmaya çalışılıyordu. Ayrıca Irakta Türk birliklerinin bulunması, Nuri Saide karşı yapılacak bir hükümet darbesi -

ni tesirsiz bırakmak için çok faydalı olacaktı. Fakat bu haber kat'i bir şekilde tekzip edildi. Türkiye Batı ve Arap dünyası arasında bir köprü rolünde olduğunu unutmamıştı. Mısırdaki kuvvetlerini kayıtsız, şartsız çekmek kararım alan İngilterenin "gösterdiği tam anlayış" Türk Dış işlerinin tebliğinde övülüyordu.

Arap kitlelerinin arzularına rağmen, Nuri Saidi kurtarmak, Araplara Bağdat Paktını şirin göstermek mümkün olacak mıydı? Amerika, siyasetini böyle bir ihtimale bağlamak istemiyordu. Vakıa bütün kalbiyle Bağdat Paktı üyelerinin tarafında bulunuyordu. Bağdat Paktı üyelerine verdiği ehemmiyeti göstermek için, tereddütsüz Türkiye ve Irakın toprak bütünlüğünü garantilemişti. Kremlin'dekiler herhalde Amerikanın ihtarının ne manaya geldiğini anlamışlardı. Fakat Amerika, Süveyş buhranının basından beri, arapların müstemlekecilikle itham ettikleri İngiltere ve Fransadan farklı olduğunu göstermeye: çalışmış, ingiliz ve fransız tecavüzünü takbih etmişti. Hattâ tabii müttefiki olan bu memleketlere Mısırdan kayıtsız, şartsız çekilmezlerse petrol vermeyi bile reddetmişti. Amerikanın siyaseti arap dünyasında iyice, anlaşılmış, sıfıra inen ingiliz ve fransız prestijinin aksine, Amerikaya karşı duyulan sevgi hisleri son derece kuvvetlenmişti. Amerika Orta Doğuyu sulha kavuşturmak, komünizmin bu bölgeye girmesini önlemek için araplarda uyandırdığı sempatinin Bağdat Paktından daha tesirli olduğuna inanıyordu ve Orta Doğuda şimdiye kadar görülmemiş derecede seviliyordu. Amerika, şantajı seven Nasırın bile kalben kendi tarafından olduğunu» esasen başka türlü hareket etmenin (Mısırın ve Nasırın menfaatlerine uygun bulunmadığını düşünüyordu. Arap dünyasında sadece Iraklı liderlerin bağlı bulunduğu Bağdat Paktına dört elle sarılmak, siyasi bir gaf olacaktı. Bağdat paktı olmaksızın, Orta Doğuda komünizmi Önlemek şansı önünde yatıyordu. Amerika fırsatı kaçırmamak azmindeydi. Washington'dan gelen son derece iyimser haberler ingiliz ırak ve türk gazetelerinin haberlerine hiç oymuyor ve tezat teşkil ediyordu.

Bu arada müttefikimiz Sir Nurinin Birleşmiş Milletler nezdihdeki temsilcisi Fadıl El Cemali, Filistin hadiseleri mevzuunda aynen şöyle diyordu: "Bu meselede her arap memleketi bir Mısır; her arap devleti bir Nâsır'dır".

Orta Doğudaki boşluk

Washington'un petrolsüz bırakma tehdidi karşısında ingiliz ve fransızlar, Mısırdan kayıtsız şartsız ve derhal çekilmeyi kabul etmişlerdi. Birleşmiş Milletler kuvvetleri, bunların yerini almaya başlamıştı. Bu kuvvetlerin büyük bir kısmı Mısır-İsrail hududuna yerleşecek, bir kısmı da Kanalın açılması için, yapılan çalışmalara nezaret edecekti. Fakat Kanaldan serbest geçiş meselesinin nasıl halledileceği, yahudi arap düşmanlığının nasıl giderileceği henüz bilinmiyordu. Bu mevzular herhalde akıl hocalığı ruslar tarafından yapılacak olan Albay Nasır ile Amerikanın yeni "dış işleri bakanı" Hammarskjoeld arasında hararetli pazarlıklara yol açacaktı.

Fakat Amerikanın gönlü rahattı. Orta Doğuda eski, Avrupalı müstemlekeni memleketlerden kalan "boşluk" u, Rusyaya lüzum kalmadan tek başına doldurabileceğinden emindi.

Suriyede karışıklık

Amerikalıları şu sıralarda en çok endişeye düşüren mesele, Sovyetlere taraftar subayların veya Irakı destekleyen asî kabilelerin Suriyede bir hükümet darbesine teşebbüs etmeleri ihtimaliydi. Zira Irakta olduğu gibi Suriyede de kargaşalıklar başlamıştı. Hükümet, Iraka taraftar siyasi şahsiyetlerin tevkifine girişmişti. Eski Cumhurbaşkanı Haşim Attasi'nin oğlu ve 8 milletvekili bu mevkuflar arasındaydı. Diğer taraftan Irakın desteklediği kabileler ortalığı karıştırıyorlardı. Halepte Bâbülferay semtinde binlerce kadın, ellerinde "Ordular kışlalarına çekilsin", "Kahrolsun komünistler ve kuyrukları", "Artık idareyi erbabına bırakın" yazılı levhalar olduğu halde nümayişler yapmışlardı. Maamâfih Suriye hükümeti de, Mısırın büyük yardımıyla, Iraktaki karışıklıkları körüklemekten geri kalmıyordu. Nacef'teki karışıklıklarda Irak ordusu, nümayişçilere karşı havan toplarını ateşlemeye mecbur kalmıştı. Umumi bir grevin patlak verdiği de söyleniyordu.

Kolombiya delegesinin Birleşmiş Milletlerde teklif, ettiği gibi, Irak-Suriye hududuna Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin yerleştirilmesi, karışıklıklara son vermek bakımından, çok faydalı olacaktı.

İran'ın teşebbüsü

Orta Doğudaki son hadiseler, Bağdat Paktı üyesi İranı da derin derin düşündürüyordu. Bu haftanın basında, Mecliste dış politika hakkında izahlarda bulunan Dış İş-eri Bakanı Ali Ardalan, İranın Orta Doğu müslüman memleketleri arastan da bir konferans tertiplemeyi düşündüğünü açıkladı. Ayni gün Türkiye, Suudi Arabistan, Lübnan, Ürdün, Suriye, Irak, Mısır ve Pakistanın Tahrandaki elcileri Dış İşleri Bakanlığına davet edildiler. Elçilere İranın projesi izah edildikten sonra, hükümetlerine tevdi olunmak üzere birer davetname verildi.

Ankara, İranın bu teşebbüsünden haberdardı. Yalnız Dış İşleri Bakanlığının selâhiyetlileri, halen Pariste bulunan Başbakan Adnan Menderes Türkiyeye dönmeden bu mevzuda her hangi bir yorumda bulunmanın, mümkün olmadığını söylüyorlardı. Hoş,

İki Kere İki

Bütün son haftalar boyunca türk gazeteleri, Suriye hakkında heyecan uyandırıcı havadisler verdiler. Şam hükümeti rusların esiri olmuştu, komşu memleket rus silâh deposu haline gelmişti, Suriye ordusu Iraka tecavüze hazırlanıyordu.. Bütün tefsirler bu yoldaydı, bütün tahliller bu neticeye varıyordu. Çok geçmeden amerikan gazetelerini takip edenler öğrendiler ve umumî efkâra haber verdiler ki böyle vahim bir durum mevcut değildir. Buna rağmen heyecan yaratıcı telgraflar gazetelerimizde çıkmakta devam ediyordu.

Gazetelerimizin aksettirdikleri görüş, İngiliz ve Fransız görüşüydü. Peki bu görüş, istisnasız bütün basınımıza hangi vasıtayla telkin olunuyordu? Sualin cevabı, basit ve o nisbette de gülünçtür: Anadolu Ajansı vasıtasıyla! Evet, Devletin yarı resmi organı Anadolu Ajansı vasıtasıyla! Kira isminin sonunda Ajans kelimesini taşıyan bu müessese-nin dünyanın hiç bir tarafında "muhabir", "haber veren" sıfatına lâyık, ciddi temsilcisi yoktur. Anadolu Ajansının bültenlerini, mevcut anlaşma gereğince, İngiliz Reuter ve Fransız A.F.P. şirketlerinin telgrafları doldurur. Ee. ingiliz şirketiyle Fransız şirketinin muhabirleri de hadiseleri tarafsız gözle verecek değiller ya.. Hele Türk görüşüyle, hiç!

Yugoslav ajansından Hind ajansına, Yunan ajansından Çin ajansına kadar fakir veya zencin ker havadis ajansının belli başlı politika merkezlerinde ve komşuları olan memleketlerde meslekleri gazeteci olan- dayıları ekâbir olan değil- muhabirleri mevcuttur. Bunlar, rahatça çalışmalarını sağlıyacak kadar ücret alırlar. Ama o ajanslar ciddi birer müessese olduğundan, muhabirlerin yan gelip yatmalarına da cevaz yoktur. Yâlnız ajanslar değil, bütün büyücek gazeteler haberlerini d işardaki husୁsi muhabirlerinden alır ve hükümetleri onlara gerekli dövizi seve seve temin eder. Zira, aslında bahis mevzuu olan memleketin yüksek menfaatidir, umumî efkârın yabancı kaynaklı ve maksatlı neşriyatın tesirine maruz bırakılmamasıdır.

İşte son Suriye misali Hadiseleri Türk gözüyle bildirecek dış muhabir yolduğundan haftalar ve haftalar Türk umumî efkârına Reuter ile A.F.P. istikamet verdi.

SÖYLE, SÖYLE!. ELBET BİR İNANAN BULUNUR..

Yusuf Ziya ADEMHAN

İnsan Mısırın "kuvvetli adam"ı Albay Nasırın son makalelerini son demeçlerini okuduğunda "acaba bu adam deli midir?" diye düşünmekten kendini alamıyor. Bir muharebe olmuş, generalinden erine muharebe sahasında kendisine rastlanılan her mısırlı esir düşmüş, küçücük İsrail gambotları koca harp gemilerini zaptedmiş, hava kuvvetleri meydanlardan havalanmaya hile cesaret edememiş, tecavüz edenler iki gün içinde memleketin bağrına girmişler. Hezimet, zayıfın kuvvetli önünde hezimeti değildir. Hezimet, vatanını muhafaza için savaşmak lüzumunu duymayan, bu ihtiyacı hissetmeyen bir ordunun uğradığı felâkettir. Mısırlı, ilk kurşunda iki elini havaya kaldırmıştır. Tıpkı, 1948'de gene minik İsrail karşısında yaptığı gibi... Ama bu sefer müsrif kral Faruk'un değil, burnunun doğrusuna giden Albay Nasırın idaresinde. O Albay Nasır ki 1948 hezimetinin şerefsizliğinden mısır milletini, mısır ordusunu tenzih etmiş ve bütün suçu sefih hükümdarın omuzlarına yıkmıştı. Şimdi de akıl ve mantık, kabahatli olarak kendisini işaret etmektedir.

Ayna Albay Nasırın son makalelerini, son demeçlerini okuyunuz. Mısır, tarihinin büyük zaferlerinden birini kazanmıştır. Yenilen, tecavüz kuvvetleri olmuştur. Ordu ve millet savaşı kazanmış, düşmanı perişan etmiştir. Mısır, askerleriyle övünebilir. Albay bütün dünyayı kahkahadan bayıltacak bir keramette bulunuyor, "biz çekilmeseydik, israil kuvvetleri topraklarımıza giremezlerdi" diyor. Yok canım? Demek çekilmeseydiniz, israil kuvvetleri topraklarınıza giremiyeceklerdi!. O halde takana kuvvet neden çekildiniz? Bu kerameti, nihayet bir memleketin 1 numaralı mevkiini işgal etmekte olan adamın açıkça beyan ettiğine inanmak hakikaten zordur. Ama Albay Nasırın, ajanslar tarafından bütün dünyaya yayılan makalesi ortadadır. Nasır beyaz kâğıt üzerine siyah harflerle diyor ki: " Biz çekilmeseydik, israil kuvvetleri topraklarımıza giremiyeceklerdi". Bundan sonra da o çekilmeyi bir zafer olarak ilân ediyor. İnsan aklıyla, insan mantığıyla ancak bu kadar alay edilebilir.

Peki, bu adam deli mi? Zira söylediklerinin herkesi güldüreceğini kendisi bilmez mi? Kendisi bilmez mi ki Mısır, idaresi altında, hicap verici bir hezimete uğramışlar ve mağlubiyet bütün arap aleminin kofluğunu ortaya koymuştur? Gazzada ellerini, havaya kaldıran mısırlı general, Sinâda papucunu bırakarak kaçan yüzbaşı, tapunu ve tüfeğini ve tankını yahudiye terkedenler Nasırın makalesini okuyunca ne düşünür, onun hakkında ne hisseder? Süratle İstilâya uğrayan bölgeler halkı "bu ne biçim zafer?" diye sormaz mı?. Nihayet teslim

*

Bunun, klasik bir "diktatör taktiği" olduğu unutulursa Nasırın hareketlerini kıymetlendirmek mümkün olmaz. Hiç şüphe yok »ayın Albay, İsrail macerasının bir zafer değil; bir hezimet olduğunu bilir. Bunun, fare önünde kaçan kedinin macerasını hatırlattığının da farkındadır. Ama "diktatör taktiği", böyle anlarda dahi diktatörün milletine zafer şarkıları okumasını icap ettirir. Hitler böyle yapmamış mıdır ve meşhur Dr. Goebels'in u-

Albay Nâsır
Hayalin meddahı

sulleri bu olmamış mıdır? Alman kuvvetleri Stalingradda tarihin seyrini değiştiren mağlubiyetlerine uğradıklarında Hitler ve Goebels "çekilmek suretiyle düşmanın başını belâya soktukları"nı gururla ilân etmemişler midir? Her diktatör böyle davranmıştır. Sıkıntı içinde bunalan, kötü idarelerinin eseri olan yokluklarla kavrulan milletlerinin karşısında utanmaz, arlanmaz ve hicap duymaz diktatörler, diktatör bozuntuları o milletlerin gözlerinin içine ,- baka baka "ne kadar mesutsunuz, ey benim sevgili vatandaşlarım; hürriyet içinde, refah içinde nurlu istikballere koşuyorsunuz" dememişler midir? Rusyada her gün bu yapılmıyor mu ? O halde, Nâsırın taktiğini yadırgamamak lâzımdır.

Devlet adamlarının asgari derecede de olsa şerefli, namuslu ve dürüst olmaları zadece bati demokrasilerinin icabıdır. Sadece batı demokrasilerinde devlet adamları milletleriyle. bugün Nasırın mısır milletiyle alay ettiği gibi alay edememek mevkiindedirler. Bunun tek sebebi, oralarda cemiyetin ve kitlenin kendi haklarının müdafaasını yapmaya azimli bulunmasıdır. Bir memleket istilâya uğruyor; sonra memleketi idare eden adam kalkıp "zafer kazandık" diyor. Bir memleket tarihinde görmediği iktisadi sıkıntılar içinde çırpmıyor; sonra memleketi idare eden adam kalkıp "ey vatandaşlarım, bir nurlu istikbale dört nala koşuyoruz" diyor. Bir memleket düşman önünde, herkesin ziyarete kalktığı bir "millî âbide" haline geliyor; sonra memleketi idare eden adam kalkıp "içeri girenlerin başını derde soktuk" diyor.

Öyle devlet adamlarının batıdaki nasibi,- batı demeyelim, zira Almanya da batıdaydı, halbuki "diktatör taktiği"nin klâsik nümuneleri orada piyasaya sürülmüştür-, daha doğrusu demokratik rejimlerdeki nasibi suratlarına bir domates veya çürük yumurta yemekten ibarettir. Ama cemiyet, ama millet kendi, haklarının müdafii kesilmezse, bir çiftlik ağası zihniyetine sahip adamın bir elinde kırbaç, ötekinde para kesesi istediğini yapması karşısında sesini çıkarmazsa askeri felaketler "zafer", iktisadi felâketler "dahiyane sevk-ü idare" haline geliverir.

*

İşte bütün bu sebeplerden dolayıdır ki Albay Nasırın yaptığı elçabukluğunu hiç yadırgamamak lâzımdır. Albayın tutumu, oyunun kaidesine son derece uygundur. Elbette ki her hareketi kendisi için bir başarı gibi gösterecektin Kahirdi "kuvvetli adam" için gayenin mutlaka ve mutlaka iktidarda kalmak olduğu amerikan basınının ifşaatından anlaşılmıştır. Amerikan basınının haber verdiğine göre kahraman subay, kendisinin iktidarda bırakılması şartiyle memleketini teslim etmeyi kabul etmiştir. Bu, üstadın pek de deli sayılamıyacağının bir başka delilidir.

Hem deli olsa ne çıkar ki?. Tıb ilminde hükümet idare edenlerin delirmeyeceklerine dair bir kanun yoktur. Herkes gibi onlar da pek âlâ delirebilirler. Ama bir millet deliliği aşikâr hükümet başkanını başında tutmakta devam ederse, işte o zaman başkam değil, milleti topyekûn muayeneye sevketmek lâzımdır.

başka türlü bir hareketi bekleyen de yoktu. Zira uzun zamandan beri vekâleten idare edilen Dış İşleri Bakanlığının, fiilen, bizzat başbakan tarafından tedvir edildiği biliniyordu.

İranın bu teşebbüsünün Bağdat Paktı Üyesi devletler tarafından sempatiyle karşılanacağı tahmin edilebilirdi. Fakat Mısır, Suriye. Ürdün, Suudi Arabistan ve hatta Lübnanın İranın davetini "mevsimsiz" bulduklarını bildirmelerine şaşmamak lâzımdı. Bağdat Paktı dışında kalan müslüman memleketler bu konferansa katılmayı kabul etseler bile, arzulanan neticelere ulaşmanın pek, ama pek çok zor olacağı aşikârdı,

Sovyet Rusya

Talebe bu!.

Geçen haftanın başında, Moskova Üniversitesinde okuyan talebeler Krutçef'i aralarında görmekle tarifsiz derecede hayrete düştüler. Rus liderinin yüzü- mutadı hilâfına- asıktı, "bin derd arasında bir de sizinle mi uğraşacağım" der gibi bir hali vardı. Talebelerin hepsi konferans salonuna toplanmışlardı. Krutçef'i karşılarında görünce alkışlamaya başladılar. Krutçef'in yüzünün aşıklığı biraz geçer gibi oldu. Fakat alkışlar dinmek bilmiyordu. O zaman Kremlin'in sevimli lideri işin aslını anlar gribi oldu ve suratını büsbütün astı. Talebe bat. Yuhalayamayınca, alkışlardı. Bern de öylesine alkışlardı ki, yuhalamak bunun yanında hiç kalırdı.

Alınan bazı "tedbir"lerle alkışlar kesilince, Krutçef Üniversitelilere

Nikita Krutçef
Alkışa alkış!.

"İsyan ve Kargaşalıklar hakkındaki kanun"dan bazı seçme parçalar okudu. Eğer tuttukları yolda ayak direrlerse topunun "tuz madenleri"ni boylıyacağını hatırlattı.

Bir kaç zamandır, çok itaatli Moskova Üniversitesinde bir huzursuzluğun başgöstermiş bulunduğu herkes tarafından biliniyordu. Macaristan hâdiselerini resmi plâğa uygun olarak izah eden bir "papağan hoca"-nın dersini bütün talebeler terkedip çıkmışlardı. Talebeler, resmi propagandaya rağmen, Macaristan hâdiselerinin sosyalizm prensiplerle alâkası bulunmayan bir barbarlık hareketi olduğunu, "faşist" adı altın .a kahraman macar işçilerinin kurşundan geçirildiğini seziyorlardı. Esasen bir çok rus askeri de Macaristanda işçilere ateş açmayı reddetmişlerdi. Bu zulüm için Orta Asyadan, kendilerini Mısırda bulunuyor sapan cahil askerler getirilmişti. Rus gençliği kendi kendine düşünmesini öğreniyordu. Kremlinli liderler de erg?ç idrakin ne zulümle, ne de beyin yıkamakla ortadan kaldırılamıyacağını öğreneceklerdi. Moskovalı talebeler "serbest edebi müzakereler" yapmak için bir cemiyet kurmuşlardı. Cemiyet ister istemez, komünist şeflere siyasi gibi gözüken mevzularla da meşgul oluyordu. Talebeler Stalin metodlarına son verilmesini, Rusyanın daha demokratlaştırılmasını istiyorlardı. Rus liderlerinin şimdilik cevabı, gözdağı vermek, talebeleri karakollara götürmek ve hapsetmekten ibaretti. Bu fikir hürriyetine tahammülü olmıyan bütün dikta rejimlerinin başvurduğu bir usuldü: Geçen hafta, İspanyada, Irakta ve bu arada Rusyada hür fikrin müdafii üniversitelerin kapıları kilitli bulunuyordu.

Yugoslavya

İki taraflı kılıç

Geçen hafta Belgrad'da Yunan ve Yugoslav liderleri, Doğu Avrupadaki sovyet tehdidi karşısında alınacak tedbirleri müzakere ediyorlardı. Fakat yunanlıların hazır bulunduğu bir konferans masasında, Metinlilerin dünyaya hücumu bahis mevzuu olsa bile, konuşmaların sadece Kıbrıs meselesine inhisar edeceği aşikârdı. Sanki dünya güvenliği ancak kıbrısta yunan bayrağının dalgalanmasıyla temin edilecekti.

Nitekim yunan başbakanı Kâramanlis Belgrad'da "Kıbrıs meselesi halledilmezse, meselenin beynelmilelleşeceğini, tehlikeli ve şümullü neticeler doğuracağım" söyledi.

Müzakerelerin hitamında müşterek bir tebliğ yayınlandı. Bu tebliğ, mutadın fevkinde, beylik ' bir edebiyat numunesiydi.

Macar halkının isteklerinin ruslar tarafından silâhla boğulmasının mesuliyetini, büyük ölçüde macar hükümetine yükleyen Tito, milletlerin mukadderatım bizzat kendilerinin tayin etmeleri prensibine bağlılığını ifade ediyordu. Tedhiş hareketlerinde büyük istidat gösteren Yunanistan ve bir zamanlar Trieste'yi işgale niyetlenen Tito, milletlerarası ihtilâfların hallinde kuvvete başvurulmaması prensipine bağlılıklarından dem vuruyorlardı.

Mareşal Tito
İki sevgilili adam

Konuşmaların en alâka çekici kısmı, muhakkak ki Balkan Paktına ait olanıydı. İki memleket, bu pakta bağlı olduklarım beyan ediyorlardı. Pakta üye bulunan memleketler - Türkiye, Yugoslavya ve Yunanistan-arasındaki işbirliğini arttırmak için ellerinden geleni yapacaklarda. Yalnız işbirliğini Önleyen engeller ortadan kaldırılmalıydı, Kısacası Kıbrıs Yunanistana terkedilmeliydi.

Nehru gribi, beynelmilel hakem rolünü çok benimseyen Tito, Balkan Paktının elâ gözleri için, Kıbrıs meselesinin halli yolunda Yunanistana yardım edecekti. O Yugoslavya ki, Rusyayla tekrar flörte başladığı günden bu yana değil Paktın, Türkiyenin bile adım unutmuştu. Türkiyenin paktı kuvvetlendirmek yolundaki teşebbüslerinin "mevsimsiz" olduğunu mağrur ve bilgiç bir eda ile söylemekten çekinmemişti.

Tito'ya "Balkan Paktı" lâfını tekrar ortaya attıran, belki de ruslardan yeniden korkmaya başlamalıydı. Hakikaten ruslar Tito'ya bir gün iltifat, ertesi gün de küfür ediyorlardı. Macaristanı çizme altında tutuyor ve Gomulkanın sırtını okşuyorlardı. Kremlindeki meydan muharebesini nisbeten liberal Krutçef'in mi, yoksa

Kıbrıs hastası

Stalin'in ideal arkadaşı Molotof'un mu kazanacağını henüz kimse bilmiyordu. Tito kendini korkuya kaptırmakta haklıydı. Yugoslavya, NATO'ya mensup Türkiye ve Yunanistan vasıtasıyla, tehlike vukuunda Amerikanın yardımına güvenebilecekti. Fakat, iki sevgilisi olan bir adamın, bazan ikisini birden kaybetmesi olağan işlerdendi.

Hindistan

Nehru Amerika yolunda

Nehru ve Dulles bir kaya üzerine oturmuş, dertleşiyorlardı. Dulles Nehru'ya: "Bıktım şu ingiliz ve fransızlardan, tıpkı ruslar gibi hareket ediyorlar" diyordu. Hem devlet reisi, hem peygamber Nehru'nun da kalbi doluydu: "Bıktım şu ruslardan, tıpkı müstemlekeci ingiliz ve fransızlardan beklenecek tarzda davranıyorlar" cevabını veriyordu.

Bu geçen hafta Hindistanda çıkan Express gazetesinde neşredilen bir karikatür ve lejandıydı. Bu karikatür intişar ettiği sıralarda Beyaz Ev, gelecek ayın, ortalarına doğru Washingtona gelecek olan sulh güvercini Nehru'yu misafir etmeye hazırlanıyordu. Amerikan parlamentosu da bu büyük ziyeretten önce "dış politika" hakkında geniş müzakerelere girişecekti.

Hindistan ve Amerika arasındaki münasebetler, şimdiye kadar görülmemiş derecede iyi. ve samimiydi. Eisenhower, "Tory"leri Amerikaya düşman etmek pahasına da olsa, hintlileri Amerikanın diğer müstemlekeci memleketler, gibi olmadığına, her memleketin hürriyete kavuşmasını istediğine nihayet inandırabilmişti. Amerika da Hindistan gibi eski bir ingiliz müstemlekesi değil miydi ki?

Amerika, koparılan yaygaraya' rağmen, İngiltere ve Fransa ile dost kalacağını biliyordu. Mühim olan komünizmin ele geçirmeye çalıştığı asyalı ve afrikalı genç memleketlerin kalplerini fethetmekti. Hindistan, şüphe yok ki, insiyaki şekilde müstemlekeciliğe düşman olan bu memleketlerin lideri mevkiîndeydi. Nehrunun dostluğunu kazanmak, tarafsız memleketlerde komünizmin yayılmasına engel olmak için en iyi yoldu. Demir Perdeye karşı bir "Nehru Perdesi" yaratılmalıydı.

Maamafih Nehru'nun bütün amerikan siyasetini altüst edeceğinden de korkulmuyor değildi. Nehru askeri ittifakların aleyhindeydi. Nehruya göre, ingiliz ve fransızların Mısırdaki müdahaleleri NATO'yu, macar isyanı Varşova paktını yıkmıştı. Bağdat Paktı ve SEATO gibi ittifaklar da sulh için zararlıydı. Askeri paktların feshi, Rusya ve peyklerindeki "demokratlaşma" hareketlerim hızlandıracaktı.

Washington, son zamanlarda Hindistana karşı gösterdiği büyük sempatiye rağmen, Nehru'nun bu fikirlerine tamamiyle iştirak edemiyecekti. Maamafih idealist hintli lider, Bismark'tan daha az realist değildi. Menzili maksuduna aheste gitmesini bilenlerdendi ve aşırı taleplerle Amerika-Hindistan yakınlaşmasını tehlikeye düşürmiyecek kadar da diplomattı.

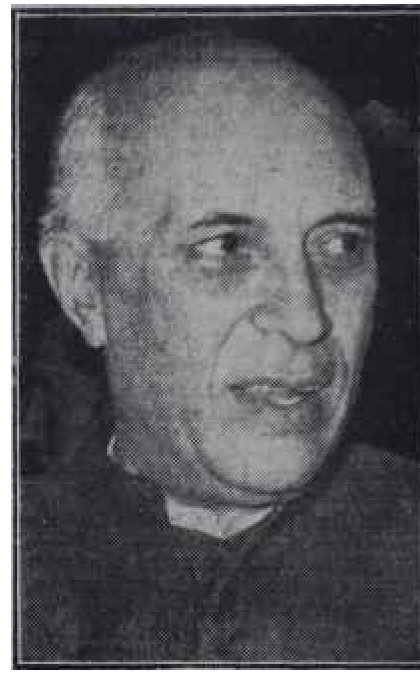
Chou'nun telâşı

Nehru'nun Amerika seyahatına diğer bir asyalı memleket de son derece ehemmiyet veriyordu. Kızıl Çillin Ohou En-Lai'si, Nehru ile hareketinden önce konuşmayı lüzumlu bulmuştu. Gençliğinde kadın rollerinde sahneye çıkan Chou, alelacele Yeni Delhi'ye gelmiş, boynuna mutad gül çelenkleri takılmıştı.

Chou En - Lai

Eski zenne

Nehru

Yeni bir perde

Kızıl Çin, Birleşmiş Milletler teşkilâtına kabul edilmek için Nehru'nun yardımına güveniyordu. Amerika ise, Çinin askeri bakımdan gün geçtikçe kuvvetlenmesinden endişe duyuyordu. Çinin hiç bir tecavüzkâr emel beslemediğini, iktisadî kalkınma meselelerinin cesametinin böyle bir maceraya esasen imkân bırakmadığını anlatmak vazifesi, Nehruya düşüyordu. Çin, Amerikaya şirin gözükmek için 10 amerikan havacısını serbest bırakacaktı. Chou En-Lai Hin distanda "B ve K"nın hareket tarzının hilâfına, Batı aleyhine tek söz sarfetmemeye dikkat ediyordu. Kısa bir müddet önce Macaristandaki rus müdahalesini haklı bulan kızıl lider, şimdi "büyük milletlerin şovenizmi"-nden dem vuruyor ve küçükleri ezmenin marifet olmadığını söylüyordu.

Diğer taraftan Çin, Amerikaya göndereceği gayri resmi sözcüsünün, Amerikayla çok fazla dost olmasını da arzulamıyordu. Amerikanın müstemlekecilik düşmanı olduğuna pek fazla inanmaması hususunda Nehru'yu ikaz etmeye uğraşıyordu. Amerika eninde sonunda İngiltere ve Fransanın yanında yer alacaktı. Bu unutulmamalıydı.

Kızıl lider Yeni Delhi'de kendisini yakalayan amerikan gazetecilerine de şunları söyledi: "İyi münasebet-

ler tesis etmek zamanı gelmiştir. Amerika belki ayni peklide düşünmemektedir, belki John Foster Dulles Handen hazetmemektedir. Fakat seleflerimizin birbiriyle anlaşabilmesi ihtimal haricinde değildir."

Nehru Amerikadan döner dönmez, Chou En-Lai neticeleri gözden geçirmek için tekrar Hindistana gelecekti.

Macaristan

Altıncı hafta

Geçen haftanın başında Budapeşte sokaklarında dolaşanlar, duvarlara tebeşirle yasılmış ilânlarla karşılaştılar. Bu Hânlarda halk yeni bir greve davet ediliyor, silâhlı mukavemetin tekrar bağlıyacağı bildiriliyordu.

Macar ihtilâlinin başlangıcından bu yana geçen altı hafta içinde, sayısı her gün artan rus birliklerine rağmen macar mukavemeti kırılmamıştı. Mecsek dağları ve Bakony ormanları ihtilâlcileri bağrında saklamış ve birer gerilla yuvası haline gelmişlerdi. Sokak çarpışmaları devam ediyordu. Ne açlık, ne sürgün, ne de Kadar'ın tehditleri halkı yıldırabiliyordu. İktisadi durum, hakikaten berbattı. Hükümetin organı Nepszapadsag bile durumun kötülüğünü itiraf ediyordu: "Binlerce evsiz barksız aile sokaklardadır. Kış geldi. Evlerimizi, hastahanelerimizi, okullarımızı nasıl ısıtacağımızı bilmiyoruz. Enflâsyon kapımızdadır. Nakil vasıtalarının grevi yüzünden fabrikalarımız kömürsüzdür."

Fakat sadece çalışanlara ekmek verilmesine rağmen, macar işçileri greve devam ediyorlardı. Macar İşçi Konseyi, Kadar'ın tehditlerine kulak asmamaktadır. Delege Şandor Eokmann.Kadar'a hiç bir hakiki kuvvete dayanmayan bir kukla olduğunu bile söylemekten çekinmemiştir. Hakiki kuvvet- ordu hariç. İşçi Konseyindedir. işçi Konseyi ise Nagy hadisesinin tahkikini, fabrikaların işçiler tarafından idare edilmesini, sendikaların gazetecilere sahip olmasını istemektedir.

Macar halkı, geçen haftanın başında da Birleşmiş Milletlerden ümidini kesmiş değildi. Zira ne Birleşmiş Milletler, ne de dünya efkârı Macar meselesini unutmamışlardı. Bir tahkik hayatinin Macaristana gönderilmesi fikrinde ısrar ediliyordu. Eğer Kadar hükümeti, Birleşmiş Milletler heyetinin Macaristana girmesine müsaade etmezse, Avusturyaya bir heyet gönderilir, zulümden kaçan yüzbinlerce macar, dinlenebilirdi. Macaristanda olup bitenlere karşı dünya efkârının tazyiki uyanık tutulmalıydı. Manevi tazyik, bazen silâhın yapmadığını bile yapmaya muktedirdi. Ümit kesilmemeliydi, kahraman macarlar ümitsiz değillerdi. Ak saçlı, ihtiyar kadın Anna Kethly: "Eğer bir gün Birleşmiş Milletlerden şüphe edersem, demokrasilerin istikbalinden de ümidimi keseceğim" diyordu.

B E L E D İ Y E C İ L İ K

İstanbul

Karanlıkta bekleşenler

Bu haftanın hasında İstanbulda, hani şu "Yaşasın İkinci Fatih!" nidaları arasında ve alayıvâlâ ile imar gösterisine girişilen Türkiyenin en büyük şehrinde, bu şehrin en büyük caddesinde, Beyoğlunda yüzlerce insan akşam oldu mu, titreşmeye başlıyordu. Gece sinemaya veya tiyatroya gitmek âdeti, İstanbullunun hayatından yavaş yavaş kaybolmak istidadındaydı. Zira kar bastırmıştı. Kar her sene bastırırdı. Ama bu sefer, vasıtasızlık kara eklenmişti ve iki dertle başa çıkmak İstanbullunun harcı değildi, İstanbul Belediyesi otobüslerin geçe seferlerini men etmişti. Böylece hem benzin tasarrufu yapılacak ve hem de otobüslerin eskimesine mani olunacaktı. Döviz durumumuza bakınca birinci, bilhassa son zamanda Demir Perde gerisinden getirilen biçimsiz otobüslerin haline bakınca ikinci hususun lüzumunu .takdir etmemek imkânsızdı.

Şimdi, sinema veya tiyatrolardan çıkanlar- tabii, hâlâ bu âdeti devam ettirenler içinde- İstiklâl caddesinin ortasında bulunan ve bir tanesi İstanbul, diğer ikisi Taksim istikametinde olan duraklara yığılıyorlar ve bekletiyorlardı. Vaktiyle otobüs seferleri bu kalabalığı süratle evlerine götürürdü. Bilhassa Tünel ile Maçka, Şişli, Kurtuluş ve Levend arasında işleyen 50,60,70 numaralı otobüsler büyük rahatlık sağlardı. Ama Devr-i imarla beraber Devr-i benzinsizlik de kendisini hissettirmişti.

Belediye, yüksek direktiflere uyarak İstanbuldan tramvay seferlerini kısmen kaldırmıştı. Meselâ Köprüden artık tramvay geçirilmemesi kâran alınmıştı. Yollarımız açılıyordu ya, trafik meselesi dahiyane kazma usulleriyle bir anda halledilecekti. Yeraltına bir şebeke yapmadan, istenilirse bütün yollar 20 metre genişinğe çıkarılsın, bir şehirde, bir büyük şehirde trafik meselesini halletmenizi imkânsızlığı aşikârdı. Bunu, alâkalılar da elbette ki bilirlerdi. Bilirlerdi ama, itiraz edip de üzerlerine korkunç şimşekler çekmeğe yanaşmıyorlardı. Bu yüzden "ilham rüzgârlarının eseri olan garip kararlar yürürlüğe konuyordu. Nasıl hiç bir şey değişmeden Köprüden tramvay seferleri kaldırılıverildiyse, ayni şekilde. binalar da yıkılı, yıkılıveriyordu. Ama hadiseler umulduğu gibi gelişmeyince, İstanbullular baktılar, emektar köprünün üzerinden emektar tramvaylar gene aheste beste gidip geliyorlar. Allahtan akla uyulup da raylar sökülmemişti. F.K.G. gene ihtiyatlı adamdı ve gün görmüştü.

Şimdi istanbullu sokağa çıkmakla çıkmamak arasında mütereddittir! Bir kaç haftaya kadar ihtimal ki bu tereddüdünden de tamamiyle kurtul lacak ve... evinden çıkmamaya karar verecektir. Belediye hiç otobüs, işletmese, düşününüz az tasarruf mı olur ? Tasarruf edilen parayla da yollar açılır. Böylece hem mazot derdi halledilir, hem her yeri ayrı zangırdayan Demir Perde gerisi otobüsü leri muhafaza olunur ve hem de kıymetli yollarımız eskimez. Az saadet mi?

Ankara

Ego = Egoist

Bir zamanlar, Ankaralı olmanın insanı bugünkü kadar hayatından

Otobüs Bekleyen Ankaralılar

Bir şarkı: "Bekledim de gelmedin"

ezdirmediği günlerde, başkent senleri, İstanbullu dostlarına karsı, aşayışlarının daha kolay, daha rahat olduğunu gösterecek birkaç övünme vesilesi bulabilirlerdi. Meselâ Hiç olmazsa Ankara küçük şehir, obüslerimiz de muntazam işliyor. beş dakikada şehrin bir ucundan beş ucuna gidebiliyoruz" diyebilirdi. hâlbuki bugün Ankaralının inden, günlük hayatın en basit konlarından bili olan, şehir içinde sürle ve rahatça seyahat edebilme kkı da alınmıştır. Nisbeten küçük şehir olan Ankaranın tek nakil sıtası olan otobüsler, gün geçtikle alk için büyük bir mesele olmağa ışlamıştır. Görünürde, otobüs idasinin elinde kâfi sayıda otobüs ve oleybüs vardır. Gene görünürde, obüslerin hareket tarifeleri- bazı ak düzeltmelere muhtaç olmakla eraber- her semtin ihtiyacını karşıyacak gibi hazırlanmış sayılabilir. akat otobüs idaresinin bu tarifeletatbik ederken gösterdiği kayıtsızhareket memurlarının ve kontrolerin düşüncesiz ve keyfi hareleri otobüs ve troleybüslerin bakım lığı, bu mühim halk hizmetinin erdeyse kötürüm hale gelmesine sebiyet vermiştir. Durak levhalarmve kontrolörlerin kollarındaki drollerde görülen "EGO" harflesanki "egoist" kelimesinin kısalmışıdır ve bu haliyle otobüs idarenin halk hizmeti anlayışım göstermektedir. Fakat bu idarenin, halka ydalı olmak bir yana, kendine de dereceye kadar menfaat sağladığı ünakaşa edilir.

yolcunun maceraları

Otobüs idaresinin iş tutumunun zararlarından en çok şikâyetçi semt olarak Bahçelievleri ele alanı. Bu semte troleybüs işlemektedir. numaralı Ulus-Bahçelievler hattıtahsis edilen troleybüslerin sayısı, hat içini yapılan tarifenin gösterği ihtiyacı sağlıyacak sayıdadır. ten yolcular sık sık, hattın bir una, meselâ Ulus ucuna, zaman zaan beş altı tane troleybüsün sıradığını görüp, Otobüs idaresinin inde Bahçelievler hattına yetecek yıda troleybüs olduğuna bizzat kaat getirmektedirler. Fakat altı troleybüsü hattın bir ucunda göler, şüphesiz ki öteki duraklarda kliyenlerin ne yapacaklarım düşüip onların hallerine acımaktan kenlerini alamazlar. Zaten yirmibeş kikadır durakta, Sayıştay'ın önüne adar uzanmış bir kuyrukta beklelektedirler. Sıralarının gelmesini debir troleybüs gelmesini ve kuyruun yürümeğe başlamasını... Halbutarife, o saatlerde beş dakikada ir otobüs olduğunu gösterir. Matbu rife resmen ilân edilmiş, durağa silmiştir. İşe gidiş ve dönüş saatlinde beş dakikada bir, diğer saatre on dakikada bir otobüs şüpheki ihtiyacı karşılar. Ama gelgelelim bu tarifenin hiçbir zaman tatbik edildiği görülmemiştir. Troleybüs ve otobüslerin dakikasında hareket etmemeleri bir yana, seferlerden üç dört tanesinin ardarda atlandığı da olur. Tarifenin altındaki bir not, merasim, hat tıkanması, yolcu izdihamı, arıza, kaza gibi hallerde seferlerin aksayabileceğini belirtmektedir. Fakat tatbikattaki duruma göre seferlerin aksaması istisna değil, kaidedir. Ulus-Bahçelievler hattında hiçbir gün, hiçbir seferin saatinde yapıldığı, hiçbir otobüsün tarifeye uygun hareket ettiği görülmüş değildir.

Katar halinde troleybüsler

Sön durak civarında ikamet eden bir yolcu, 9.50 otobüsüne yetişmek üzere evinden çıkar. Otobüs caddesine yüz metre bir mesafe vardır. Fakat caddeyi görebilmektedir. Bir troleybüsün hareket ettiğini görür. Saatine bakar: 9.46. Tarifede 9.40 diye bir hareket saati yoktur. 9.40 ve 9.50 vardır. Durağa geldiğinde bir başka troleybüs hareket etmek üzeredir. Daradar yetişir. Saat 9.47 dir. Birbirlerinden birer dakika fasıla ile kalkan iki troleybüs, katar halinde, Ulusa yollanırlar. Tarifeye inanıp, da 9.50 otobüsüne yetişmek için evinden iki dakika daha geç çıkan bir başka yolcu, tam zamanında durağa geldiğinde ortalığı bomboş görür. Saatini, duraktaki saate göre, hareket memurunun kullandığı saate göre ayarlamıştır. Yanılmış olamaz. Fakat troleybusün, zamanından üç dakika önce kalkması yüzünden işte gene yollarda kalmıştır. Müteakip sefer 10.00 dadır. Saat 10' a yaklaşır. Görünürde hiç bir vasıta yoktur. Onu takip eden sefer ise 10'u 10 geçedir. Görünürde gene hiçbir vasıta yoktur. Yirmi dakikadır beklemektedir. İki otobüs vaktinden önce hareket etmiş, seferlerden iki tanesi de yapılmamıştır. Az sonra bir troleybüs .görünür. Durağa gelir. Birkaç yolcuyu alır ve hemen hareket eder. Saat 10'u 12 geçmektedir. Tarifede 10.12 diye bir saat yoktur. 10.20 vardır. Aşağıdaki durakların hali görülecek şeydir. Yapılmayan iki seferin yolcuları birikmiştir. Troleybüs, Pazar Durağından sonra "Dolmuştur" levhasını indirir. Aşağıdaki durakların yolcuları, bir troleybusün daha, tıklım tıklım, durmadan geçtiğini görürler. Tabiatıyla otobüs idaresine şükretmezler. 15 dakika kadar sonra birbirinin peşine takılmış üç troleybüs, birisi- hıncahınç dolu. ikincisi yarı dolu, üçüncüsü hemen hemen boş olmak üzere, oradan geçecektir. Tarifede, aksama sebebi olarak- ve özür diliyerek - gösterilen şeylerden merasim, arıza, kaza, hat kesimi hergün vuku bulan şeyler değildir. Fakat yolcu izdihamından hiçbir zaman kurtulunamamaktadır ve bunun sebebi de doğrudan doğruya otobüs idaresinin tarifeyi tatbik etmekte en ufak bir titizlik göstermemeğidir.

Bahçelievler durağında kuyruk

Şoför de mi D.P. kongresinde ?

Kaplumbağa ile tavşan

Ayni yolcu, Ulus'ta indiğinde, hemen gidip durumu hareket memuruna şikâyet eder; bir netice alamıyacağını bildiği halde şikâyet eder. Aldığı cevap şudur: "Gene Bahçelievler en iyisi beyim. Öteki hatlar da keşke Bahçelievler gibi olsa..." Doğrudur. Öteki hatların durumu daha da beterdir. Meselâ Ulustan Kızılaya troleybüsle gitmek, ayni mesafeyi yürüyerek katederken harcanacak

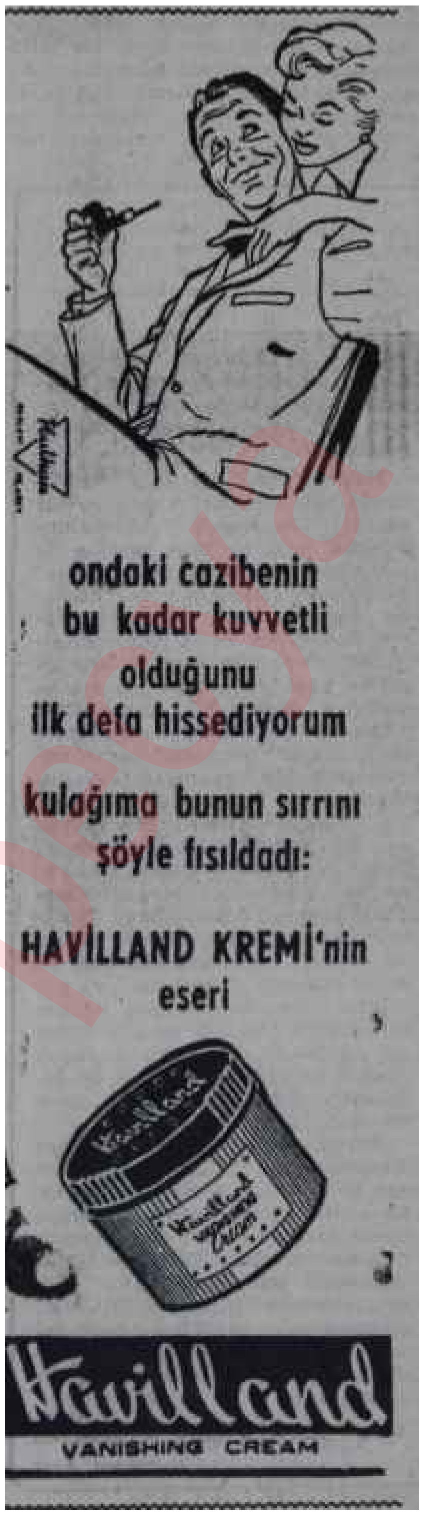
zamandan daha fazlası göze alınmadan, imkânsızdır. Düzensizliğin sebeplerinden biri de, otobüslerin ve hele troleybüslerin süratlerinin ayarlanmamış olmasıdır. Kimi bir kağnı arabası gibi, hatta bazan yayalardan daha yavaş, kimi kelle götürür gibi son süratle gider. Bazı otobüslerde yolcuların, kendilerinden onbeş dakika sonra kalkan bir otobüsün yanlarından geçişini gördükleri vakidir. Her şoför sanki yolcusunu canının İstediği saatte yerine götürmekte kendini serbest hissetmektedir. Bazan aceleci bir şoföre rastlanır. O zaman yollar bir yarış pisti haline gelir. Cehennemi bir süratle giden otobüsün yolcuları heyecandan ve birbirlerine, çarpmaktan bitkin hale gelirler. Fakat çok defa, otobüs bir türlü yürümek bilmez. Yanından geçen bir sürü vasıtaya yol verir, yahut onların da yoluna tıkar. Yolcular sanki bir tenezzülle çıkmışlardır.

Bazı şoför ve biletçilerin yolculara muamelesi de en basit nezaket kaidelerinden pek uzaktır. Onlara göre otobtise binen her yolcu sanki Ankaralıdır ve şehrin her semtini bilir; otobüs şebekesinin şeması zihnine nakşedilmiştir: hangi Semte hangi numaralı otobüsün işlediği ezberindedir. Ulus-tstasyon arasında işleyen bir troleybüsün üstüne yanlışlıkla Samanpazarı levhasının çevrilmiş olduğu, görülmemiş hallerden değildir. Emin olmak için şoföre sual soran bir yolcunun bir güzel azar işitmesi do keza rastlanmamış bir hadise sayılmaz. Yaşlı bir kadının "Evlâdım! bu otobüs nereye gider?" sualine karşı verilen cevap pekâlâ "Görmüyor musun 17 numarayı!" olabilir. Sanki "17" şifresinin neyi ifade ettiğini herkes bilmeğe mecburdur!

Cehennem yolcuları

Hareket memurlarını tarifeye aldırmarhaya sevkeden bir sebeb de, yolcunun nisbeten az olduğu saatlerde, otobüsleri herhalde birer dolmuş sanmalarıdır. Otobüsü tıka basa, balık istifi doldurmadan yola çıkarmağa bir türlü yanaşmak istemezler. Bu yüzden üstüste birkaç seferin atlanmasına göz yumarlar, İstiab haddinden fazla yolcunun bir vasıtayı miadından daha çabuk eskiteceği hesaba katılmaz. Zaten, belediye otobüslerinin bakım ve tamirinin ortaçağ usulleriyle yapıldığı gözden kaçmamaktadır. Bir otobüsün yarı yolda bozulup kaldığı, yolcusunun sokaklara döküldüğü ve arkadan gelecek, zaten sardalya kutusu misali doldurulmuş başka bir vasıtadan medet umar hale gelmesi, az rastlanan bir hadise değildir. Pek çok otobüsün pencereleri açılmaz. Hele sıcak günlerde pencereleri lehimlenmiş gibi sımsıkı kapalı ve ayakta duracak son boşluğuna kadar dolu, ilerlemek bilmeyen bir otobüste yolcular, ter dökerek, bir nefeslik temiz havaya muhtaç halde, baygınlıklar geçirirler.

Otobüslerin çoğunda havalandırma ve teshin tertibatı vardır. Fakat çoğu işlemez haldedir. Bu yüzden yolcular, ekseriya sevimsiz şakalara maruz bırakılırlar. Ağustos ayının en sıcak günlerinde kaloriferlerin buram buram yandığı, kalorifer borularının yanında oturan yolcuların yanmak korkusuyla borulara değmekten kaçtıkları, bir an önce bu cehennem yolculuğunun sona ermesini tevekkülle bekledikleri görülmemiş şey değildir. Buna mukabil- şu soğuk günlerde olduğu gibi- kışın ortasında Kaloriferler yanmaz. Üstalik otobüsün içine soğuk hava verilir. Şikâyet edenlerin aldığı cevap "rahatsız oluyorsan hususi taksi tut" dur. Gerçekten artık Ankarada bir yerden bir yere gecikmeden ve azap çekmeden gitmenin tek çaresi taksiye binmektir. Tabii parası olanlar için!

Otobüslerin ve troleybüslerin zil kordonları da yolcunun ineceği yeri şoföre bildirmesine yarayan bir vasıta değil, sanki bir süstür. Bu kordonların, çoğu kopmuş olduğu için kordonu çekmekle ineceği durağı şoföre bildirmiş olduğunu sanan yolcu, aldandığını ancak, otobüs 0 durakta durmadan geçtiği zaman anlayacaktır..

Ankaranın son günlerde daha sık kesilen cereyanları, troleybüs hatlarını da bu imtiyazdan mahrum bırakmamaktadır. Anlaşılan, elektrik santrallerinden çok hoşlanan o muzip fareler, şimdi troleybüslere cereyan veren santralı da sık sık ziyaret etmektedirler. Evlerinde bol miktarda mum bulundurmayı, sinemaya gittiklerinde film bitene kadar biletlerini atmamayı öğrenen Ankaralılar şimdi troleybüse binerken, yolda cereyan kesilme ihtimalinin arttığım düşünüp, ya elektrik gelene kadar içerde 'beklemek için sabırlarım geliştirme, ya da yolun yarısını yürümeye mecbur kalacaklarından tabanlarına- ve şüphesiz ki sinirlerine- kuvvet verme sorundadırlar.

Bugün, günde iki defa gidip gelerek otobüsle yolculuk eden bir Ankaralı memur, 24 saatinin 6,5 saatini işinde, 8 saatini uykuda geciriyorsa, ortalama 3 saatini de o küçük şehrin yollarında geçirmektedir. Bu üç saatin hiç olmazsa yarısı, otobüs beklemeye harcanmaktadır.

Esaslı vazife

Peki bu beldede bir Belediye yok mudur? Ha, bakımz o bir ayrı meseledir. Bu beldede belediye Öylesine vardır ki, hatta bir de başkam mevcuttur. Başkam istediğinle zaman görebilirsiniz de.. Ama bunun için sakın belediye dairesine gitmeye kalkışmayınız. Gitmeniz gereken yer D.P. nin ocak, bucak, ilçe kongreleridir. Zira bu beldenin Belediye başkanı o kongrelerin gedikli "kongre başkanı"dır. Kongre başkanı ve esaslı hatibi. Kendisi daima belediye hizmetleri hakkında izahat verir ve daima "hararetle" alkışlanır.

Çankaya İlce kongresi: Başkan Orhan Eren, Merkez ilçe Kongresi : Başkan. Orhan Eren, Çubuk İlçe Kongresi: Başkan Orhan Eren, Altındağ İlçe Kongresi: Hatip Orhan Eren...

Hani, bari bu arada D. P. nin işleri iyi gitse, kimsenin cam yanmayacak ama!.

R A D Y O

Ankara

Ismarlama, cevaplar

Geçen haftanın sonunda perşembe akşamı, Ankara radyosunun dileyicileri kahkahayla gülmekten kendilerini alamadılar. Mikrofonda İki adam konuşuyordu. Biri sordu: "Nerelisiniz ve ne olacaksınız?". Öteki cevap verdi: "Şuralıyım ve avukatım". Birincisi: "Affedersiniz mesleğiniz nedir diye soracaktım, ama onu söylediniz. Peki, ne olacaksınız". İkincisi ona da cevap verdi. Hadise dünyanın en acaip radyo programı olduğunda zerrece şüphe bulunmayan Ordu Saati'nde cereyan ediyordu.

Yapılan, sözün ona bir röportajdi. Hem de, güya mahallinde yapılan bir röportaj.. Bunu belirtmek için fona, gelip geçen motorize birliklerin gürültüsü konmuştu. Ama, röportajın yapıldığı yer Yedek Subay Okuluydu. Yedek Subay Okulunda bitip tükenmeyen motorize kuvvet geçidinin ne aradığını anlamak son dere* ce müşküldü. Ancak hiçbir şey, bu "röportaj"da sualin sorulmasından evvel verilen cevap kadar komik olmadı. Anlatılıyordu ki mikrofonua başına gelenler, ellerine tutuşturulmuş kâğıtlardan cevaplarını okuyorlardı. Böyle bir radyo röportajı her halde şimdiye kadar görülmemişti.

Zaten Ankara radyosunun hemen bütün röportajları, bu neviden stüdyo malûmatı oldukları hissini uyandırıyordu. Atatürk'ün ölüm günü münasebetiyle hazırlanan programda, mektep talebelerinin hissiyatına tercüman olmak maksadiyle girişilen teşebbüs de bir takım gençlerin ellerindeki metinleri okumalarından ibaret kalmıştı. Halbuki radyo röportajı canlılık, dinamizm demektir. Röportaj yapmak için bir yere gidilir; röportaj mevzuları stüdyoya çağırılmaz. Gitmek imkânı yoksa, dinleyiciyi bir saf adam yerine koyup ona sanki röportajıma gibi bir takım tertipleri hazmettirmeye kalkışmak ciddi bir müesseseye uymaz. İşte o zaman, tıpkı Ordu Saati'nde olduğu gibi spiker ile muhatabı şaşırırlar ve ikincisi birincisinin sormadığı, fakat sorması gereken suale cevap veriverir.

O gün, suallere verilen cevaplar da son derece 'anormaldi ve hepsi aynı temayı işliyordu. Bahis mevzuu olan Yedek Subay Okulundaki testlerdi. Muhayyelesi hayli kut olan program tertipçisi temeli eş olan cevaplar hazırlamıştı. Gençlere hangi sınıfa seçilmek istedikleri soruluyordu ve gençler arzularının mucip sebebi olarak ayni hikâyeyi anlatıyorlardı. Bütün bunlar da, o garip gürültü içinde- belki de o gürültü radyonun husus! gürültüsü veya parazitiydi, cereyan edip gidiyordu.

Bir radyo programının nasıl hafife alınarak hazırlanabileceğinin en güzel delili Ankara radyosudur. Hemen bir tek program bulamazsınız ki hazırlayanı ve takdim edeni insana yabancı radyoların, programlarına yakın bir itina havası verebilsin. Hele o spikerlerin donukluğu, hele o boyuna kullandıkları "efendim"leri.. Dinleyicinin gözü önüne gayri ihtiyari ellerini ne yapacaklarını bilemeyen acemi aktörlerin gülünç hali geliyor. Radyoculuğun bir meslek olduğu acaba hâlâ anlaşılamıyacak mı? İstanbul radyosu bile Ankaranın yanında dünyanın en mükemmel röportajlarını, en cazip programlarım takdim etmektedir.

Artık varınız, siz kıyas ediniz!

Bülent Arel'in Mektubu

Derginizin 134. sayısında Ankara Radyosunun batı müziği yayınları hakkında bir yazı neşredilmiştir. Bu yazının okuyucularınıza yanlış bilgiler verdiği kanaatindeyiz; onun için rakamlara dayanan bu açıklamanın ilk çıkacak sayınızda yayınlanmasını Basın Kanununun ilgili maddesine dayanarak rica ederim.

Yazıda, Ankara Radyosunda haddinden fazla ağır musikiye yer verildiği, batı musikisine ayrılmış bütün saatlerin Brahma ile doldurulduğu ve bu çok ağır klasik musikinin vakitli vakitsiz yayınlandığı iddia edilmektedir.

Radyomuzdan haftada 84 müzik yayınlanmaktadır. Bunun 43 saati batı musikisidir. 43 saatin dörtte üçünü, yani 33 saatini dans müziği ve hafif batı müziği teşkil eder. Sizin fazla bulduğunuz ciddi batı müziği dörtte bir nisbetini, yani haftada on saati katiyyen geçmemektedir. Bu on saat de günün belirli saatlerine bölünmüştük. "Öğle vakti, en ağır parçaların çalındığı saatlerdir" diyorsunuz. Biz, öğle vakti işinden çıkıp evine gelen müzikseverleri düşünerek tatil günleri dışında her gün saat 12,15 - 12.30 arası onbeş dakikalık bir konser tertipledik. Ciddi batı müziğine onbeş dakikadan daha az zaman ayrılabileceğini de zannetmiyoruz. Yine tatil geceleri dışında, haftanın beş günü saat 23.00 İle 23.30 arasında yarım saatlik gece konserlerimiz vardır. Bu program, haftada bir gece büyük eserleri çalabilmek için bir saat devam eder. Buna mukabil cumartesi ve pazar geceleri tamamen hafif batı müziğine ayrılmıştır.

Gelelim Brahms'a. Programlarımızda imtiyazlı bir besteci yoktur. Buna da bir örnek vereyim. 1 Ekimden bu yana, 65 gün zarfında Brahms, programlarımıza irili ufaklı eserlerimizle tam 13 defa girmiştir. Buna mukabil meselâ Liszt'in eserleri 12 defa, Rossini'ninkiler 13 defa, Chopin'inkiler 22 defa v.s. yayınlandı. Radyo, sütununuzun yazarı, tesadüfen hep" Brahms dinlemişe bunun suçu radyo programlarında değildir.

Mezkûr yazıda Ankara Radyosunda batı musikisine ayrılan her saatin "Opus"larla doldurulduğundan, programlaryı. başında ve ortasında "üstad mütehassıslar" tarafından "ukalâca" ve "bilgiççe" dersler verildiği yazılmaktadır. Herşeyden evvel batı müziğinin dünyanın her yerinde batı usul ve kaidelerine göre takdim edildiğini söylemek isterim. Batı müziğine ilgilenen dinleyicilerimizin "opus" kelimesini radyo yazarınız kadar yadırgadığını zannetmiyorum. İzahlar ise tamamen bir tutum meselesidir. Biz radyonun bir eğlence vasıtası olduğu kadar bir kültür vasıtası olduğuna da inanıyoruz. Kanaatimizce Türk müzikseverine dünya kültürünün çok gelişmiş olan bu dalına ait eserleri, tarih içindeki yerlerine oturtarak, önemlerini ve gerektikçe formlarını kısaca bildirerek takdim etmek zararlı değildir, faydalıdır. Bu izahların yarım saatlik programda iki ilâ üç dakikayı geçmediğini de söylemek isterim.

Ayrıca mezkûr yazıda, Ankara Radyosu batı müziği yayınlarının B. B. C.'nin üçüncü programına benzediği ve "zevzekliklerden usananların, bu sefer de kendilerini gece gündüz Carnegie Hall'e düşmüş" buldukları iddia edilmektedir. Bu iltifatlara lâyık olduğumu pek zannetmiyorum; fakat herhalde sayın yazarın teveccühüne de minnettarım. Saygı ve selâmlar...

Ankara Radyosu Müzik Yayınları Şefi

Bülent Aral

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Bütçe

Milyarlar resmigeçidi

Ondokuzuncu asırda, Fransız Maliye nazırlarından Baron Louis, ilk defa olarak milyarlık bir bütçe hazırladığı vakit, parlamento azasına şöyle demişti: "Efendiler, bu rakamı selâmlayınız!"

Zamanımızda, milyarlar, harcı âlem birer rakam haline gelmiştir. Artık kimse, milyarlık adetler görünce, hayrete düşmemektedir. Para kıymetindeki değişiklikler, rakamların haşmetini azaltmıştır. İlk Dünya harbini takip eden. büyük enflâsyonda, Almanlar mektup pullarına milyonlar ödemeğe alışmışlardı. Daha üç sene evvel, Yunanistanda bir paket sigara 5 ilâ 8 bin drahmiye satılıyordu. Türkiyede ise bazı şehirlerde, arsaların metresine binlerce lira fiyat biçildiği malûmdur.

Yirminci asrın ortasında, iktisatçılar, Mitçe rakamlarını kemiyet Ölçüsünden ziyade keyfiyet ölçüleriyle kıymetlendirmeğe ehemmiyet vermektedirler. Onlar, bütçenin yekûnu değil, bütçenin ihtiva ettiği hizmet hacm üzerinde durmaktadırlar. İktisatçılara göre, devletin vazifesi, halktan topladığı vergileri vatandaşa en rahat ve ferah hayatı yaşatacak şekilde kullanmaktır. Eğer halk ihtiyaçlarını eski senelerden daha rahat karşılayabiliyor ye hayat şartları gittikçe kolaylaşıyorsa, bütçe yekûnu azalsa dahi, hükümet icraatında muvaffak olmuş demektir. Aksi takdirde, bütçe rakamı ne olursa olsun, âmme hizmetlerinin inkişaf halinde bulunduğunu iddia etmek güçtür.

Rakamların hal tercümesi

1957 Bütçesi, dört milyar liradan 98.5 milyon lira eksik olarak ge--en haftanın sonunda takdim edildi. Tasarı Halil İmre'nin başkanlığındaki Bütçe Komisyonunda çok çetin ' müzakerelere yol açacaktır. Bu yekûn, harpte ve sulhte, maliye tarihimizin kaydettiği en yüksek rakkamdır. Esasen DP. iktidara geçtikten sonra, bütçe yekûnu, daima bir evvelki yıla ait rekoru kırmıştır. Masraflar, mütemadiyen artan bir seyir tekili etmiştir. Aşağıdaki cedvel, bu hususta açık bir fikir verecektir:

Mali sene	Bütçe yekûnu	
1950	*1.487.208.563*	*Lira*
1951	1.579.758.737 "	
1952	*1.750.925401*	*"*
1953	*2.127.506.136*	*"*
1954	*2.268417.501*	*"*
1955	*2.976.056.419*	*"*
1956	*3.250.856.540*	*"*
1957	*3.961.507.859*	*"*

İktidarın propagandası, rakkamlardaki bu artışı umumi efkâra bir inkişaf eseri olarak göstermektedir. Kemiyet ölçülerine dayanarak yapılan propagandaların daime, yanıltıcı bir tesiri olduğu gözden uşak tutulmamalıdır. Zira bütçe istatistikleri ciddî bir tetkikten geçirildiği vakit, varidat ve masraf artışlarının yalnız malî inkişaftan değil, ayni zamanda para şişkinliğinden İleri geldiği görülmektedir. 1960-67 arasında, bütçe yekûnlarının 2.6 defa artmasına mukabil, tedavül eden banknot mikdarı 890 milyon turadan 2 milyar 568 milyon liraya çıkmıştır. Devlet bütçesi, aşağı yukarı, emisyonu takip eder vaziyettedir. Emisyon artmağa devam ederse, gelecek sene daha da kabarık bir bütçe ile karşılaşılacağına şüphe yoktur.

Hadiselerin dili

İktisadî şartları ve âmme hizmetlerini yakından takip edenler, iki senedenberi inkişaf hareketlerinin bazı sahalarda hemen hemen durmuş olduğunu ve bazı sahalarda ise gerilemeler başladığını görmüşlerdir, istihsal, ulaştırma ve ithalât işleri, ciddî müşküllerle karşı karşıya bulunmaktadır. Malzeme kifayetsizliği, inşaat faaliyetinin de çok ağır yürümesine sebebiyet vermektedir.

Halil İmre

Çetin cevizler karşısında

Tedavüldeki para miktarının ve devlet masraflarının artması, kalkınma hareketlerini kolaylaştırmamaktadır. Fazla emisyon yapan memleketler, dahilî ihtihlâkin genişlemesi neticesinde, yatırım faaliyetini devam ettirememek mevkiinde kalırlar. Kabarık rakkamlar, hakikatte, fiilî birer kalkınma müş'iri değillerdir. Nitekim Türkiyede, hararetli bir kalkınma edebiyatının mevcudiyetine rağmen, iktidar altı senede yalnız iki büyük hidrolik santralin inşaatını tamamlayabilmiştir. Halbuki ayni devre zarfında, 4 milyon nüfuslu küçük İsviçre, Amerikadan yardım görmediği 'halde, yaptığı barajların yalnız bir tanesinden Osmanlı İmparatorluğu, C.H.P. idaresi ve D.P. iktidarı zamanlarında kurulan bütün elektrik santrallerinden fazla enerji elde etmek mevkiine geçmiştir. İsviçre millî gelirinin Türkiyeden 4.5 milyar lira daha az olduğu hesaba katılırsa, kalkınma hareketinin yabancı memleketlerle mukayesesinden lehte netice çıkmıyacağı anlaşılır.

Yalnız yabancı memleketlerle değil, mazi ile yapılan mukayeselerin de daima D.P. iktidarı lehine netice vermediği dikkati çekmektedir. İkinci Dünya Harbinden evvel, C.H.P. iktidarının hazırladığı bütçeler, mütevazı rakkamlarla ifade olunurdu. 1938 bütçesinde, fiilî ödemeler 303 milyon lira tutuyordu. C.H.P. nin bu küçük bütçelerle vücuda getirdiği eserlerden bir tanesi, Devlet Demiryollarıdır. Demiryolları idaresi, mevcut hatların ıslâh ve tamiri için lâzım olan tahsisatı hesaplatmış ve bugünün rayiçleriyle 2 milyar liraya ihtiyaç bulunduğu neticesine varmıştır. C.H.P. iktidarının vücuda getirdiği demiryolu şebekesinin bir benzerini bugünkü dört milyarlık bütçe ile meydana getirmeğe imkân bulunamıyacağı aşikârdır. Kaldı ki, demiryollarının tamir ve ıslâh için istediği 2 milyarın nereden bulunabileceği dahi kestirilememektedir.

D.P., eserlerini daima şişkin rakkamlarla kıymetlendirmiştir. Fakat bu rakkamların tesirine kapılmaksızın eserlerin emek, çelik, beton ve teknik olarak fiilî değerleri yabancı memleketlerdeki benzerleriyle veya eski iktidardan alınanlarla karşılaştırılınca, hakikat meydana çıkmaktadır. D.P., egzosundan fazla gürültü çıkaran, fakat gürültüsünü duyanların zannettikleri kadar hızlı gidemeyen bir otomobili andırmaktadır.

Son dakikanın hesabı

Anayasa, mali yıl başlamadan üç ay önce, bütçenin Meclise verilmesini âmirdir. Mali yıl 1 martta başladığına göre, bütçenin 1 aralıkta Meclise verilmiş bulunması lâzımdır.

Muhalefet milletvekilleri, gecen yıllarda bütçenin gününde verilmemesini ve Anayasa hükümlerinin yerine getirilmemesini tenkid etmişlerdi. Bu tenkidlere hükümetin vermeğe çalıştığı cevaplar, tatminkâr olmaktan çok uzak kalmıştı.

D.P. bütçelerinin gecikmesi, umumiyetle, hükümet makinesinin çarklarına bir istifa mektubunun veya bir tayin kararnamesinin sıkışmasından ileri gelmektedir. 1950 de, tam bütçe Meclise verilirken, merhum Halil Ayan istifa etmiş ve yerine Hasan

Polatkan getirilmişti. Bütçe müzakerelerine de, ancak Aralık sonuna doğru başlanabilmişti. 30 Kasım 1955 de de, Menderes IV. kabinesine tekad dümen Hasan Polatkan istifa etmiş, hakkında tahkikat açılmış ve kabine olmadığından bütçe de gecikmişti. 1956 da ise, istifasının tam yıldönümünde, Adnan Menderes tarafından Hasan Polatkan tekrar Maliye Bakanlığına tâyin edilmiştir. 1 Aralık günü, Zafer, bütçenin Meclise verildiğini ve dört milyar civarında olduğunu yazmıştır. Fakat bu haberde, kafi bir rakkam zikredilememiştir. Ayni gün maliye bakanının radyodan yapması mutad konuşma da işitilmemiştir. Ankara radyosunu dinliyenler, ancak 6 aralıkta Maliye Bakanının sesini duymuşlar ve 1957 bütçesinin 3.961.507.859 lira olduğunu Öğrenmişlerdir.

Açık bütçeler

1 Aralık tarihli Zafer 1957 bütçesinin dört milyar civarında olacağını haber verirken. D.P. devrinde hazırlanan diğer bütçeler gibi. bu sefer de varidat ile masrafların birbirine denk olduğunu müjdeliyordu.

" Bu satırları okuyanlardan birçoktan irkildiler. Acaba hafızaları kendilerine ihanet mi ediyordu? Filhakika D.P. muhalefette ikan, bütçe açıklarını şiddetle tenkid etmişti. 1950 de, herkes yeni hükümetten denk bütçeler hazırlanmasını beklemişti. Fakat fiiliyatta D.P. bütçelerinin istisnasız açıkla kapandığım hatırlamayan yoktu.

Zaferin kafi ifadesinden tereddüde düşen üniversite hocaları ve maliye mensupları, eski bütçeleri açıp baktılar. Varidat ve masraf yekûnlarını karşılaştırdılar. Hayır, rakamlar zaferin iddiasını teyid etmiyordu. 1951 den itibaren, bütçeler muntazaman açık vermişti.

Malî sene	Bütçe yekûnu	
1951	*234.770.000*	*lira*
1952	*199.4770.000*	*"*
1953	*167.652.000*	*"*

1954 de, bütçenin varidat ve masraf tahminleri, kâğıt üçerinde denk gözüküyordu. Bu nazari denklik, Musul petrollerinden 73 milyon . liralık bir varidat geleceği ileri sürülerek temin edilmişti. Tatbikatta, bu 75 milyonun santimi tahakkuk etmemiş ve bütçe yüz milyona yakın açıkla kapanmıştı.

1955 de, Meclis arazi vergisi tasarısını reddetmişti. Bütçe ehemmiyetli bir açıkla Meclisten çıkmış ve beklenen varidat da elde edilememişti. Maliyeciler, bir Hür. P. milletvekili tarafından istenen izahat üzerine Mecliste yapılan beyanı hatırlıyorlardı. O yıl, masraf bütçesinin 3 milyara dayanmasına mukabil, varidat 2.5 milyarı biraz aşmıştı.

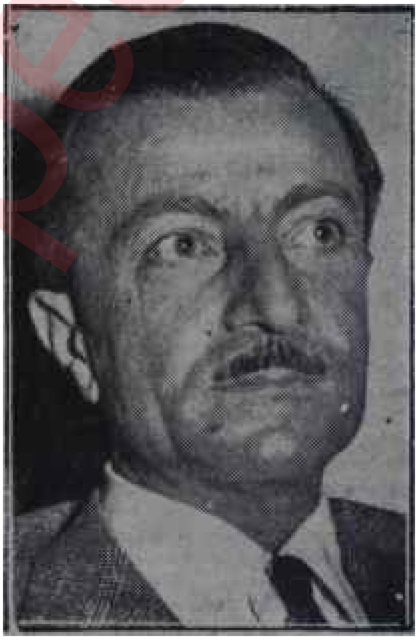
1956 daki vaziyet ise, cart bütçenin yine açıkla kapanacağını gösteriyordu. Hasan Polatkan, 6 Aralık tarihli radyo konuşmasında, sekiz aylık varidatın iki milyarı ancak aştığını söylemişti. Bu ilk sekiz aylık tahsilat, gelir vergisinin 775 milyonluk taksitlerinin büyük kısmını ihtiva ediyordu. Geri kalan dört ayda petrol gelmemesinden, ithalâtın daralmasından ve sanayiin sıkışık durumda olmasından, fabrikaların kapanmasından mühim miktarlara baliğ olacak bir vergi kaybı beklenmekteydi. Sene sonunda, hasılatın 3 milyardan az çıkacağı ve açığın 300 milyonu aşacağı artık anlaşılmıştır.

1957 de ise, devletin hangi vergilerden 4 milyar lira gibi astronomik bir hasılat alacağını kestirmek cidden müşküldür. Memleket ekonomisinden içinde yaşadığımız. şartlarla, bu kadar para çıkartabilmek fiilen imkânsızdır. Milli Korunmanın piyasayı sarsması, fena mahsul yüzünden köylünün az kazanması, ithalâtın azalması, petrol darlığının başlaması, fabrikaların durması ve ticaret haznelerin yıktırılması neticesinde bu sene bilâkis vergiler hasılâtında bir azalış beklenmesi lâzımdır. 1957 bütçesinde, varidatın tahminlerden çok aşağı kalması mukadderdir.

Kalkınma

Maddi kıymet - Manevi kıymet

Bu haftanın başında, henüz Sarıyar barajının ruhlara verdiği hafif lik ve- törende bulunanlar için- midelere verdiği ağırlık kaybolmamıştı ki hükümet millete yeni bir müjde yi bildirdi: Altı baraj daha inşa olunacaktı ve bunların- ihalesi yakında yapılacaktı. Gerçi barajlar, Sarıyar gibi "Dev eser" olmayacaktı. Bunların üçü güney batıda, biri Aksaray ovasında, biri Tokat civarında, öteki de Büyük Menderes havzasında inşa edilecekti ve altısı 258 milyon liraya çıkacaktı. Böylece 614 bin dönüm arazi için sulama suyu temin edilecek, 150 bin dönüm arazi taşkınlara karşı korunmuş olacak ve 40 bin kilovat takatında santrallerle senede 210 milyon kilovat enerji temin edilecekti, Barajlar 1960 ve 1961 yılları arasında işletmeye açılacaktı. Haber radyolarda okunduğunda, gayri ihtiyari dudaklarda bir tebessüm belirdi. Nasıl eski iktidar yeni İktidara Sarıyar barajının, projelerinden parasına kadar bir çok hazırlığını hediye bıraktıysa, demek bugünkü iktidar da 1958 seçimlerinde İş başına gelecek iktidara bir hatıra bırakacaktı. Gerçi Sarıyar tek başına, bu altı barajın yaptığının fazlasını yapacak kabiliyetteydi. Ama ne de olsa, 1960'dan sonra faaliyete geçecek eserler için bugünden projeler hazırlanması iyi bir şeydi. İyi alâmetti.

İsmail Rüştü Aksal

Rakkamlı muhalif

Havadisin duyulduğu sırada, Sarıyar barajı ile alâkalı akisler siyasi sahada Üniversite meselesinin ağır yükü altında çoktan ezilip gittiği halde- bir Dekanı bakanlık emrine almak için ne kadar kötü seçilmiş an!- iktisadi sahada hadisenin tesirleri henüz devam ediyordu. Üzerinde ittifak edilen nokta şuydu: Türkiye. övünülecek bir esere kavuşmuştu. Barajın inşaasına hizmeti dokunmuş herkes türklerin şükran duygularına lâyıktı.

Sarıyar ve ötekiler

Sakarya, yurdumuzun zararı gittikçe artan ırmaklardan biri idi. Zaman zaman yatağından taşar, evleri yıkar, mahsulü mahveder, insanları, hayvanları sürükler götürürdü. Baraj yapılması sebeplerinden biri bu zararları önlemektir. Biri de suyun boşa giden enerjisini insanlara faydalı hale getirmektir. İşte Sarıyar Barajı projesi de bu iki ihtiyaca cevap vermek maksadı ile hazırlanmış-

Baraj Ankara Vilayetinin Nallıhan kazası sınırları içinde, Sakaryanın dar bir boğaz içinden aktığı yerde kurulmuştur. Salâhiyetlilerin verdikleri rakamlara göre Türkiyenin en büyük beton barajı Sarıyardır. Temel tabanından itibaren yüksekliği 110 metre, taban genişliği 95 metre. üst seviyede plâtforın genişliği 7 metre ve bu seviyede uzunluğu 250 metredir. Baraj gövdesindekl beton hacmi 568.000 M^3 tür. İki senede dökülen bu beton, her biri 10 katlı ve 20 daireli 570 apartman inşasına yeterdi.

Kuvvet tünelinin başındaki su alma kulesi memleketimizdeki en yüksek betonarme binadır. 70 metrelik yüksekliği ile Beyazıt ve Galata kulelerini geçmektedir.

Hem bir emniyet supapı hem de bir su haznesi vazifesini gören 29.000

ton hacminde, 28 metre çapında ve 46 metre yükseliğindeki muvazene bacası dünyadaki tek muvazene bacalarının en büyüklerinden biridir.

Baraj gülünün uzunluğu 60 kilometreden fazladır. Su İstanbul Boğazının uzunluğunun en az iki katı demektir. Gölün yüzölçümü 80 kilometre kare, azami su hacmi ise 1 milyar 900 milyon metre küptür. Bu, miktar Çubuk Barajı suyunun aşağı yukarı 140 katıdır.

Vasat bir yağış seviyesinde Sarıyer hidro - elektrik santralında 427 milyon kilovatsaatlık elektrik enerjisi istihsal edilecektir.

Enerji nakil hatları, transformatör v.s. kayıpları % 6 olarak kabul edilirse müstehliklere satılabilecek olan senelik enerji 400 milyon kilovatsaat olacaktır.'

Bu miktar Türkiyede 1955 yılında istihsal olunan enerji miktarının % 25 ine ve Türkiyenin 1941 deki yekûn enerji istihsaline eşittir.

Sarıyar tesislerinin maliyeti tahmini olarak, iç finansman 165.400.000 T.L., dış finansman 104.600.000 T.L. dır. Bunların hepsi 270.000.000 T.L. m bulmaktadır. Sarıyar dışında yapılan varyant yolu, enerji hatları, İzmit iskele tesisleri ve trafo istasyonları tutarı bandan çıkarılırsa gerçek maliyet 210.000.000 T.L. olmaktadır.

Manevi cephe

Sarıyar Barajı şüphesiz her vatandaşın sevinçle karşılayacağı bir eserdi. Bitirmek şerefini elde edenlerin, daha büyük sevine duymaları da tabii idi. Fakat Sarıyar'ın sevincinin milletçe lâyık olduğu veçhile paylaşıldığını iddia etmek güçtür. Çünkü barajın açılış töreninde yapılan konuşmalar, iktidar sözcüsü gazetede çıkan yatılar D. P. nin kaderine hakim olanlarda en küçük bir zihniyet değişikliği olmadığını bir kere daha ortaya koymuştur.

Bir kere daha açığa vurulmuştur ki D. P. Heri gelenlerinin kendilerine vergi bir medeniyet anlayışı vardır. İnsan hayatında maddeden başka herşeyin inkarı şeklinde kendini gösteren bir medeniyet anlayışının, demokrat olduğu iddia edilen bir siyasi düzen içinde yaşaması yadırganmayacak şey değildir. Madde, insanların mutluluğuna yardım edebildiği ölçüde elde edilmesi istenilecek bir şeydir. İnsan mutluluğunun, büyük ölçüde olsa bile, büsbütün maddeye bağlı olmadığı ise apaçık bir gerçektir. İnsanın manevî cephesi de maddi cephesi kadar göz önünde tutulmak gerekir. Manevi ihtiyaçlar da maddi ihtiyaçlar kadar tatmin edilmek gerekir. Cemiyet halinde yaşayan insanların mutlulukları da, bir bakıma, cemiyet içinde söz sahibi, şahsiyetlerine saygı gösterilir, haysiyetleri korunur vatandaşlar olmalarına bağlıdır. Diktatörlüklerin, bütün yaldızlı icraatlarına rağmen, halkı huzursuz

Kasım Gülek

"Ben sordum, sen söylemedin"

kılmasının sebebi de bu olsa gerektir.

İşte D. P. ileri gelenlerinin görmek, anlamak istemedikleri gerçek budur. Onlara göre iktisadi kalkınma tek hedeftir. Ona ulaşmak için her yol doğrudur, her hareket haklıdır. Kalkınmaya engel olduğu sanılan her mani mutlaka ortadan kaldırılmalıdır.

Vatandaşların açıkça gördükleri başka 'bir gerçek de kalkınma yolunda iddia edildiği kadar hızlı ilerleyemediğimizdir. Sarıyar Barajı bile bunun delilidir. 1950 de D. P. iktidara geldiği zaman Sarıyar Barajı projesi hasırlanmış, etüdler tamamlanmış, gerekli para sağlanmıştı. Barajın normal müddet içinde inşa edilememiş olması ne ile izah edilecektir?

Gülek'in demeci henüz unutulmamıştır. Bazı tesislerin mukavelelerinde belirtilen tarihlere göre ne kadar gecikmiş olduklarını belirten bu eski bakana henüz cevap verilmedi. Demek ki Gülek'in iddiaları asılsız değildi. Yoksa iktidar sözcüsü gazete fırsatı kaçırır mıydı?

Bir başka mesele de eldeki imkânların en iyi şekilde kullanılıp kullanamadığı idi. İktidar, en iyiden de iyi hareket ettiğini söylüyordu. Yaptıkları bir mucizeden de üstündü. Muhalefet bunun tersini iddia ediyor, hiç değilse şüphe duyduğunu açıklıyor, iktidarı söylediklerini ispata davet ediyordu. İnönünün teklifinin manâsı buydu. Altı yılda yapılan işlerle harcanan paranın karşılaştırılması iktidarla mı, muhalefetin mi haklı olduğunu • gösterebilir, iki taraftan birini, belki de, sustururdu. Acaba iktidar susmanın kendisine düşeceğini bildiği, için. mi bu güne kadar İnönünün teklifine, itibar göstermemiştir?

Açıkça belli olan husus şudur ki: Altı yıldır takip edilen kalkınma siyasetinin hedefi ve yolu tesbit edilmiş değildir, Atılan her adımın cemiyete neye mal olacağı önceden hesaptanmamıştır. Bir cemiyet ele alındığı zaman fayda veya faydasızlık, kar veya zarar sadece yapılanlara göre değil, daha çok, yapılması mümkün iken yapılamıyanlara, yapılmayanlara göre ölçülür. Bir şeker fabrikası, bir çimento fabrikası iyi şeylerdir. Ama onların yerine kurulacak bir başka tesis cemiyete daha faydalı olacaksa ille de şeker fabrikası, çimento fabrikası diye tutturmanın ne manâsı olabilir? Bir de sıra hikâyesi vardır. Hangi fabrikanın, hangi tesisin daha önce yapılması gereklidir? Bunun da hesaplanması, hedefe en kısa yoldan ulaşmak için, kaçınılmaz bir zarurettir. D.P., teşebbüs ettiği işlerde bu öncelik sırasına uygun hareket ettiği kanaatini hiç kimseye vermemiştir.

Vatandaşların anlamakta zorluk çektikleri bir nokta daha vardır. Kalkınma teşebbüsünün yükünü bir neslin sırtına pek ağır bir Şekilde yüklemek doğru mudur? Kalkınmanın başka yolu yok mudur? Şüphesiz vardır. Ama önce bugün iş başında olanların, beğenmedikleri "kitabîlere danışma tenezzülünde bulunmaları ilk şarttır.

1923 = 1950 ?

Adnan Menderes Sarıyar Barajını açarken eski iktidarın son maliye bakam İsmail Rüştü Aksal İzmirde Menderes siyasetini şiddetle tenkit ediyordu.

Adnan Menderes daha önce yaptığı bütün konuşmalarda 1950 den önce Türkiye'de hiçbir şey yapılmadığını söylemeği âdet edinmişti. Aksal bu noktaya dokundu:

"Bayın Menderes yapılan işlerin, vücuda getirilen eserlerin Muhalefetlerce takdir edilmemesinden şikâyetçidir. Bunda haklıdır. Hakikaten bir şeyler yaptığına, bir şeyler yapmak için elinden gelen gayreti sarfettiğine inananların, karşılaştığı tenkitlerden, takdirsizliklerden teessür duymaları pek tabii ve beşeridir. Bahusus memleketin iktisadi kalkınması ve imarı mevzuunda, kendisinde pek büyük ve âdeta ilâhi kuvvetler tevehhüm edenlerin bu işleri kendisinden başka hiç kimsenin başaramıyacağına kendilerini inandırmış olanların, icraatının tenkit edilmeşinden maraz denecek bir teessüre kapılmalarını da bir dereceye kadar anlamak mümkündür. Fakat, ayrı ayrı konuşmalarında değil, ayni nutukta, bir taraftan yapılan işlerin; vücuda getirilen eserlerin takdir edilmemesinden acı acı şikâyet edenlerin, bu milletin zekâ ye sağduyusu ile istihza edercesine, kendisinden ev-

vel yapılmış olanları topyekûn inkâr etmesini anlamak mümkün değildir".

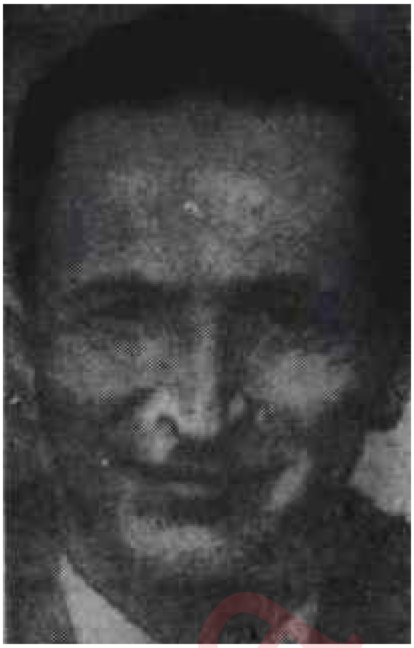
Aksal 1923 ile 1950 arasındaki farkı anlamak istemeyenlere şaşıyordu: "... Bir devri topyekûn inkâr edenlerin gözleri önüne bazı hakikatleri sermek yerinde ne faydalı olur kanaatındayım. Türk milletinin iktisadi kabiliyetine ve memleketin imkânlarına inanmadıkları için, akim ve kısır bir politika ile memleketi olduğu yerde durdurmuşlar, dondurmuşlardır, diyenlere sormak lazımdır: 1950 yılında size devredilen memleket, 1923 yılındaki memleket midir? Bugün hatırlanması bile acı olmakla beraber 1923 Türkiyesini bir an için gözlerinizin önünde canlandırmak istiyorum. Balkan harbinden itibaren ardı arkası kesilmeden 12 yıl devam eden harplerden, düşman istilâlarından sonra elimizde memleket diye sadece bir enkaz yığını kalmıştı. Asırların ikmali ve devamlı harplerin bir neticesi olarak Türkiye binbir mahrumiyet içinde kıvranan, yoldan, köprüden, nakil vasıtalarından, elektrikten, sermayeden, teknikten mahrum, işletmelerini imtiyazlı şirketlerin sömürdüğü bir yarı müstemlekeden farksızdı. Bütçesi, üçte birinden fazlası aşardan sağlanan gelirle sadece 129 milyon lira idi. Köylü vatandaşlar vergilerin en iptidai, en haksız ve adaletsiz olan aşar altında ezilmekte, mültezimlerin tahakkümü altında âdeta esir idi. Dışardan en ufak bir yardım almak imkânı olmadıktan başka, Osmanlı İmparatorluğundan müdevver ve bugünkü parayla milyonları aşan bir borç yükü altında bulunuyordu.

Aksal, 1950 den 1953 e kadar göze çarpan iktisadi canlılığın sebepleri olarak 3.500.000.000 lirayı aşan dış yardımları; üç yıl çok iyi ilden iklim şartlarını. Kore harbinin dış ticaretimizi geliştirmesini gösterdi. İktidarın da değişmesi yüzünden 1953 den yarak hesapsız kitapsız, plânsız programsız işlere giriştiğini, şartlarında değişmesi yüzünden 1953 den bu yana bir duraklama hattâ gerileme devrine girdiğimizi söyledi. Aksala göre iktisadi sıkıntılarımızın kaynağı şuydu:

"Kendisinden evvelkilerin ve kendisinden başkalarının iş yapmak niyetinde olmayan, bu memleketin meknuz kuvvetleri ve türk milletinin iktisadi zekâsından habersiz bulunan bir takım zavallı, âciz ve kabiliyetsiz insanlar olduğunu iddia eden, buna mukabil kendilerinde' fevkalbeşer bir takım kabiliyet, kudret ve kuvvet tevehhüm edenlerin yaptıkları işlerin her birini birer mucize savmalarına hayret edilmelidir. İhtiyar tarih böylelerini çok görmüş, çok dinlemiştir. Fakat unutmamak lâzımdır ki, bir memlekete gelen bütün zararlar da kendisinden başkasını âciz, kendilerini ise fevkalbeşer işler yapmağa muktedir sananlardan gelmiştir. Nitekim bugün siyasi sahadaki ıstıraplarımıza ilâveten iktisadi sahadaki dertlerimizin asıl kaynağı da budur".

E D E B İ Y A T

Romancılar

Reşat Nuri Güntekin
Susan Çalıkuşu

Reşat Nuri öldü

Geçen haftanın sonunda, cumartesi günü, gazetelere göz gezdirenler siyah bir çerçeve ile çevrilmiş bir resim gördükleri zaman merakla resmin altını okudular: "Reşat Nuri Güntekin vefat etti."

Reşat Nuri Güntekin... Reşat Nuri Güntekin... Siyah çerçeve içindeki resim hemen her gazetede, başka başka pozda olmasına rağmen gülüyordu. Doğrusu böyle gülen bir insana o siyah çerçeveler hiç yakışmıyordu. İnsan bu siyah çerçeveyi, bu "vefat etti" lâfını yadırgıyordu. Reşat Nuri Güntekin isminin hafızalarda canlandırdığı hayal, ölümden o kadar uzaktı ki.. Ama işte ölmüştü.. Bütün gazeteler ayni şeyi yazıyordu. Bu acı haber İstanbul ve Ankarada hemen ayni anda duyulmuştu. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti bu kıymetli üyesi için bir teessür mesajı yayınlayarak şöyle diyordu:

"Cemiyetimiz azasından romancı ve edip Reşat Nuri Güntekin müptelâ olduğu hastalıktan kurtulamayarak bu sabah saat 9.30 da tedavi edilmekte olduğu Londrada hayata gözlerini yummuştur. Memleketimizin nadir yetiştirdiği edip ve romancılardan olan Merhum Reşat Nuri Güntekin'in elim kaybı dolayısiyle cemiyetimiz azaları ve kalem erbabı adına derin teessürlerimizi ve kederli ailesine taziyetlerimizi bildiririz."

Gazeteciler Cemiyetinin bu mesajı, ölüm haberini veren hemen bütün İstanbul gazetelerinin sayfalarında yer almıştı.

Reşat Nuri, uzunca bir müddettenberi rahatsızdı. İstanbulda Leventteki evi uzunca bir zamandır bir sessizliğe gömülmüştü. Reşat Nuri Güntekin ciğerlerinden rahatsızdı. Hastalığın kat'i teşhisi de bir türlü konamıyordu. Doktorların bazısı, aşırı yorgunluğu ileri sürüyor, bazısı çok sigara içmesini, bazısı da yaşını sebeb diye gösteriyordu.

Rahatsızlığı bir aralık ani denecek bir şekilde artmış Gureba hastahanesi Radyoloji kliniğine kaldırılmıştı. Fedakâr kanat, kocasının günden güne sarardığım solduğunu görüp te tedavi imkânlarının kıtlığına kanaat getirince kalkıp Ankara ya gelmiş, muhtelif yerlere baş vurmuş, türlü kapıların ipini çekmişti. Sön ümit olarak kocasını Avrupaya götürmek istiyordu. Bütün güçlüklere rağmen bunu başarmıştı.

Bu arada hastahanede kendisini ziyaret eden bir dostuna Reşat Nuri Güntekin şöyle dert. yanıyordu:

"— İlle yemeklerisin sonra.. Gaz yapıyor da ciğerlerime kadar vuruyor; nefesim daralıyor. Bu kör olası gazlara bir çare . bulamadılar gitti. Bizim hanım çok beceriklidir. Ankaraları boylamış, formaliteleri bir günde yaptırıvermiş, beni yarın Londraya götürüyor: Yalnız kızım Elâ çok üzülecek. Ne kadar olsa ilk ayrılığımla.."

Birbirinden ne kadar da uzak, bir birine ne kadar zıt şeylerdir şu "ilk" le "son" değil mi" Ama ilk ayrılığımız dediği ayrılık, Reşat Nuri Güntekinin kızından son ayrılışı oluverdi.

Reşat Nuri Gün tekinin vefakâr ve becerikli karısı Ankarada hükümetin yardımını da sağlamış ve kocasını Yeşilköyden kalkan bir uçakla Londraya götürmüştü. Fakat talihsizlikler ve uğursuzluklar bir kere bir insanın sırtına çökmiye görsün. Çorap söküğü gibi birbirine eklenir. Reşat Nuri Güntekin için de böyle oldu. Londranın sisli ve nemli 'Kavası hasta ciğerlerine yaramamıştı. Hastahaneye yatmadan kaldığı otelde gece

yarım fenalık geçirerek ilk yardım hastahanesine kaldırıldı. Zatülcenp olduğu anlaşıldı. Bu zatülcenp gene ciğerleri ile alâkalı asıl hastalığına müdahaleyi geciktirdi. Londra yolculuğunun maalesef dönüşü olmadı.

Hemen o gün haberi alan Londra Büyük Elçimiz Suat Hayri Ürgüplü merhumun eşini ziyaret ederek taziyelerini bildirdi ve gereken alâkayı gösterdi.

Memleketimizde çıkan bütün gazetelerin ve efkârı umumiyenin bunca alâka gösterdiği Reşat Nuri Güntekinin acı ölümünün ardında halelenen bu sevgi halkasının sebebi neydi? Şüphesiz: "Çalıkuşu"..

Bu memlekette yedisinden yetmişine kadar hemen herkesin okuduğu, herkesin sevdiği bu romanın kerameti nedir? İşte Reşat Nuri Güntekinin bütün sırrı bu noktada, bu sualde toplanır.

"Çalıkuşu" roman edebiyatımızda bir merhale olmuştur, ilk defa tefrika edildiği "Vakit" gazetesi, eğer balâ yaşayabiliyorsa, ilk bayat nevhasını 30 yıl önce bu romandan aldığı için yaşayabiliyor. Zamanına göre yepyeni mevzuu, kahramanının lügat mânasiyle de kahraman oluşu, dilinin duruluğu, akıcılığı ve temizliği, tahkiyedeki samimiyet ve kısaca zarfın ve mazrufun gençliği, o günlerin kadın, erkek bütün gençliğinde çok derin izler bırakması, köy köy, kasaba kasaba memuriyet yapan "genç muallime" tipini en bariz karakteriyle tesbit etmesi Reşat Nuri Güntekin'i ve Çalıkuşunu ölmezliğe eriştiren sebeplerdir. Bugün Feride adiyle tanıdığımız yüzlerce, binlerce kadınımızın pek çoğu isimlerini bu romanı okuyup sihrine kapılanlardan almışlardır.

Reşat Nuri yalnızca "Çalıkuşu"-nun muharriri miydi? Pek tabii, hayır!. Onun roman, hikâye, tiyatro sahalarında telif, tercüme pek çok eseri vardır ve hepsi de zevkle okunmuş, zevkle seyredilmiş eserlerdir. Ama "Çalıkuşu"mın ve onun kahramanı Feride'nin şöhretini hiçbiri gölgeliyememiştir.

Reşat Nuri, eserleri yabancı dillere de çevrilmiş ve o dillerde de okunmuş sayılı bir kaç yazarımızdan birisiydi de..

İyi bir hoca, iyi bir arkadaş ve iyi bir insandı. Kıskançlık kavgaları ile bunalmış edebiyat dünyamızda düşman olmamış ve düşman edinmemiş nadir insanlardan biriydi. Hemen ilâ» ve etmek gerekir ki, Reşat Nuri Güntekin'in en enteresan taraflarından biri de eskimeyen insan olusudur. Bandan bir kaç yıl önce yapılan bir röportajda, çağdaşlarından pek çoğunun aksine şöyle konuşmuştu:

"Edebiyatımızın eskisinden daha iyi; olduğunu, ilerde daha da iyi olacağını düşünüyorum. Şiirde, hikâyede^ tefekkürde, dilde, yeni bir çehre belirmiştir. Zaten meselelerin sonuna yaklaşmış, birkaç büyük değerli şahsiyetten başka fiilen eski diye bir, şey kalmış mıdır?

K A D I N

Terbiye

Yeni bir meslek

Kadınlara en çok yakışan meselelerden birisi ve belki de en zevklisi Öğretmenliktir. Son senelerde Avrupada ve bilhassa Amerikada çocukları ilk sınıflardan itibaren ele alarak okutan öğretmenlerden başka, onlara daha henüz anne çocuğu denebilecek kadar küçük yaştan itibaren nezaret eden ablalar bir hayli çoğalmış ve yuva hocalığı yepyeni bir meslek halinde inkişafa başlamıştır.

Bu ihtiyaç bizde de günden güne daha fazla kendisini hissettirmektedir. Çalışan kadınların adedi çoğaldıkça ve yeni pedagoji sistemi memlekette daha esaslı surette yerleştikçe, bu ihtiyaç daha da artacaktır. Çalışmaya giden bir anne, çocuğunu henüz köyden yeni gelmiş saf ve cahil bir yardımcıya bırakıp evden çıkarken, içi ne derece rahattır?. Çalışmayan ve evinde oturarak ev işleri ile meşgul olan anne, ev işlerini yetiştirmeye uğraşırken çocuğunun gezme, oyun ve kendi kendini meşgul etme ihtiyaçlarını ne dereceye kadar karşılayabilmektedir? Ya sinirlenip haksız yere çocuğa bağırması, sonra da gidip onu okşaması, ondan adeta özür dilemesi çocuğun ruhu üzerinde ne gibi tesirler bırakacaktır?. Şu suallerin cevabı verildiği zaman, Pedagojiden anlayan kimseler tarafından idare edilen yurtların gerek çocuk, gerek aile için ne derece mühim olduğu anlaşılacaktır.

Ayşe abla okulu

Ankara bu ihtiyacı çoktan duymuştur ve bu ihtiyaç çocuk yuvalarının açılmasına sebep olmuştur. Yuvalardan bir tanesi Ayşe Abla Okulundaki yuvadır.. Ankaranın Ayşe Ablası meşhurdur. Onu tanımayanlar sesini kolaylıkla tanırlar. Çünkü o senelerce, Ankara Radyosunda çocuklara ve bazan da büyüklere hitap etmiştir. Ayşe Ablanın radyodan ayrıldıktan sonra bir yuva açtığı, şimdi modern, ve çok güzel bir binada ilkokul ve yuva idare ettiği Ankaralıların malûmudur. Ayşe Ablanın muvaffakiyetinin tek sırrı vardır: Çocukları sevmesi..

Yuva hocalığım seçecek olan genç kızların işte en çok muhtaç oldukları şey içten gelen bir çocuk sevgisi ve bu sevgiden doğan sonsuz bir sabırdır. Bu belki, istikbali çok olan bu yeni mesleğin en cazip ve ayni zamanda en güç tarafıdır. Çocuklar bazan çok yaramazlık ederler: Gürültüye dayanmak için sağlam bir sinir sistemine ihtiyaç vardır.. Bazan en mantıksız şeyi, en tabii birşey gibi yapmak isterler, şiddetli baskı onları isyana teşvik eder. Fakat makul izahatları daima iyi karşılarlar, .sebep gösterilince bunu istiyerek kabul ederler.. Korku ve emniyetsizlik hissi telkin eden şiddetti yasaklar, bağırıp çağırmalar çocuğun ruhunda doldurulması çok güç boşluklar yaratabilir.. Yuva hocalığı sevgi ve sabrın yanında bilgiye, pisikolojiye de muhtaçtır.

Yuvada bir sabah

Sabanın erken saatleri idi. Birçok miniminiler, tıpkı iş başına giden büyükleri gibi ciddi ve telâşlı adımlarla sokaklara dökülmüşlerdi. Bunlardan bir kısmı Yeşilırmak sokağına sapıyor ve hemen Selanik caddesinin karşısına gelen büyük beyaz bi-

Çocuk yuvasında oyun salona
Dağıtmak değil, toplamak • öğretiliyor

nadaki, bir pencereye gülerek bakıyorlardı. Pencerede Ayşe Abla vardı, sık sık onlara el sallıyor, sık. sık da pencereyi açarak ihtarlarda bulunuyordu:

" — Caddede durma Filiz!"

" — İçerde oyna Sedef!."

" — Ayakkabını düşürdün Mark!"

Mark, yuva talebelerini evlerinden alarak okula getiren okul kaptıkaçtılarının birisinden çıkmış, papucunun tekini arabadan inerken, kaldırımın kenarına düşürmüştür. Fakat ne ehemniyeti vardı?. Şimdi o seke seke koşuyor ve elindeki yepyeni bir kovboy resimli çantayı havaya kaldırarak Ayşe Ablaya gösteriyordu. Bu yepyeni bir çığır açmıştı. Çocuklar pencerenin önünde durdular; hepsinin gösterecek yeni birşeyi vardı ve sapsarı amerikalı küçüklerin jüponları cidden şıktı.

Okula geliş

"Günaydın, Ayşe Abla!"

İş başı

Saat dokuzda zil çalınca, ilkokul kısmında çıt kalmamıştı. Ama ayni şeyi alt kattaki yuva için söylemek cidden imkânsızdı.. Maamafih minimininler de iş başı yapmışlardı. Sandalyeleri çekiyor, oyuncak depolarına hücum ediyor, birbirlerine sempati tezahürlerinde bulunuyorlardı. Ayşe Abla yuva çocuklarını yaş gruplarına göre, beş sınıfa ayırmıştı. Her grubun ayrı bir odası, ayrı bir yuva ablası, ayrı ayrı oyuncakları, yaşlarına göre ayrı ayrı meşgaleleri vardı... Odalar geniş, ferah, mümkün mertebe boştu. Yalnız, tabii güzel geniş masalar, minimini renkli sandalyeler, duvar diplerinde oyuncak dolapları vardı. Öğle uykusu için odalara portatif karyolalar, şezlonglar getiriliyordu. Çocuklar mümkün mertebe kendi işlerini kendileri görüyorlardı. Boylarına göre yapılmış alçak lavabolarda en küçüğü bile rahat rahat elini yıkıyabiliyordu ve musluğu kapamayı kimse unutmuysrdu..

Program

Küçüklerin büsbütün programsız, başıboş hareket ettiklerini düşünmek bir hata idi. Çocuklar münavebe ile bir vücutlarını, bir kafalarını çalıştırıyorlardı. Böylece onların fazla yorulmalarına meydan verilmiyordu. Meselâ Yarımşar saat koşuyor, araba çekiyor, hocaları ile beraber rondlar yaparak şarkı söylüyor, atlıyor, muhtelif vücut hareketleri yapıyorlar sonra oturup zihinlerini meşgul edecek tahta oyuncaklarla oynuyor, resim yapıyor, boya boyuyor, plâstik çalışıyorlardı,

Öğretici oyuncak

Ayşe Ablanın öğretici oyuncaklara karşı büyük bir zaafı vardı. Çocukları mukayeseye, dikkate, tefrike alıştıran birçok oyuncakları bizzat kendisi icat ederek marangoza yaptırıyordu. Gayesi bir gün en alt kattaki jimnastik salonunun yanına hakiki bir marangoz atölyesi kurup orada boş vakitlerinde bizzat çalış-

Siyaset

Jale CANDAN

Odada gergin bir hava vardı. Hanımlar kendi aralarında toplanmış, şundan bundan konuşurken siyasetten söz açmışlardı.

Münakaşa gittikçe kızışıyordu. İçlerinden biri, birden mananın üstünde duran çantasını kaptığı gibi havaya kaldırdı, kendisiyle ayni fikirde olmayan arkadaşına doğru bir hareket yaptı. Acaba çantayı fırlatacak mıydı? Fakat birden durdu, çantasını açtı, sükûnetle aynasını çıkardı ve dudaklarını boyamaya başladı:

" — Yetişir artık, dedi. İnsanın asabı bozuluyor.. Hem da siyaset kadınlara yakışmıyor!"

*

Siyasetten bahis açılır açılmaz yalnız kadınların değil, erkeklerin de çok zaman sinirlerine hâkim olamadıkları, hiddete ve şiddete kapıldıkları bir hakikattir. Fakat kabahat siyasette değil, ondan bahsetmesini bilmeyen bizlerdedir. Fikir münakaşasını, hür ve demokrat bir memleket için, bir zaruret olarak kabul ettikten sonra bu münakaşanın müsbet tesirler yaratabilmesi için, en çok dikkat edilecek şey itidal ve ölçü sahibi olmaktır. Karşı tarafın fikirlerini iyice öğrenmeden ve bu fikrin sakat ve çürük tarafları kadar dayanak noktalarını da kavramadan, insan kendi fikirlerini nasıl kabul ettirebilir?. Münakaşada itidal ve ölçü, yalnız münakaşa terbiyesinin icab ettirdiği birşey değildir. Bu ayni zamanda elde edilmek istenen muvaffakiyetin de bir şartıdır. Bu kaide devlet adamı veya siyaset adamı için nasıl varitse, evinde memleket meseleleri hakkındaki fikirlerini dostlarına kabul ettirmek isteyen bir insan için de aynen mevcuttur.

Ama siyasetin kadınlara yakışmayacağı fikri doğrusu çok tuhaf bir düşüncenin mahsulüdür. Bugünkü dünya şartlarını gözümüzün önünde tutacak olursak, siyaseti gündelik hayatımızın binbir teferruatından ayırt etmenin dahi, ne derece müşkül olacağını derhal görürüz. Geçen sene Ankarayı ziyaret eden bir amerikalı kadın cemiyeti başkanına göre, bugün Amerikada siyaset, ev kadınının mutfağına kadar girmiştir. Nasıl girmesin? Hergün yediğimiz ekmekten tutun da, çocuklarımızın huzur ve istikballerine, toprağımızda ve evimizde gözü olan düşmanlarımıza karşı güdeceğimiz politikaya kadar herşey bu siyasete bağlıdır. Sandık başına giderek oyunu kullanan kadın, bu oyu hangi program, hangi fikirler ve hangi şahıslar için kullandığını elbette ki, bilmek zaruretindedir. Bunun için de gazeteleri ve hadiseleri takib etmesi, fikir alması ve fikir vermesi, münakaşaların kıvılcımında parlayan hakikatleri görmeğe çalışması şarttır. Yalnızca konuşmasını bilen hatiplere kanmamak, demagojiye kapılmamak, sadece seçim zamanı ateşi ile karar vermemek için hergün yavaş yavaş bu seçime hazırlanmak ve hadiseleri takib ederek, siyasetle meşgul olmak zorundadır. Ama bu siyaseti körükörüne takib ettiğimiz bir partizanlık şeklinde anlamamalı, hele bu meselelere hiçbir zaman his karıştır manialıyız. Siyasi münakaşalarda, her iki tarafın memleketini ayni derecede sevdiği esası üzerinden hareket atmak lâzımdır. Bu böyle kabul edildikten sonra sinirlenmek ancak gülünç olur.

Siyasetle meşgul olmak, memleketini sevmek, onun davalarını ve meselelerini benimsemek, onun saadetini aramak demektir. Bugünkü dünya anlayışına göre da memleket, bir kadın için evinin dört duvarının genişletilmiş bir şeklidir.

maktı. "Variasyon tablosu" adını koyduğu düz bir tahta plâk çocuklara ayni şeklin muhtelif kompozisyonlarını bulmak fırsatım veriyordu. Renkli resimlerden çıkarılıp tekrar yarine yerleştirilen parçalar ise onları çok eğlendiriyordu. Miniminiler domino oyununu da çok seviyorlardı. Fakat onların dominoları sayı ile değil oyuncak şekilleri ile hazırlanmıştı.

Resim

Çocukların ciddiye aldıkları iş resimdi ve onların resim yapmaları cidden seyredilmeğe değerdi.. O sabah miniminilerin birçok ziyaretçileri de vardı. Gazi Terbiye Enstitüsünden gelen 20 kadar talebe öğretmenleri ile beraber sınıf sınıf dolaşıyor ve çocukların yaptıkları resimleri tetkik ederek, çocuklar verdikleri takdirde bunları alıyorlardı. Hepsi ciddi ciddi masalarının başına geçmişlerdi, fırçalarım boyalara batırıyor ve boyaları kafiyen karıştırmadan ev, ağaç ve insan resimleri yapıyorlardı. Beş yaş grubundan küçük Bülent ve minimini Beatrice cidden enteresan resimler yapıyorlardı.

Yuvada eh çok hoşa giden şey muhtelif Milletlere mensup çocukların çok muhtelif tipleri, lisanları ve kıyafetleriyle birbirlerine kaynaşmalarıydı. Tabii ekseriyet türktü. Fakat birçok amerikalı, bir amerikalı zenci, bir fransız, birkaç tane isviçreli ve belçikalı, bir tane koreli türk, bir amerikalı - japon karması, bir çinli, bir israilli vardı. Bazı amerikalılar çok güzel türkçe anlıyor ve hatta konuşuyorlardı. Zaten bütün çocuklar aralarında kolayca anlaşabiliyorlardı.

Tatil

Saat onbir buçukta zil çaldı. Eve giden çocuklar elbise dolaplarına hücum ettiler.. öğleyin kalanlar ise alçak masalı yemekhanelerine doğru koşuşuyorlardı. Fakat kimse oyuncaklarını yerlerde bırakmıyordu.. Ayşe Ablaya göre, dağıtmak gibi toplamakta çocuklar için bir oyundu. Ayşe Abla bu sırrım bir de annelere ani atabil şeydi.

Moda

Bir defile

3 Aralık akşamı, Ankara Palas pavyonunda Ankara Soroptimlat Klübü tarafından tertip edilen yemekli defile hem çok eğlenceli olmuş, hem de Ankaralılara şık ve zarif iki gönüllü manken üzerinde, güzel bir kaç elbise seyretmek imkânını vermişti. Mankenlerden bir tanesi Beyza Kardan'dı ve bir Sosyal Yardım yararına kabul ettiği bu güzel vazifeyi bir profesyonel manken kadar başarıyla ifa etmişti. Diğeri ince ve güzel bir genç kız olan Nevhiz Göğer'di.

Elbiselere gelince, bunlar Ankara Soroptimlst Klübü azalarından kadın terzisi Belkis Yalının kış koleksiyonundan gece tuvaletleri ve kokteyl elbiseleri ile birkaç tane "apres midi" elbiseden ibaretti. Bunlardan bir tanesi "Piyango"ya konulmuştu. Pembe ve gri çizgili bir satenden yapılmış olan bu çok zengin etekli gece elbisesinin yakası kare şeklinde açıktı, arkası çapraz geliyor ve yekpare bir band, brötel şeklinde öne dönüyordu. Kalçaların üstünde ise, ayni kumaştan yapılmış, kurdele şeklinde Uç katlı panolar vardı. Bu pembe elbise yalnız hanımların değil, salondaki bütün erkeklerin de kalbini heyecanla çarptırmıştı. Kim yeni yıla girerken onu giyinmek istemezdi?. Hangi erkek onu nişanlısına veya karısına yeni yıl hediyesi olarak vermeyi arzulamazdı?.

Defilenin en sanatlı elbisesi gri bel dantelden yapılmış bir gece elbisesiydi. İçinde pembe tülden ve gri satenden iki kat konbinezonu" Vardı.. Büyük hususiyeti dantelin üzerinde hiç" bir dikiş olmayışı idi.. Dikiş icabeden yerler birbirine aplike edilmişti. O kadar ki bedende göğüs kısmı dahi kamilen dikişsizdi ve iç kombinezonlara intibak ettirilip penssiz aplike edilmişti.

Fakat defilenin en güzel elbisesi belki de düz koyu gri organza'dan yapılan gece elbisesiydi. Bu çok zengin eteğin üzeri ince uzun ve gene gri renkte bir hasır band ile süslenmişti. Bu elbisenin de hususiyeti, hasırın daima döne döne ve hiç kesilmeden işlenmesiydi. Beden kısmı boyundan askılıydı.

Tamamiyle usun tuvalet sevenler İçin Belkis Yalın beyaz krep romenden güzel bir elbise hazırlamıştı. Bu çok dar etekli ve üst kısmı tamamiyle drapeli bir elbiseydi. Romalılar devrine ait bir hali vardı. Brötelleri ve yaka kenarı beyaz kadifedendi ve üzerleri kamilen bal rengi boncukla işlenmişti.

"Apres- midi" elbiselerinin ikisi de, bu senenin modasına uygun yani siyahtı. Biri kabuk gibi güzel ve yerli saten düşesten yapılmıştır. Yaka açıktı, ama bu süslü elbisenin spor denilebilecek iki küçük cebi vardı ve bu cepler ona bir sadelik, bir tevazu, bir hoşluk kazandırıyordu..

Belkis Yalının defilesinde en çok hoşa giden birşey de aksesuarların ihmal edilmemiş olmasıydı.

Soroptimistlerin yemekli' defilesinde güzel elbiseler kadar alâka ve alkış toplayan birşey de bir türk genci ile amerikalı Mis Dicktowsend'in yaptığı türk dansları olmuştu. Bu türk dostu amerikalı hanım tamamiyle türk kıyafetleri giyinmişti ve muhakkak ki millî oyunlarımızı bizden daha iyi tanıyordu..

Defilenin bir kusuru da vardı: Ankara Palas Pavyonu herzamanki gibi boğucu derecede sıcaktı ve bunun bir çaresi muhakkak bulunmalıydı.

Ankara Palastaki defileden görünüş

Bakana da bakmış

CEMİYET

Milliyet ressamı Bedri Karaman bu sefer de bir dernek kurdu: "Bedrinin arabasını kalkındırma derneği". Elinde bir kupon, eş dost kime nazını geçirebilirse başına dikiliyor, arabasının üç bin liralık tamir masrafım karşılamak üzere meçhul vadeli istikraz talep ediyor. Yardıma koşan kahraman dostlara da makbuz mahiyetinde kupon kesiyor. Bu kuponları alan bazı dostları Bedrinin kalkınma programının plânlı olduğuna dair büyükelçiliklerin birinden alınmış bir tasdikname gösterilmesini şart koştular.

*

Memleketimizin son senelerde enternasyonal san'at sahasına arzedebildiği nadir kıymetlerden dansöz Ayşe Nana Faristen İstanlbula dündü. Basın toplantısı yaparak fransız erkeklerinin salyangoz yiye yiye salyangoza benzediklerini, kendisinin Avrupaya meteliksiz gidip meteliksiz döndüğünü, hattâ bu yüzden gelirken İtalyada trenin penceresinden bavullanyla birlikte dışarı atıldığını söyleyen Nana, pek yakında "giyinik" ve nezih danslarına başlıyacağını da açıkladı.

Dünyayı düzeltmekle meşgul, akıllarının irtifaı boylarından bir karış fazla seyyahların İstanbuldan geçitleri devam ediyor. Erkek Marilyn Monroe'su yogiden, Allahın bahçesini kurmağa gelenden sonra, bu hafta Geraldine Gowen adında bir kadın reformcu teşrif etti. Basma verdiği beyanat şuydu: "Atılan atom bombaları dünya iklimini değiştirecek. Bunun neticesinde müthiş bir kuraklık ve açlık hüküm sürecek. Ben çiftçilerin bu yüzden daha çok çalışmaları lâzımgeldiğini kendilerine anlatmak için yola çıktım. Ey Türk çiftçileri! Siz de çalışın ve bizi bu korkunç akıbetten kurtarma" Miss Gowen Tevratın bir yerinde "Çiftçiler bir gün dünyayı kurtaracak" diye yazılı olduğunu ve o günün artık gelmiş bulunduğunu söyledi. Bu beyanat Anadolu çiftliklerinde değil de, İstanbulun Divan otelinde verildiğine göre, anti-atomik tepkilerin önce şehir civarındaki bostanlarda belirmesi beklenmektedir.

*

Pakistanın Hariciye Nazırı Firuz Han Nûn bir ay arayla ikinci defa Yeşilköy hava meydanına transit olarak indi. Bir evvelki beyanından sonra epeyce zaman geçtiğine göre ekselansın fransız kahvesi hususundaki fikrinin değişmiş olacağını ümid eden muhabirler kendisinin meydan lokantasındaki türk yemeklerini katiyen beğenmediğini öğrenince sükutu hayale uğradılar. Ekselans hâlâ Fransız "cuisine"ini tercih ediyordu.

*

Ankara Belediye Başkanı Orhan Eren, geçen, hafta bîr gece saat 23.20 de Gar Gazinosunda oldukça müşkül anlar yaşadı. Maamafih salonda Orhan Eren'in yerinde olmaya can atanlar da yok değildi: Gazinoda "Şark dansları" yapan dansöz Yasemin, numarasını yaparken ön sırada bulunan Belediye Başkanının masasının üstüne çıkmış ve dansına orada devam etmişti. Dansını bitirip masadan indiği sırada bıyıklı başkanı öpmek istedi. Fakat Orhan Eren buna mümanaat edince, uzun süren bir mücadele koptu. Mağlûp olmuş gibi görünen dansöz, ani bir hamleyle zaferi kazandı. Harpte hile mubahtı, bu sebeple hazır bulunanlar tarafından hararetle alkışlandı. Orhan Eren, bu esnada mendilini çıkarmış, hasarı telâfi ile uğraşıyordu. Zira Yasemin, Belediye Başkanının burnunu ve yüzünü ruj içinde bırakmıştı.

Hilmi Şahenk'in enteresan fotoğraf sergisini ziyarete gelen İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay içeri girinci kahkahayla güldü. Vali kendi karikatürüne gözü iliştiği için gülüyordu. Hazır bulunanlardan, bazıları ise serginin ismini okuyup güldüğünü zannettiler. Zira aslında "Birleyen Türk Fotoğrafçılığı" olması gereken serginin adı "Değişen ve Güzelleşen İstanbul" idi.

Kansas Üniversitesi profesörlerinden meşhur kalp mütehassısı Dr. E. Gray Dimond gazetecilere tıb sahasındaki son gelişmeleri anlatırken şu haberi verdi: "Bundan sonra kalbinden rahatsız bir hastanın büyük doktorlar tarafından muayene edilmek için uzun yollar aşmasına lüzum olmayacak. Hastanın kendi eliyle kalbine koyacağı bir ahizeden ses alacak olan elektrokardiogram cihazı bu suretle hastanın durumunu telefonla uzaktan tesbit edebilecek". Tıb sahasındaki bu keşfin başka sahalara da teşmil edilerek Amerikan temsilcilerine ve dimlomatlarına bazı memleketlerin meselâ ekonomik nabızlarını da uzaktan daha rahatça dinlemek imkânını verip vermiyeceği merak edilmektedir.

Dansöz Yasemin

Bıyık merakı

Giyinik dansöz Nana, basın toplantısında

"Terry Moore da kim oluyormuş?"

TİYATRO

Devlet Tiyatrosu

Reklâmcılık

Devlet Tiyatrosu sahnelerinde temsil edilmekte olan piyeslerden birini seyretmeğe giden bir seyirci, son çıkan Devlet Tiyatrosu Dergisine bir göz gezdirince hayretten ağzı açık kaldı. Derginin orta sayfasında oynamakta olan piyeslerin rol tevziatı bulunuyordu, ama bu orta sayfa koparılıp alındığı zaman derginin yeni piyeslerle en küçük bir alâkası kalmıyacağı derhal anlaşılıyordu.

Büyük Tiyatroda temsil edilmekte olan "Yağmurcu" isimli piyes amerikalı yazar Richard Nash'ın bir eseriydi. Ancak Richard Nash'ın adını türk seyircisi yakından tanımıyordu. Halbuki Nashın piyesi hemen bütün seyirciler gibi o seyirciyi de pek sarmıştı. Üstelik meraklı ve devamlı bir tiyatro seyircisiydi. Kendi kendine soruyordu: '"Kimdir bu Nash? Şimdiye kadar ne- yapmış, neler yazmış ye yazdıkları nasıl karşılanmış?" Meraklı seyirci evine döndüğü zaman Tiyatro Dergisini tekrar ve daha dikkatle karıştırdı. İçinde ne Richard Nash'e, ne eserine, ne de diğer tiyatrolarda temsil edilmekte olan yeni eserlere dair tek satıra rastlayamadı. Fakat daha mühimi, seyircinin dergide aradığı yazılar yerine daha evvel Büyük- Tiyatro'da oynanmış, bir önceki dergide kendisinden bol bol bahsedilmiş ve eserin ne olduğu hakkında seyircilerin çoktan bir fikir edinmiş olduğu- "Finten" ve yazarı hakkındaki methiyelerle gene Devlet Tiyatrosunun kendi kendisini öğmesinden başka birşey olmayan bir takım yazıların ver almış bulunmasıydı.. Zaten başındaki imzaların sekizde altısı tiyatroya mensup şahısların inisiyalli veya açık imzalarını taşıyordu. Bu yazılardan bir tanesi yeni kurulan Bölge Tiyatroları üzerineydi. Meraklı seyirci önce bu yazıyı dikkatle okudu ve 80 yıldanberi türk tiyatrosuna hizmet bahsinde ne büyük işler başarılmış olduğunu memnuniyetle öğrendi. Tazı sahibinin de istediği herhalde buydu. Ancak seyircinin anlıyamadığı bir nokta vardı: Böyle bir başarı silsilesinin Devlet Tiyatrosu Dergisinde, nem de bizzat bu büyük işleri başaran kimse tarafından kaleme alınmış olması..

Gayretkeşlik

Dergide aynı gayretkeşlik, meraklı seyircinin hayretini kat kat artırarak devanı ediyordu. Ortada oynanmış, bitmiş bir oyun vardı: "Finten.." Seyirciler seyretmiş, gazeteler bahsetmiş, kritikler notunu vermişti. Oyun iyi veya kötüydü. "Finten" şairi değerliydi, veya değildi, bütün bunlar üstünde durmak, hele "Finten"! sahnede oynanacak hale getiren "dost" ve "büyük sair"i her satır başında göklere çıkarmak herhalde Devlet Tiyatrosu Dergisinin vazifesi değildi. Devlet Tiyatrosu Dergisi Devlet Tiyatrosunun resmi bir organıydı ve seyirciye karşı da, okuyucuya karşı da tamamsa tarafsız davranması gerekirdi. Falanca eserin şukadar sene sonra sahnemizde diriltilmesi için "gerçekten büyük bir şaire, falanca gibi bir sanatkâra ihtiyaç olduğunu" hem de Devlet Tiryatrosunun resmi organı vasıtasıyla söylemek, o şairin en yakın dostuna ve bir Devlet Tiyatrosu mensubuna düşen bir iş değildir.

Dahası da vardı: Devlet Tiyatrosu mensubu yazar, oynanıp biten bu oyunun sade müellifini ve onu sahneye aktaran zatı öğmekle kalmamış, dostunun "o büyük hizmeti yanında" rejisörün de "bu müstesna emeği

Tiyatro dergisinin kapağı
Yaldızlı

sahnede, değerlendirmek bakımından muvaffakiyetini hayranlıkla belirtmek"ten kendini alamamıştı. Bir Devlet Tiyatrosu mensubunun bir Devlet Tiyatrosu mensubuna gene bir Devlet Tiyatrosu organı vasıtasıyla "hayranlığını belirtmesi", hele filânca Devlet Tiyatrosu sanatkârlarının "arkadaşları arasında müstesna bir şekilde sivrildiği" ni söylemesi dünyanın hiçbir yerinde kolay kolay rastlanacak bir şey değildir.

"Devlet "Tiyatrosu Edebî Hey'etinin türk sahnesine hizmet etmiş muharrirlerinden örnekler vermek gibi hayırlı bir kararını" aynı satırlarla bize bildiren de işte ayni Devlet, Tiyatrosu mensubu, hem de Devlet, Tiyatrosu Edebî Heyet mensubudur.

Esirgenen gayret

Buna mukabil 8-4 yıldır azası bulunduğumuz milletlerarası bir tiyatro teşkilatı vardır: I.I.T... Bu teşkilâtın memleketimiz temsilcisi de bizzat Devlet Tiyatrosu Umum Müdürüdür. Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü Unesco'nun da iştirakiyle her Uç ayda bir olmak üzere "Le Teâtre Dans le Monde" isimli bir mecmua neşreder. I.I.T.'nin gayesi milletlerarası bir tiyatronun kurulmasını sağlamak ve bu yolda dünya tiyatroları arasında devamlı bir münasebet kurmaktır. Bu sebeple neşrettiği mecmua da sayfalarını bu teşkilâta Üye bütün memleketlere açık tutar, oralardaki tiyatro faaliyetinin kendisine bildirilmesini bekler. Milletlerarası bir tiyatro teşekkülüne üye bir memleketin tiyatroya meraklı her okuyucusu bu mecmuada kendi' memleketindeki tiyatro faaliyeti hakkında da hiç değilse bir yarım sütunla bir fotoğrafın yer almasını arzu eder. Bundan doğacak netice o kadar açıktır ki, hele Devlet Tiyatrosu Umum 'Müdürünün. böyle bir neticeyi farketmemiş olması imkânsızdır. Ancak Devlet Tiyatrosu Umum Müdürü, o kadar meşguldür ki şimdiye kadar I.I.T.'nin neşrettiği bu mecmuaya geçen yıl sadece bir tek yazı ve bir fotoğraf gönderebilmiştir. Tiyatroya bunca sene emek vermiş, 'birkaç ' lisan bilen ve şahsen yabancı, tiyatro faaliyetlerini de yakından takip için bütün imkânları elinde bulunduran bir Devlet Tiyatrosu Umum Müdüründen beklenilen şüphesiz ki bu imkânlardan yerinde ve zamanında istifade etmesidir. 1956 yazı başında Pariste yapılan Dram Festivaline dünyanın beş kıt'asından 27 devletin iştirak etmesini de bu teşkilât kararlaştırmıştı. Devlet Tiyatrosu da bu festivale davet edilmiş olmasına rağmen bu davete Ankaradan cevap dahi verilmemişti. Bu da göstermektedir ki kendi sesimizi kendimizin duyması bize kâfi gelmektedir. Varsın Faslılar Paris Dram Festivalinde Moliere'i arapça temsil etmek gibi bir cesareti gösteredursunlar. Beri tarafta biz "sair dostlarımıza hayranlığımızı" belirtiriz, olur biter.

Karaca Tiyatro

Muammer iş başında

Salon kahkahadan kırılıyor ve bu yüzden, zaman zaman sahnedekilerin sesini duymağa imkân kalmıyordu. Başında en son Paris modeli bir şapka bulunan vizon mantolu, genç KIT kadın yanındakinin kulağına eğildi ve: "Çok hoş adam, şu Muammer Karaca, gülmekten bayılacağım" dedi. Kulağına fısıldanan ise, bir taraftan sahnedeki "Streep-tease kraliçesi" ne kaçamak nazarlar atıyor, Öte taraftan da yanındaki güzel kadını başıyla tasdik ediyordu.

Oyunun adı "Milli İhtikâr Anonim Şirketi"ydi. Fakat salonu, dolduran seyirciler piyesin adını falan düşün-

müyorlardı. Bütün gözler- daha doğrusu -Kulaklar- sahneyi tek başına dolduran Muammere çevrilmişti. Herkes en ufak bir espriyi kaçırmamak iğin kulak kesilmişti. Muammer Karaca da seyircilerden daha fazlasını beklemiyordu, zaten ortaya büyük iddialarla da çıkmamıştı. Esasen program mecmuasında da söyle diyordu: "Perdemizi, her sene olduğu gibi, bu sene de san'at endişesinden uzak, sırf kadirşinas seyircilerimizi güldürmek için açıyoruz. Oyunumuzu seyretmiş olan muhterem seyircilerimiz, lûbiyatımızı görmeyen tanıdıklarına fena değil, gülünüyor işte kabilinden bir iki kelime lütfederlerse pek müteşekkir kadiriz".

Seyircilerinin, Muammeri müteşek kir bırakacaklarından zerrece şüphe edilemezdi. Zira "Milli İhtikâr Anonim Şirketi"ni seyrederken bayılınca ya kadar gülmüşler, güzel bir gece ge girmişlerdi.

Eseri sahneye Takis Muzenidis koymuş. Takis Muzenidis'in Karaca Tiyatroya neler kazandırdığı bu temsilde daha iyi anlaşılıyor. Bütün oyuncular tam bir ahenk içinde.. Millî İhtikâr Anonim Şirketinin Umum Müdürü Temel Hartuç rolünü oynayan Muammer Karaca, kadınlara zaafı olan, fakat namus ve fazilet taslamaktan da geri kalmayan çapkın ortan yaşlı adamı çok iyi canlandırıyor. Adile Naşit, Muammere lâyık bir oyun arkadaşı olduğunu her vesileyle gösteriyor. Streep-tease kraliçesi Nesrin Soyunur'u oynayan Gülriz ise oyunundan çok, güzel elbiseleriyle dikkati çekiyor.

"Millî İhtikâr Anonim Şirketi"nin Karaca Tiyatrosu afişlerini, ismi kadar uzun bir müddet işgal edeceği muhakkak.. Kim bilir, . belki de yeni bir "Cibali Karakolu" rekoru kırılır.

Muammer ve Gülriz "Millî İhtikâr Anonim Şirketi "nde

M U S İ K İ

Konserler

Ayla ile kemanı

Sanatta ihtikâr yok

Saat 16.30'a yaklaşıyordu. Konserin başlama saati olarak programların üzerinde 16 rakkamını okuyan dinleyiciler sabırsızlık içindeydiler. Dışardan bir yerden, akorlanan bir kemanın sesi duyuluyordu. Az sonra, beline kadar uzanmış at kuyruğu saçlı, yakışıklı bir, genç kız, değeri mütehassısların gözünden kaçmayan kemanıyla salona girdi, platforma çıktı; piyanistine "başlayabiliriz" işaretini verdi ve geniş hareketlerle çalmağa başladı. İlk bakışta dikkat çeken şey, yay tutan elinin duruşunda ve oynayışındaki rahatsızlıktı' sanki, yeni başlayan bir keman öğrencisine hocasının ilk derste gösterdiği tutuştaki acemiliği muhafaza ediyordu. Fakat, görünüş bir tarafa, kemanından çıkardığı sesini zenginliği ve çal ışındaki profesyonellere has teknik güven, hakkında bugüne kadar çok lâf edilmiş ve çok şey yazılmış bu genç kemancının şöhretinin mesnetsiz olmadığını bir defa daha teyid ediyordu. O gün, Ses ve Tel Birliğinin lokali ve konser salonu olarak kullanılan evden doyurucu bir keman konseri dinlemiş olarak ayrılanlar, Türkiyenin dünya huzuruna çıkarılabilecek çapta hiç olmazsa iki kemancısı olduğunu düşünüyorlar ve "buna da şükür" diyorlardı. Bu iki kemancıdan biri Suna Kan'dı. Diğeri, hadisenin milli cephesi akıllarına geldiğinde iftiharla, bunun dışında ise yer yer büyük bir musiki zevkiyle az önce dinledikleri Ayla Erduran'dı.

Program, üç sonattan müteşekkildi. Yani, viyolonistik gösteriden ziyade, oda musikisi yapma arzusu ön plânda tutulmuştu. Gerçi bu programın, viyolonistten üstün bir teknik hakimiyet ve yerine göre "bravura" kaabiliyeti isteyen bir karakteri vardı. Bununla beraber Seçilen eserlerin asıl aradığı, icracıların sanatkâr mizacına malik olmaları ve aralarında oda musikisinin ruhuna uygun bir anlaşma bulunmasıydı. Mühimsenmemesi gereken istisnalar bir tarafa, piyanist Mithat Fenmen ile viyolonist Ayla Erduran bu müşterek şarti dolduruyorlardı. Hele genç viyolonistin asıl Üstün tarafı, müzikal cephesiydi. Tekniği henüz mükemmelleşmeye muhtaçtı. Fakat şimdiki haliyle bile bu teknik, memleketimizdeki bütün kemancılarınkinden üstün sayılabilirdi- Suna Kan hariç-. Düzgün entonasyonla, melodik hatların tertemiz çizildiği, çok sesli pasajlarda her hattın vuzuhla belirtildiği bir musiki dinleten Ayla Erduran'ın virtüozluk yolunda olduğu, ton hedefe varmak için de gayret, ciddiyet, ihtiras ve görgüden mahrum olmadığı anlaşılıyordu. Profesyoneller safına girmiş olduğu şüphesizdi. Fakat yetişmesinde eksik kalmış bir taraf vardı. Her ne kadar tekniği, en ileri musiki memleketlerinde bile sahibine şeref kazandıran bir dereceye erişmişse de, bu istidatta ve bu derece vaitkâr bir viyolonistin daha üst derecelere- varabilmesi için, bir taraftan konserlerine, öte taraftan da salahiyetli bir öğretmenin nezareti altında ileri teknik ve tefsir çalışmasına devam etmesi lazımdı. Çalışmalarında bilhassa titizlik göstereceği taraf, yay ve parmak- sağ ve sol elarasında şaşmaz bir işbirliği sağlamak, parmaklarının çevikliğim ve istiklâlim daha da geliştirmek, yayını hafifletmek ve disipline sokmak olmalıydı.

Schomann'da belagat

Program, Schumann'ın ikinci sonatıyla açıldı. Bestekâr bu eserinde oda musikisi ruhunu romantik terimlerle anlatmış, belki de bu sebeble yazı acayipliklerine kaçmıştı. Keman partisi genel olarak alt tonlarda muhafaza edilmişti. Öyle ki eser viyola için yazılsaydı belki de daha uygun netice alınırdı. Piyano hiçbir zaman basit bir refakat mertebesi ne düşmemekle beraber, ikinci plâna alınmıştı; söylenecek en mühim sözler kemana bırakılmıştı. Eserin bir manâ ifade etmesi için icracıların meseleleri anlayış ve hassasiyetle ele almaları lâzımdı. Fenmen ve Erduran bu idraki göstermişlerdi. Piyanist gerektiği gibi- geriye, çekiliyor ve- meselâ bir Mozart sonatında olduğu gibi eşit şartlarla arkadaştık

iddiasına girişmiyordu. Ayla Erduran ise ifade bakımından hiç de kolay olmayan ve büyük bir belagat isteyen bu eserle, ilk hamlede konserinin zirvesine erişiyordu. Bütün sonatı karanlık bir tonla, derinliği ve dramatik gücü olan bir anlatış zenginliğiyle çaldı. Bilhassa yavaş muvmanında, dinleyiciyi ürperten bir duygu samimiyeti vardı. Pek az viyolonist böyle bir başarıya erişebilirdi. San'atkârın tekniğinin övülecek bir tarafı, tertemiz çift sesler, bu kısımda güvenilir bir yardımcı oldu.

Program dahili diğer iki eserin çalınışında Schumann'da elde edilen seviye tutulamadı. Tartininin "Şeytan Trili" sonatında viyolonist, aşırı derecede şeytani ve ateşliydi. Bu anlayışta bir çalış ancak- daha aydınlık cümleler ve daha temiz trillerle maksadına nail olabilirdi. Franck'in bilhassa hafif- bir yay isteyen sonatı içinse Ayla Erduran'ın icrası fazla sert. ve yüklüydü. Ayrıca eserin safdü ifadesi de viyolonistten uzak kaldı. Bu sonatta piyanist' de yer yer tökezledi. Bununla beraber iki icracı arasındaki uyuşma, hiç olmazsa mekanik bakımdan, bozulmadı.

Ek parçalardan birinde -Szymanowski'nin "Fontaine d'Arethuse'ü- Ayla Erduran, en büyük viyolonistlerin bile ancak eşref saatlerinde çıkarabilecekleri bir icrayla, bir kemanın konserinden alınacak zevklerin en üstününü veriyordu.

Ayla Erduranın bu konseri, milletlerarası sahaya adım atabilecek ehliyette türk musikişinaslarının halletme zorunda oldukları meseleyi bir defa daha akla getiriyordu. Kabiliyetleri ve yıllar boyunca süregelmiş ciddi ve sistemli çalışmaları sayesinde memleketimizi musiki sahasında dış dünyada temsil edebilecek değerlerin, Batının sanat merkezleriyle münasebet kurmalarından ve bu münasebeti- pratik ve ticari esaslar dahilinde, devam ettirmemelerinden daha büyük bir hata olamazdı. Nüfuzu ve şöhreti olan bir konser ajanına bağlanmak, gerekirse Türkiyeden ayrılıp Avrupa veya Amerikanın büyük şehirlerinden birine yerleşmek ve temasları daha merkezi bir yerden idare etmek, daha olmazsa memleketimizi hareket üssü olarak seçip sık sık dünya turnelerine çıkma imkânlarını yaratmak, fakat herhalde memleket dahilinde kazanılan başarıların büyüsüne kapılmamak lazımdı. Bu herşeyden önce bir memleket meselesiydi. Ayla Erduranın meslek hayatına bir an önce istikamet vermesi ve istikbalini tâyin etmesi gerekiyordu. Şayet harcanmış istidatlar listesine bir yenisinin katılmasını istemiyorsa...

Stradivarins esrin

Ayla Erduranın elindeki çalgının bugün dünyada mevcut aşağı yukarı 600 Stradivkrivarius'tan biri olduğu biliniyordu. Bir Stradivarius kemanın fiyatı. 65.000 dolara kadar

Ayla Erduran
Aydınlık yolda

yükselmektedir. Ayla Erduran kendi Stradivarius'unu, viyolonist Zino Francescatti'nin tavsiyesiyle, 40.000 dolara almıştır.

Keman yapısı, XVII ve XVIII. asırlarda İtalyada, Amati, Stradivari ve Guarneri ailelerine mensup ustalar tarafından mükemmelleştirilmişti. Hünerine henüz kimsenin erişemediği bir usta sayılan Antonio Stradivari, en mükemmel kemanlarını 1700 ile 1725 yıllan arasında yapmıştı. Önceleri, ustası Nicolo Amati'nin nezaretinde çalışan ve onun tarzında kemanlar yapan Stradivari daha sonra kemanlarına verdiği şekil ve kullandığı cila formülü bakımından kendine has bir buluşa varmıştı. Stradivarius (Stradivari isminin lâtinleştirilmiş şeklidir) kemanlarında bazan kehribar gibi kırmızı, bazan kestane kahverengisi bir renk vardır. Sesleri, soprano kalitesine maliktir. Amati kemanlarının tonu ise berrak ve parlak, Guarneri'lerinki ise kontralto rengine yaklaşan bir derinliktedir. Guarneri ve Amatilerin ses kalitesi, Stradivarlus'ler ayarında sayılmaz. Birçok mütehassısa göre Stradivarius kemanlarına ses kalitesini veren şey, ciladır. Bazı kanaatlere göre bu cilânın vazifesi, kemem iklim şartlarından korumaktır. Diğer görüşler ise Stradivarius'lerin ses kalitesini doğrudan doğruya cilâya borçlu olduğu merkezindedir. Sonraki yıllarda ve bilhassa günümüzde, Stradivarius kemanları ilmi esaslara göre tahlil edilmiş ve bu bakımdan tıpatıp Stradivarius karakterine uyan kemanlar. İmal edilmiştir.

Keman imalâtçılarının en mühim meseleleri - arasında, uygun tahtayı seçmek başta gelir. En elverişli tahtanın İtalyan Tirollerindeki ormanlarda ve XVI. asırdan kalma binaların ahşap malzemesi arasında bulunduğu bilinmektedir.' Herhalde, keman imalâtına uygun, bir tahtanın 25 ilâ 300 yıl arasında "değişen bir . müddetle saklanması lâzımdır. Eskiden bir tahtanın tınlama evsafını Ölçmek için doğrudan doğruya kulaktan faydalandırdı. Bugün ise elektronik cihazlar bu işi göstermektedir. Tahtalar, zamkla birbirine yapıştırılır. Keman yaparken hazırlanan,zamkın terkibinde de akustik şartlara riayet edilmektedir. İmalâtın bu safhasına varan bir keman, cilâlanmadıkça birkaç yıl sonra mahvolmağa mahkûmdur. Halbuki cila, tahtaya ses vasıflarından birçok şey kaybettirebilir. İşte Strâdivarius kemanların üstünlüğü bilhassa bu bakımdandı. Bugün de titiz keman imalâtçılarının kendilerine ait ye gizli tutulan cila formülleri vardır.

Kötü taklitler

Bugün piyasada, fabrika malı ve kötü kalitede birçok taklit Strâdivarius bulunmaktadır. Stradivarius'lerin kemancılar arasında büyük rağbetinden faydalanmak istiyenler taklit yoluna sapmışlardır. Geçenlerde İtalyada, Cenova şehrinde Villa Doria'da açılan bir keman sergisinde bir çok eski keman, viyola, çello v.s. teşhir edilmiştir. 'Bunların arasında bir tane bile Strâdivarius yoktu. Çünkü hemen hepsi, viyolonistlerin elindeydi. Titizlikle taklit edilen Strâdivarius benzerlerinin kaliteli kemanlar oldukları muhakkaktır. Fakat, Stradivarius'lerin sadece şeklini benzeterek, diğer vasıflarına dikkat etmeden yapılan fabrika malı adi kemanlar bugün piyasada bol bol bulunmaktadır. Hattâ bunlardan memleketimizde de yüzlercesinin mevcut; bulunduğu bilinmekte, evlerinde, rafa kalkmış bir kemanın içinde . "Strâdivarius" markasını görenlerin önce yüreklerinin hopladığı, fakat sonra kemandan azçok anlayan biri tarafından bütün ümitlerin suya düşürüldüğü sık sık vaki olmaktadır.

Yayı tellere dokundurur dokundurmaz derhal ses verme, bütün ses sahası dahilinde ölü noktaların bulunmaması, telden tele ses kalitesinde fark olmaması, gösteriş güzelliği, Stradivarius'lerin olduğu gibi, bugün yapılan en iyi kemanların da vasıfları arasındadır. Bununla beraber birçok viyolonist, bir Stradivarius'le konser vermeyi prestij meselesi yapmıştır. Viyolonist David Oystrah geçen yıl Amerikayı ziyaretinde, amerikan keman imalâtçılarından William Moennig Jr'a şöyle demiştir:

"Sizin kemanlarınızdan birini kullanmak isterdim. Fakat Stradivarius'le çalmağa mecburum. Zira Ur falso yaparsam herkes kabahati bana değil, kemana bulur".

T I B

Hastalıklar

Kansere hücum

Tarih boyunca veba, kolera, çiçek, tüberküloz, silifiz, grip büyük salgınlar yapmış, milyonlarca cana kıymış, savaşlardan daha mühim zayiata sebeb olmuştur. Bu dertlere zamanla çareler bulunmuştur. Aşılar, seromlar, hususî ilâçlar, antibiyotikler ve başka kimya maddeleri sayesinde ve birçok epidemiyolojik tedbirlerle bu hastalıkların çoğu artık bit salgın yapamaz hale getirilmiştir. Çiçek, sifiliz, tüberküloz bu arada sayılabilir. Kansere gelince bu korkunç hastalık, halâ -gerilemek şöyle dursun- ilerlemekte' ve insanların baş belâsı olarak ortada durmaktadır. Yurdumuzdaki istatistikleleri bilmiyoruz. Fakat Fransada bir yılda 85 bin kişinin, yani saatte 9, her yedi dakikada bir zavallıma bu amansız derde kurban olduğunu tıb mecmualarında okuyoruz. Belki bu rakkamlar bile işin doğrusunu aksettirememektedir. Çünkü ölüm vukuatının bir çoğunun hakiki sebeblerini tesbit etmek pek zordur. Hem kanser vakalarının bir coğu da, çok şükür, kurtanlabilmektedir. Kanseri yakın bazı Hastalıkları da, meselâ Hodgkin hastalığını ve kanın kanseri addedilen lösemiyi de hesaba katacak olursak, bu hastalığın ne kadar büyük sayıda inşam tehlike altında bulundurduğu kolaylıkla anlaşılır. Son zamanlarda kanserin artmasında modern hayatın bazı faktörlerinin tesirleri olmuştur. Bir yandan da teşhis usulleri bundan 50-100 yıl öncesine nazaran çok gelişmiştir. Eskiden bir çok kanser şekilleri başka teşhislerle tedavi edilmekte idi. BU gün bunlara da kolaylıkla kanser tanısı konulmakta, bu yüzden de istatistiklerde kanser sayısı artmış görülmektedir. Bir yandan da, hekimlik ve genel hijiyen şartlarının gelişmesi sayesinde büyük babalarımıza ve dedelerimize nazaran daha fazla yaşamaktayız. Kanser ise bir olgun çağ ve ihtiyarlık hastalığıdır. Şu halde insan ömrünün ortalama süresi uzadıkça bu hastalığa kurban olanların sayısı da artacaktır. Bugün elimiz de kanserle savaş için mühim vasıtalar vardır: Cerrahi, röntgen, radyom, elektrokoagülasyon, kobalt bombası bunlar arasındadır. Kanser tedavisinde bunlara ilâveten son yirmi yıl içinde 20 bin den fazla kimya maddesi denenmiştir. Fakat bunların hiçbiri maksada uygun ve hayırlı bir tesir gösterememiştin

E 39

Lösemi tedavisinde birkaç yıldanberi "trietilen melamin" adlı bir şimiyoterapötik madde kullanılmakta Ve bu sön derece vahim hastalıkta tekime büyük bir yardımcı olmaktadır. Sülfamidi bulan büyük Alman

Çalışan âlim

Mum, içki, kitap ve sakal

âlimi Gerhard Domagk ise beş senedenberi sitostatik maddeleri etüd etmekte ve kanser hücrelerinin hayatiyetini durduracak bir ilâç, aramaktaydı. Bu yorucu çalışmaların sonunda E 39 ortaya çıkarıldı. Bu madde şimdiye» kadar kullanılan antikanseröz ilâçların hepsinden üstündür. "Ethylene-imine-quinone" grubundandır. Kanser üzerinde sitostatik tesiri olan Actinomycine C ismini verdiğimiz antibiyotiğin de Quinone ihtiva ettiğini burada hatırlatalım. Bu ilâcın klinik deneylerini Wolf ve Gerlick yapmışlardır. Hayvan deneylerinde ilacın bilhassa kanser hücrelerini tahrip ettiği, buna karşılık sağlam hücrelere ve konjonktif dokuya bir zarar vermediği tesbit edilmiştir. İlâç, doku kültürlerinde, tavşanın Brown- Pearce tümöründe, Yoshida sarkomunda, farelerde Ben zepyrene sürmek suretiyle deride meydana çıkarılan sarkomda, yeni tümörlerin bütün tecrübi şekillerinde denenmiş, hap ayni tesirler elde edilmiştir.

İlacın tatbiki

İlâç önceleri, ağız yolundan hergün 5-10 miligram verilmekte idi. Bu usulle büyük bir fayda sağlanamadı. Tümörlere lokal olarak tatbiki de önemli bir netice vermiyordu. Nihayet bu maddenin suda erimediği anlaşıldı. Başarısızlıkların sebebi buydu. Bundan sonra E 39'un solubl bir şekli yapıldı. Bu yeni madde damardan, kaba ete, plevra içine, karın boşluğuna, tümör kitlesine, tatbik edilmeğe başlandı. Bir yıl çalıştıktan sonra Wolf ve Gerlich ilâcın pozolojisini şu şekilde tesbit ettiler: Damar yolu seçme tatbik yoludur. İlaç günde 5 miligram damara şırınga edilecektir. Bu miktar tedricen arttırılarak 10-20-30-40 miligrama çıkarılacaktır. Bir tedavi süresinde total olarak 700-800 miligramı geçmemek lâzımdır. Enjeksiyonlar çok ağır yapılmalıdır. Ortalama tedavi süresi 12 gün kadardır. Enjeksiyonları öğleden sonra yapmak daha iyidir. Böylece ilâcın bulantı, kusma ve iştihayı kapama gibi kötü tesirleri önlenmiş olur. Daha doğrusu hasta öğle yemeğini rahat yer. E 39 solüsyonunu şu şekilde hazırlamak daha kolaydır. 10 miligram E 39 önce 1 cm^3 alkol veya glycol de sonra hepsi 9 veya daha iyisi 19 cm^3 arık suda veya serum fizyolojikte eritilir.

Kötü tesirler

Bbütün cytostatique maddeler gibi E 39 da çoğalmağa çok arzulu olan ambriyoner dokulara ve bu arada bilhassa kemik iliğine kötü tesirler yapar. Kemik iliğinin kandaki alyuvarları, akyuvarları ve tronbositleri hazırladığını biliyoruz. E 39 bunlardan daha ziyade akyuvarlara zarar verir. Bunların kandaki sayıları 1 mm^3 de 6000 - 8000 kadarken ilâcın tesiriyle gittikçe azalir. 3000-4000 in altına düşmesi tehlikelidir. Agranülositoz dediğimiz vahim bir hastalığa götürür. İlâcın derhal kesilmesi lazımdır.

Bir ümid

Kanserin bazı şekilleri tedavi edilebiliyor. Radyomun, derin röntgen tedavisinin, cerrahi metodlarm kurtardığı birçok kanser vakaları . var. Fakat kanser bulunduğu yerden uzaklara atlamalar yapıyor. Bunlara metastaz diyoruz. Meselâ bir meme kanseri kemiklere atlıyor, Ur mide kanseri karaciğere metastaz yapıyor, daha uzaklara da gidiyor. Akciğerlerde, beyinde, kemiklerde, omuz başındaki bezelerde yerleşiyor. Oralar da da yeni yeni tümörler teşekkül ediyor. Cerrah, mide kanserini meme kanserini, rahim kanserini çıkarsa bile hastalık daha önce uzak bir yere sıçramışsa bir netice alamıyor. Onun için bir mide veya meme kanserine el sürmeden önce operatör kanserin allaması muhtemel olan bölge-

lari ve civardaki lenfa bonelerini iyice gözden geçirmek lüzumunu hissediyor, kemiklerin filmini çektiriyor. Eğer buralarda tümör teşekkülleri varsa hastaya el sürmüyor, ameliyattan vaz geçiyor. Onu kendi haline, kaderiyle başbaşa bırakıyor. İşte E 39'un bu gibi hastalıklar için bir ışık, ümit olduğu anlaşılıyor. Bu ilaç meme kanserinden iteri gelme kemik metastazlarım, karın ve göğüs boşluğundaki su toplanmalarım (plörezi kanseröz, peritonit kanseröz) giderebiliyor. Bu gibi hallerde ilâcı damardan yapmakla beraber, lokal olarak göğüs ve karın boşluğuna şırınga etmek daha faydalı görülüyor. Gene karaciğer ve akciğerlerin metastatik kanserlerinde E 39 tedavisi faydalı addediliyor. Hatta karın içine laparoskop denilen alette girilerek tümörlerin yerleri iyice tesbit edildikten sonra bunların içine E 39 şırınga ediliyor. Hastada büyük bir iyileşme oluyor. Tümörler sertleşiyor, içlerindeki kanser hücreleri harap oluyor, yerlerini sert, fibrinli bir doku kaplıyor. E 39 dan rahim ve deri kanserleriyle bütün diğer kanser şekillerinde de büyük faydalar sağlanıyor. Ancak E 39 cerrahî usullerin, radyomun, röntgenin yerini almıyor, onlara kudretli bir yardımcı oluyor. Tedavilerin aciz kaldığı geniş, yayılmış, ilerlemiş, metastaz yapmış ve jeneralize olmuş vakalarda baş vurulacak son bir çare olarak kalıyor. Bu gibi hastalar artık süratle ölüme sürüklenmektedirler. Hekimle bile alâkaları kesilmiştir. Dertleriyle baş başa kalmışlar, terkedilmişlerdir. Yakınları bunların artık çekmemesini isterler ve Allahtan rahmet dilerler. Ölüm bu hastalar için kurtarıcı, dindirici, ilâhı bir lütuftur. İşte böyle hastalarda E 39 kanserin gidişini yavaşlatır, onu stasyoner, duraklayıcı bir duruma getirir. Hastanın ıstırabını azaltır, biraz daha rahat yaşamasını sağlar. Şimdiye kadar hiçbir madde E 39'un temin *ettiği* kadar bir iyilik sağlayamamıştır. Şüphesiz E 39'un tesiri de geçicidir. Kat'i netice-11 değildir, palyatifdir. Yalnız şunu unutmamak lâzımdır: E 39 palyatif de olsa, kansere karşı hekimin eline kuvvetli bir- silâh olarak verilmiştir. Tababete çok değerli ilâçlar kazandıran büyük adam Domagk henüz sağdır. Bu yeni ilâcım daha kuvvetli ve daha müessir bir hale getirmesi her an beklenebilir. Dünyanın bütün laboratuvarları bu hedefe ulaşmak için çalışmaktadırlar. Dr. E. E.

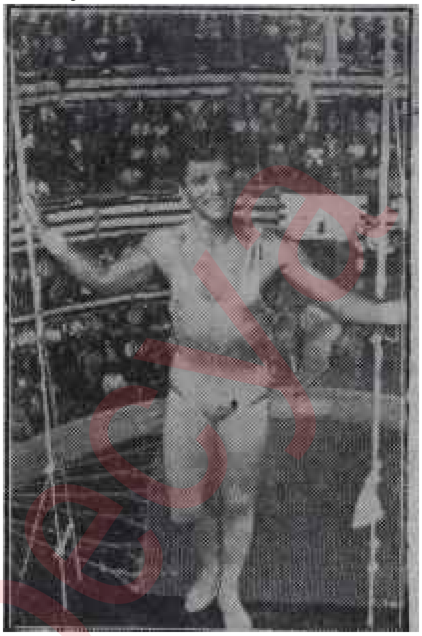

S İ N E M A

Filmler

"Trapez"

Cambazhane ve sirk filmleri otuz yıldan beri çevrilmekte, fakat konuları hemen hemen birbirlerinin aynı olmaktadır. 1925'te Almanya'da E.A. Dupont'un yaptığı "Wariete" bu çeşit filmlerin ilki sayılır. Bir kadın ve onu seven iki erkeğin macerası pek az değişikliklerle hep aynı şekilde ele alınmaktadır. Delice cesaretleri ve şehvetlerinden başka hiçbir şeyi jöbnayan sirk kahramanlarına dair yapılan filmler artık bayat ve kötü tekrarlamalardan ileri geçmiyor. -Geçen yıl gördüğümüz "The Greatest Show on Earth - Harikalar Sirki"nde Betty Hutton - Charlton Heston - Cornel Wilde üçgenini yıllanmış rejisör Cecil B. De Mille ken-

Burt Lancaster "Trapez"de
Gina'nın fatihi

di hallerine bırakmış, Betty Hutton da her iki sevgilisi arasında mekik dokumuştu. Bir müddet önce Yeni Ar sinemasında gösterilen "The Carnival Story - İhtiras Kervanı"nda ise Anne Baxter önce Steve Cochran'ın metresi oluyor, sonra Lyle Bettger'le evleniyor, bu arada eski sevgilisini de arada bir memnun etmekten geri kalmıyordu. Bu üçgen bir sirk trajedisi meydana getiriyordu. Maamafih rejisör Kurt Neumann sirk insanlarının zavallılığım, sefaletlerini bir dereceye kadar verebildiği için filmi öbür benzerlerine kıyasla daha samimi ve daha beşeri olabilmişti.

Cambazhane serisinin son örneği "Trapez" ise klâsik üçlü kahramanları yerli yeninde, dnemascope, renk ve reklâmla şişirilmiş bomboş bir film. İngiliz sineması altın çağında önemli filmler veren Carol Reed "Trapez"i tamamen bir memur rejisör zeyksizliğiyle çevirmiş. Öbür filmlerindeki şahsiyetinden, kişilerini ele alışındaki titizlikten eser yok. İnsan münasebetlerini her zaman mantıklı temeller üzerine kurmaya çalışan Reed "Trapez"in senaryosunda sırıtan bütün saçmalıklara göz yummuş, kukla kahramanlar, düzmece olaylar tertiplemiş.

Bu defa sevilen kadın Gina Lollobrigida. Etrafındaki erkekler de Burt Lancaster'le Tony Curtis. Gina ise önce tıpkı "Variete"nin Lya de Futti'si gibi başlıyor. Cilve yapıyor, tahrik ediyor, seyirciler de fena, kadın olduğu şüphesini uyandırıyor. Bir de bakıyorsunuz güzelimiz Lancaster'e aşıkmış. O zamana kadar Tony Curtis ile kaynatması arada malûm kıskançlığı yaratıyor, iki dost birbirlerine düşüyor. Derken aşıklar feragat, fedakârlık, cesaret, kahramanlık ve daha bir sürü asil duygular yarışına girişiyorlar. Yarışta ileti giden Ginayı bir müddet- elinde tutuyor. Sonunda prodüktör Burt Lancaster onu aktör Burt Lancaster'e kazandırıyor.. Konusu posası çıkmış, kötü ve sağına bir tekrarlama olmasına rağmen, Gina Lollobrigida'nın güzelliği, Carol Reed'in ustalıkla tertiplediği Cinemascope trapez sahneleri ve Robert Krasker'in başarılı De Luxe renkli fotoğrafları ile "Trapez" sinemaya vakit geçirmek için gidenleri oyalıyabilecektir.

"İntikam Geçidi"

20 yıl önce rejisör William Dieterle meslekdaşlarına, seyirciyle alay etmemelerini, onlara yalan söylememelerini tavsiye etmişti. Nitekim o zamanlar çevirdiği "Louis Pasteur". "Emile Zola" gibi biyografik filmler derin sosyal görüşlerin mahsulleriydi. Daha yakın zamanlarda yaptığı "Portrait of Jennie- Hayal Kadın" Dieterle'nin şüphesiz en mühim eseridir. Fakat bunların yanında basmakalıp western'ler tarihi filmler, hırsız- polis hikâyeleri de hazırlayan Dieterle yirmi yıl önceki sözlerinden çok dönmüştür. Bir zamanlar yapılmamasını tavsiye ettiği şeyleri artık ölçüsüz olarak kendisi yapmaktadır.

"İntikam Geçidi- The El ephant Walk" Seylan'ı Avrupalıların hayal ettiği şekilde yaşatıyor. Çay tarlaları, filler, esrarengiz hindli uşaklar ve mahalli dasları ortaya koymak Seylan gerçeklerinin önünde geliyor. Emperyalist ingiliz şair ve romancısı Rudyard Kipling'in eserlerindekine benzer bir konu aynı esrarlı havayla işleniyor, Dieterle bir kaç güzel renkli dış sahneden başka filmine birşey koyamıyor, bütün gayretini o bayat şark ekzotizmini canlandırmak için kullanıyor.

S P O R

Son Galatasaray - Fenerbahçe maçında sakatlanan Turgay
Sıkı dur, kaptan!.

Futbol

G.S. — F.B.

İki hafta önce, Prag dönüşü, sert bir mücadeleye girişen ve el-ayak şakaları ile birbirlerini bir hayli hırpalayan iki ezeli rakip bu hafta daha ciddi bir şekilde oynayacakları lig maçına hazırlanmaktadırlar. Pek çok kimsenin nazarları Pazar günü yapılacak olan bu maça çevrilmiş bulunuyor. Taraftarlar bilet temin etmek ve takımlarını teşyi etmek için şimdiden faaliyetteler. "Kim kazanacak?" suali zihinlere takılmakta ve bir türlü hakiki cevabını bulamamaktadır. Kim kazanacak?.. Bu ancak sahadan çıkarken belli olacak. Çünkü iki hafta önce ilk 20 dakikalık zaman içerisinde oynadığı oyuna bakarak Fenerbahçeyi şanslı bulmak mümkündür. Hakikaten Sarı - Lacivertli takım bu ilk 20 dakikada bir gol atmış ye enaz 3 fırsatı da kullanamamıştı. Fakat netice hiç tahmin edildiği gibi olmadı. Galatasaraylılar peş peşe attıkları- gollerle Federasyon Kupası maçlarından Fenerbahçeyi eleyiverdiler. Bu maç, kupa maçı ile mukayese edilemiyecek derecede mühimdir. Çünkü galip takım puan cetvelinde liderliğe yükselecektir ve lig şampiyonluğunda kat'i adımı atacaktı. Bu itibarla her iki- rakip, takımlarına çeki düzen vermiş ve mümkün mertebe açık kalan bütün kapıları kapamaya çalışmışlardır. Kuvvet ölçüleri itibariyle birbirlerine denk sayılan ezeli rakiplerden Galatasaray, Fenerbahçeye nisbetle büyük maç kazanma hırsına ve hızına sahip gözükmektedir. Yegâne avantaj budur. Fakat bu avantaj, elbette onun sahadan mutlaka galip .çıkmasını temine yetmez. -

Teşkilât

Prağda Çekoslovakya milli takımına karşı elde etmiş olduğumuz muvaffakiyet, güreş dedikoduları arasında hakiki değerini bulamadı 955-956 sezonunda Avrupada namağlup ünvanını muhafaza eden bir takıma karşı kendi sahasında ve anormal hava şartlarına rağmen elde edilmiş olan bu başarı hakikaten küçümsenecek neviden değildi. Fakat Melburn Olimpiyadları spor severlerin nazarlarını kendine çeldi.

Bu durum karşısında en fazla üzülen Futbol Federasyonunda vazife alanlar oldu.

Ayni rakiple gelecek sene bu aylarda İstanbulda karşılaşacağız. Çek futbolunun hakiki değerini görmeyenler İtanbulda oynanacak maçtan sonra onları daha iyi anlamak ve tanımak imkânına sahip olacaklardır. Neticenin ne olacağı hakkında şimdiden birşey söylenemez. Federasyon şimdi 1957 Nisanında Doğu Almanya ile ve 19 Mayısta Varşovadâ Polonya ile yapacağımız revanş maçına hazırlanmaktadır.

Lig maçları

Geçen hafta, muhtelif sebeplerde tehir edilmiş olan lig maçlarına yeniden başlandı. Hareketli ve mücadeleli geçen bu karşılaşmalarda kâğıt üzerinde galip ilân edilen büyük takımlar, neticede sahadan da galip Çıktılar. Ama doğrusunu söylemek icap ederse bu, umulduğu kadar kolay olmadı. Meselâ 3-0 galibiyete rağmen, Fenerbahçe enerjik Vefa karşısında cumartesi günü bir hayli bocaladı. Maçın mühim bir kısmını rakiplerine nisbetle daha iyi oynayan Yeşil - Beyazlılar gol kaçırmakta birbirlerile o kadar inatlaştılar ki hani banlardan bir tanesini kullanabilmiş olmasalardı netice mağlûbiyet değil, pekâlâ galibiyet olabilirdi. Yanlış bir tertiple sahaya çıkan Fenerbahçeliler ancak maçın bitmesine 33 dakika kala hücum insiyatifini ellerine aldılar ve rakiplerine üstünlük göstermeye muvaffak oldular. Doğrusu birbirini takip eden güzel hareketler neticesinde atılmış olan 3 gole değil taraftarlar, bizzat sahada mücadele eden Fenerbahçeli futbolcular dahi hayret ettiler. 2 puanı 33 dakikalık bir gayretten sonra dağarcığına yerleştiren Fenerbahçeden sonra Galatasaray da geçen hafta pazar günü devamlı şekilde yağan kar altında Adaleti ancak oyunun bitmesine 7 dakika kala atılan bir golle mağlup edebildiler. Eğer futbolde netice topun iki direk arasından geçerek fileleri ziyaret etmesiyle ölçülmeyip güzel hareketlere puan verilmek suretiyle tâyin edilseydi Adaletin Galatasarayı farklı bir şekilde mağlup etmesi işten bile değildi. Yerden kısa paslı, bol deplasmanlı oyunlarını çamur ve kaygan sahada rakiplerine kabul ettiren Adaletliler tam manasıyla Orta Avrupa futbolunun çok canlı bir örneğini verdiler. Sol açıkta oynatılan Salimin sol beke keza sol pek Ahmetin sağ hafa, sağ haf Selâhattinin sağ iç mevkiine kaydırılması ilk nazarda yadırgandı. Bazı şahıslar bunu antrenör Küçük Halilin orijinalite yaratmak merakında olduğu şeklinde izah ettiler. Fakat dakikalar ilerledikçe böyle düşünenler yanıldıklarım anladılar. Antrenör yerinde hareket etmişti, müracaat ettiği metod müsbet netice vermişti. Hem de 1-0 mağlûbiyete rağmen.. N.S.

SAÇINIZDA KEPEK Mİ VAR

Shampodor'un terkibinde sabun olmadığından kepek yapmaz

* * * *

- **Saça sürülen sabun, sularda mevcut kireçle birleşince kepek yapar**

Hemen her çeşit suda kireç olduğundan saçınızı sabunla yıkadığınız zaman sabun sudaki kireç ile birleşir ve kepek yapar. Bu şekilde husul bulan kepek, yapışkanlığı yüzünden saçın köküne kadar nüfuz eder, çalkalanmakla dahi çıkmaz.
Shampodor'un terkibinde sabun yoktur. Sabun olmadığından kepek yapmaz. Saç veya baş derisini tamamen temizlediği gibi kolay çalkalanmayı sağlar. Shampodor saçlara eşsiz bir parlaklık ve bahar kokularıyla dolu bir tazelik temin eder.

SHAMPODOR

Kapak Baskısı: Rüzgârlı Matbaa Denizciler Caddesi 23/B - Ankara